

IGEHIRDETŐ

Az Erdélyi Református Egyházkerület folyóirata

1895–1995

Az Erdélyi Református Theológiai Fakultás jubileuma



Makkai Sándor
(1890–1951)

az Erdélyi Református Theológiai Fakultáson a rendszeres theologia tanára,
az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke, a debreceni theologia tanára

1995. Reformáció hava

VI. évf. 10 sz.

Tartalom

Atyáink bizonyágtétele

Makkai Sándor: A világ világossága. Máté 5,14–16	459
--	-----

Vasárnapi prédikációk

Csiha Kálmán: Két sereg. Józsué 8,1–10.16–22	463
Csiha Kálmán: Áldás és átok. Józsué 8,30–35	466
Kun Árpád: Az Úr gondolata és kegyelme. Ézsaiás 55,8	468
Lészai Lehel: Nagy az efézusi Diána. Apostolok Cselekedetei 19,23–34	470
Walter Lüthi: Az egyház fogsága. Dániel 1,1–21	473
Walter Lüthi: Az egyház mint Isten titkainak sáfára. Dániel 2,1–49	477
Szekeres István: A küzdőtér. Zsidókhöz 12,1–4	480
Székely József: Apáczai Csere János emlékezete. 1Korinthus 12,28	482

Reformációi prédikációk

Bustya Dezső: Lélekben és igazságban. János 4,24	485
Gálfy Zoltán: A megtalált élet. Máté 10,39	487
Imre Lajos: A fundamentum. 1Korinthus 3,11	489
László Dezső: A reformáció mértéke alatt. Zsidókhöz 8,5b	493
Makkai Sándor: A reformáció szelleme. 2Korinthus 4,6–10.16–18	496
Nagy István: A sötétben világosan hirdetni. Máté 10,27	500

Alkalmi prédikációk

Esketési beszéd

Bustya Dezső: Útravaló. Példabeszédek 4,5–6	503
---	-----

Temetési beszédek

Orbán János: Temetési igehirdetés. Filippi 3,20–21	504
Paul Schempp: Temetési beszéd. János 4,14	507

Reformációi ünnepély

Ravasz László: Tartsd meg, ami nálad van	508
Sinka József: Választott nép	511
Töltsétek meg a templomot	512
Vallató ének	512

A 325 éves Székelyudvarhelyi Kollégium ünnepén

Csiha Kálmán: Az áradó olaj. 2Királyok 4,1–7	513
--	-----

A lapot alapította: D. Dr. Csiha Kálmán és Nagy László

Főszerkesztő: Nagy László

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Készült a Református Egyház Misztótfalusi Sajtóközpontjának
nyomdájában

Felelős vezető: Tonk István

Műszaki szerkesztő: Bálint Lajos

Számítógépes szedés, tördelés: Nagy Andrea



Atyáink bizonyágtétele

Makkai Sándor

A világ világossága

Alapige: Máté 5,14-16

Ünneplő keresztyén gyülekezet!

Olyan időben gyűltünk össze e dicsőséges boltozatok alatt ünnepelni a reformáció négyszázados évfordulóját, amely talán legkevésbé alkalmas az ünnepi hangulatokra. Hiszen az ünnep az emberi léleknek nagy fölszabadulása a hétköznapiak súlya, gondja alól; békés, méltóságos, magasztos szárnyalása az élet magaslatai felett, egy mély lélegzetvétel az eszmények öröktiszta légkörében; megnyugvás, öröm, életgyarapodás, megújulás. De ma, most ilyen ünneplésről szó sem lehet.

A lélek szárnyai megtörték a háromszendős borzalmak súlya alatt; az eszmények éteri magasságait a kiomlott vér nehéz párája s a harci tűz füstfellegei borították el. Ah, lelkeink most csüggedt szárnyakkal ülnek a sírok ormain... vagy nyugtalanul kóvályognak a bizonytalan jövődő vérfüggönye előtt. És mégse céltalan, mégse felesleges ez a mi ünneplésünk. Ha ez az óra nem is arra való, hogy emlékezzünk és a halás emlékezésben megújuljunk, annál inkább szükséges arra, hogy élet-halál kérdések elé állítson, felelősségre vonjon, felrázzon, kötelességekre hívjon egy négyszáz esztendő szent örökség megtartása érdekében. Végzetesen komoly idők ezek, csakugyan, ahhoz, hogy őseink dicsőségének fényében sütkérezzünk, de végzetes komolyságuk csak annál inkább kényszerít, hogy leszámolván önmagunkkal, szemébe nézzünk a jövődőnek: van-e ott szükség reánk, és mit vár a jövődő attól az örökségtől, amelyet a múlt ruházott reánk? Ez a szent örökség, amelyet a reformáció reánk hagyott, egy szóval: a protestantizmus. És mi a protestantizmus? Sem több, sem kevesebb, mint az igazi keresztyénség. És mi az igazi keresztyénség? Felel rá alapigénkben az Úr: a világ világossága – a mennyei Atya dicsőségére!

*

„Ti vagytok a világ világossága” – hangzik az örökkévaló evangélium. Ez azt jelenti, hogy a keresztyénség nem elvont bölcselkedés, nem tan és dogma, hanem eleven személyes élet. A világ világosságának az emberi szívekben kell kigyúlnia. [...] A hideg és sötét világ meleggé és fényessé tételére nincs Istennek más eszköze, csak az ő szerelmétől lángra gyúlt emberi szívek. Rajtunk, véges embereken nyugszik az örökkévalóság ügyének sikere. „Úgy fényljk a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket”, ez pedig azt jelenti, hogy a keresztyénség nem boldog, tétlen sütkézés a mennyei fényességben, nem önző élvezése az Istennel való összekapcsolódásnak, hanem cselekvés, munka, harc a jóért. Jézus tanítványai nem azért vannak a világon, hogy mint elérhetetlen, hideg csillagok szikrázzanak a bűnös világ felett, hanem valóban e világ világosságai gyanánt rendeltettek. Mint ahogy a napfény is felette ég e földnek, de mégis minden élet belőle fakad, általa lesz, mert áthatja a földet éltető melegével: úgy kell a Krisztus tanítványainak is, mint amaz örökkévaló nap sugárszállainak, áthaladni e világon, felvenni a küzdelmet a sötétséggel, a halál gyilkos csáráival. A keresztyénség egy magasabb, egy szent kultúra: e világ megszentelődésének, Isten országává tételének hősie munkája, „...hogy lássák és dicsóítsék a ti mennyei Atyátokat”. A keresztyénség tehát olyan harc, amelynek egyetlen célja az örökkévaló Isten uralma a földön. „Tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké!” A Krisztus katonái önmagukat és az egész világot szemétnak állítják és megtagadják azért, hogy csak és egyedül Isten élete töltse be a világot és az ő akarata legyen meg a mennyben és a földön, az ő dicsősége tündököljék a mulandó világ örökkévaló értelme gyanánt, mert ő a világ világossága

és mi csak általa lehetünk azok. Íme, atyámfiai: egy Igében az egész, az igazi keresztyénség! Boldog, lobogó személyes élmény: Isten szívével való összekapcsolódás, de olyan élmény, amely jó cselekvéssé, alkotó munkává válik e világban és összefonódik egy világot megszentelő kultúrává, amelyen Isten dicsőségének bélyege ragyog, amely nem a világból, de e világ számára való, hogy azt Isten arcának tükrévé dicsőítse! Isten arca! Ez pedig ott tündöklük egész fenségében a kereszten, töviskoszorúval homloka körül és neve Megváltó szeretet és Üdvözítő kegyelem! Íme, ő mondja: „Én vagyok a világ világossága!” Isten dicsősége a földön. Óáltala, őbenne a világ világossága lenni: ez azt jelenti: keresztyénnek lenni.

A protestantizmus az igaz keresztyénség. A reformációra tehát azért volt szükség, mert az igaz keresztyén eszmény meghomályosult, megromlott, meghamisított és elveszett az emberek elől. Négyszáz esztendő alatt sok bölcs igyekezett megmagyarázni a reformáció okait. Igaz és hamis próféták könyvtárra menő tudományt hordtak össze róla. Az ok azonban világos és egyszerű. „Ti vagytok a világ világossága”, ez ellen az életparancs ellen követett el a keresztyénség olyan bűnöket, amelyek szükségessé tették a keresztyénség újjászületését.

Nem mintha az egyház megfélekedezett volna arról, hogy ő a világ világossága. Nem, ezt jól tudta és hirdette is: sőt néha máglyákkal bizonyította be. De megfélekedezett arról, hogy az ő világosságának úgy kell fénylenie az emberek előtt, hogy a mennyei Atyát dicsőítsék érte. Az Isten világuralma és az Isten dicsősége az egyház világuralmává és az emberek dicsőségévé hitványodott. És vajon senki sem volt, akinek szívében ne égett volna a tiszta, az igazi világosság? De igen, atyámfiai. Ama nagy misztikus látókók, azok a szent magányos szerzetesek, a zárdák homályában önmagukat kínzó lázbeteg aszkéták: ezek lobogó hittel és rajongó szeretettel ölelték magukhoz Istent... de megvetették és megátkozták a bűnös világot. Elfeledkeztek az Úr szavairól: „Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy a véka alá rejtsek, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék és fényljék mindazoknak, akik a házban vannak.” Mi az emberi élet? Minek kell lennie? Tiszta, fényes arany gyertyatartónak, amelyben az Isten lelkének lángja magasan lobog e világban, hogy lássák és dicsőítsék a mennyei Atyát. Életünk foglalatja és hordozója az örökkévalóság javainak, az égi tűznek e világ számára. És ezek a szentek ezt a lángot véka alá rejtették. Eldugták, elrejtették a bűnös, beteg világ elől az egyetlen orvosságot, az igazi életet, és hagyták megvakulni a sötétben és megrohadni a sötétség férgek között. Az, aki a maga dicsőségére világolt, és az, aki csak magának tartotta meg a lángot: egyként „megmérettetett és hjáival találtott”. Mind a kettő önzően útjába állott az Isten életének. Isten maga akar lenni a világon! Ez a világ az ő örök akaratából, az ő céljaira lett formálva, és ami itt lélegzik és mozog, az mind az ő céljainak eszközévé rendeltetett. Ki az, ki útjába áll a dicsőséges alkotó szent akaratnak? Ki az, aki önmagát akarja szembeállítani a Úrral? Vagy aki magának akarja szolgáltatni a világok királyát? Bármilyen formában, az ősi bűn, az önző akarat az, amelyik elvakult gonoszsággal magát imádvá, Isten ellen tör... és összetöri magát a világot vezérlő akarat szegeletkövéen. Isten győzni akart... és a keresztyénség ezelőtt 400 esztendővel újjászületett. „A világ világossága” megint személyes élményekben gyűlt ki: átforrósodott, bizonyosságtevő hősei a hitnek: a nagy reformátorok voltak azok, akiknek lelkében felragyogott az igaz keresztyén eszmény tüze. És szívből szívbe lobogva, lett jó cselekedetté, alkotóssá, kultúrává, világmegszentelődéssé, az Isten dicsőségére. Új és új „gyertyatartókban” föllobbanva, fénylett mindazoknak, akik a „házban”, az Isten anyaszentegyházában vannak. „A világ világossága” sok ezer hívő lélek lángjából összefonódott hatalmas egylággá lett, amelyet protestantizmusnak nevezünk, és az a sok ezer élet, mint gyertyatartói az égi lángnak, egyetlen nagy kétkarú arany gyertyatartó ágacskáivá fonódott, amelynek neve: protestáns anyaszentegyház. Négyszáz éve szórja a világba Isten evangéliumának fényét, ő, szórja, szórja ezután is, időtlen időkig, az Isten dicsőségére!!

A protestantizmus, úgy is, mint egyház, úgy is, mint szellemi irányzat, hivatott és köteles hordozója lett az igaz keresztyén eszménynek: a világ világossága lenni – az

Isten dicsőségére. Különösen az a formája, amelyet kálvinizmusnak nevezünk, ez a mi egyházunk az, amelyik mindenha legélénkebben kapcsolódott bele ebbe a világba, azért, hogy azt Isten dicsőségének tükrévé tegye minden viszonylatában, és éppen a mi egyházunk az, amelyik elsősorban kultúrává akar lenni, megszentelő, megdicsőítő létté a földön. És ebből érthető az, hogy a mi vallásunk a magyar vallás nevet kapta. Mert ennek a mi népünknek Isten uralma alá hajtása a nemzeti élet átdicsőítésében, Istenhez emelésében, megszentelődésében, Isten országává való átformálásában áll. Ez az a drága örökség, amelyet mártírok, gályarabok, nemzeti hősök vérével, könny- és verejtékhullásával megszentelve, a négyszáz esztendő múlt a mi vállainkra rak, és halljátok! íme, a múlt minden szenvedése és minden dicsősége kiáltja ma felénk – ah, vajon mint dicséretet vagy mint vádat-e? –: „Ti vagytok a világ világossága!”

*

Mi vagyunk-e tehát a világ világossága, atyámfiai, protestáns, kálvinista anyaszentegyház? Csakugyan mi vagyunk? Krisztus sok arany gyertyatartója, a sok keresztyén felekezet között mi vagyunk-e az, amelyikben legmagasabban, legfényesebben ragyog az örök eszmények égi lángja?... Nem láthatok tisztán, mert íme, a szemem előtt sűrű, borzasztó köd ereszkedik le. Gyászos, fekete füstjéből rommá égett világ pernyéje hull. Látok ugyan egészen az egekig csapkodó vörös lángnyelveket... de ezek nem amaz égi fényből valók... a világégés tűzfényéből csapkodnak fel gúnyos sziszegéssel az égre. A kiomlott vér, a patakzó könny szörnyű párázata homályozza be tekintetemet... nem látok tisztán... nem ítéletek közöttetek, Krisztus arany gyertyatartói, keresztyén felekezetek.

De éppen ezért tudom azt az egyet, hogy nagyon gyenge lehet a világ világossága, nagyon pisloghat az a fény a gyertyatartóban, ha még mindig nem tudta áttörni, legyőzni, elseperni a bűn ez irtózatossá gőzkörét, amelyben 3 éve fuldoklik a világ. Nagyon gyöngye lehetett és lehet az a protestáns keresztyén kultúra is, amelyik négyszáz esztendő alatt csak ennyire tudta meghódítani a világot! És, jaj, borzasztó hatalom a bűn, a sötétség, az ősi átok, amely királyi székébe ültette a sátánt, hogy vigyorogva mondhassa a romok felett: Ennek a világnak én vagyok a világossága. Tudom, és ti is tudjátok, atyámfiai, hogy ebben a világhatalmasztrófában mi is megmérítettünk és híjával találtattunk. Bizony, „nem lehet elrejtteni a hegyen épített várost”. Az a keresztyénség, amely mind e világ felé emeltetett hordozója és biztosítéka volt a békességnek, a szeretetnek, az örök eszmények elérhetőségének, mindannak, amiért élni érdemes: az a keresztyénség és benne az a protestantizmus nem rejtheti el szegyenét sehová. A világ világosságává rendeltetett, és úgy kellett vala fénylenie az ő erejének, hogy a világ térdre hullva dicsőítse Istent és jóvá legyen. Nem úgy fénylett. Ítélete itt van előttünk, és minden szava a szívünkre hull.

És ha Isten kegyelme még egyszer megkönyörülne e világon, és ha csodát látnánk: ha megérhetnők azt, hogy a sebek begyógyuljanak és ne fájjanak többé, a romok felépüljenek és a sírok felett új élet fakadjon e földön: akkor is, a messze jövőbe tekintve, bízhatunk-e magunkban, erőinkben, képességeinkben?

Ez a háború, amikor egész bűnös vadságban feltárta az emberi lelket és romboló fúriáival benyargalta a világot: csak elnyomta, de nem szüntette meg azt a másik, nagy belső háborút, amely évek óta folyik körülöttünk és bennünk: a világnézetek nagy csatáját. Mi, magyar protestantizmus, mint világnézet, élethalálharcban állottunk már jó néhány évtizede más, ellenséges világnézetekkel, s ez a harc éppen tetőfokán fulladt bele a nagy politikai háborúba, de újra ki fog törni, s mint az idők jelei mutatják, végzetes erővel. Nemzeti létünk és isteni rendeltetésünk egyaránt parancsolják, hogy szembeszálljunk az új pogánysággal, mely az alacsony természet istenítésével, az érzékiség bálványával, a vér és arany jelszavával tör az emberi élet méltósága, szabadsága és isteni eszményei ellen. A mi egyházunkat talán kevésbé érheti az a vád, hogy a maga uralmát és dicsőségét szolgálta Istené helyett; ezt talán ma is mások könyvelhetik el; de annál inkább sújtja a magyar protestantizmust az a másik, szörnyű ítélet, hogy a lángokat véka alá rejtette. Órizzen meg az Isten, hogy valaha ezt a mi

időnkét a magyar protestantizmus gyáva korszakának nevezzék el; de igaz az, hogy a ránk bízott égi lángot, fenséges eszményeinket, hódító világnézetünket, magas erkölcsi ideálunkat nem igyekeztünk értékesíteni a nemzet életében. A szellem összes csatamezőin feladtuk a harcot, és vallásunkat elveinkkel és erkölceinkkel együtt belül hagytuk küszöbünkön, mint háziruhát; künn pedig az árral úsztunk mi is. Erők kallódtak el, alkalmak szaladtak el, talán örökre tőlünk... Ah, rázzon fel ezen a napon az Úr szava: Ti vagytok a világ világossága! Jussunk öntudatára fenséges hivatásunknak, szedjük össze a szétszórt csontokat, kössük egybe az oldott kévét, fegyverezzük fel tagjainkat a Lélek győzhetetlen fegyverzetével, mert ha nem, nyomorult tespedés és gyalázatos halál vár reánk.

Ah, vajon nem késő-e már?

Nem, nem lehet késő. A drága Orvos tanácsa kész: „Úgy fényljék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” A megújulásnak csak egy forrása van: az emberi szív, az egyének szíve. Egy nagy, új reformációra van szükségünk, atyámfiai: az egyéenkénti hősi reformációra. Újra és ismét a szívekből várjuk a világ Megtartóját. „Az Isten, aki szólt: sötétségből világosság ragyogjon, világosságot gyújt szívünkben az ő dicsősége ismeretének a Jézus Krisztus arcán való világoltatása végett. „Nekünk egyéenként és összesen kell végrehajtanunk az új reformációt: a szívünkben, meg kell indítani még ma, most. Ki a szívekből az önző élet bálványaival: az egyéni dicsőség, az egyéni hatalom, a földi istenek agyaglábú szobrai omoljanak össze odabenn! Azt a helyet, az élet királyi trónusát csak a Krisztus foglalhatja el. És ha ő egyszer elfoglalta, akkor fölgyúl szívedben az Isten dicsősége az ő arcán!

Valóban a világ világossága leszel általa. De ez a világosság aztán nem arra való, hogy „a véka alá rejtsek”. Ez a világosság a világé. Protestáns keresztyének! Eszményeiteket, hitetek erejét, szeretetetek forróságát, legmagasabb reményeiteket és legszentebb törekvéseiteket bele kell vetnetek az élet forrongó kohójába! Mindig alázatosan, hogy az Isten dicsősége ragyogjon rólatok, de mindig büszkén, hogy az ő dicsőségét szolgálhatjátok: legyetek a világ világosságai!

Az a múlt, amely ma négyszáz esztendő drága örökséggé lett, az kötelez minket arra, hogy ennek a szörnyen megszenvedett világnak életében mi legyünk a jövőendő döntő tényezői, eszményünk, az igaz keresztyénség diadalmas erejénél fogva. Hadd lobogjanak fel a szívek lángjai a „csillagoltó sötétségben”, hadd világoljanak bátor fényel bele a jövőendő félelmes ködébe, és a szívek világosságában hadd lássunk „látást”, fenségeset, dicsőségest: egy boldog, viruló, nemes népet, melynek homlokán úgy fénylik az evangélium világossága, hogy mind e világ látván, Istent dicsőíti benne és általa. Hadd lássunk új világot, amelynek láthatatlan királya minden szíven uralkodik benne: amely az Isten országa. Mert ez a mi célunk, ez a mi örökségül nyert nagy feladatunk és egyben létjogunk kérdése is.

Te pedig, kolozsvári református egyházmegye, királyi nép és szent papság, ki ma hódoltál eszményednek trónja előtt, a neked adott erővel légy áldott és győzedelmes eszköze az Úrnak, légy a világ világossága, hegyen épített város, örökkön-örökké! Ámen.

(1917)

Vasárnapi prédikációk

Csiha Kálmán

Két sereg

Alapige: Józsué 8,1–10,16–22

Bibliaolvasás: Máté 24,35–44

Ebben a felolvasott történetben két sereget látunk: az egyik a győzelmes sereg, a másik a vesztes sereg. Jó nekünk erre a két seregre figyelni. Jó megtanulnunk e történetből a győzelem titkát és a vereség alapját, mert mi is szüntelen harcban állunk, mert közülünk ki-kí szeretne magának egy kicsi boldogságot, egy kicsivel, szebb életet. Ez az élet szüntelen harc, melynek során mindent megteszünk, hogy valahogy sikerüljön megvalósítani az álmunkat. Mégis olyan sokszor vereséget szenvedünk és vesztesek maradunk. Megálmodunk rendszerint magunknak valami szépet, ha nem sikerül megvalósítanunk, akkor azonnal összetörünk, zúgolódó, keserű életek maradunk. Ezért jó most alaposan figyelni erre a történetre, mert benne arra figyelmeztet bennünket Isten, hogyan lehet győzni és hogyan lehet veszteni.

Ai városának nem ez volt az első ostroma. Megelőzően már szó volt arról, hogy Ai városát megpróbálták bevenni emberi erővel és elképzelésekkel, de súlyos veszteséget és súlyos vereséget szenvedtek. Akkor Izráel népé nagyon erősnek gondolta magát, és azt mondták az Ai város kikémléséből visszatérő követek, hogy azok meg vannak rémülve tőlünk, elég oda háromezer ember. Elmentek, és vereséget szenvedtek. De vereséget szenvedtek azért is, mert az Istennek szentelt dolgokból félretettek a maguk számára. Most már mindezen túl vannak. A bűn lelepleződött, az Istennek szentelt dolgokat Istennek adják. Amikor túlságos önbizalmunk összetörött, amikor már nem maradt más, csak a félelem, akkor egyszerre nagy lesz az életünkben az Úr Isten szava. Isten megszólítja őket, és Józsuén keresztül azt mondja: „Ne félj és ne rettegj!”

Átöleli őket Isten kegyelme, a mennyei Atya ígérete, és kijelenti az Úr: én veled vagyok. Most így indulnak el és győznek. S győzni csak így lehetséges. Valahányszor túlságos önbizalommal indulunk, valahányszor Istennek szentelt dolgokból magunknak félretéve indulunk, valahányszor úgy gondoljuk, hogy elég a mi erőnk, akkor mindig összetörünk.

Győzni csak úgy lehet, ha mi nagyon kicsik vagyunk, ha mi nagyon összetörték vagyunk, ha szorongat a félelem, ha kinyitjuk a szívünket, ha kinyitjuk a szemünket és meglátjuk és meghalljuk felettünk Istent, és ha engedjük, hogy átöleljen mennyei szeretetével és azt mondja nekünk: Ne félj és ne rettegj, én veled vagyok! Ezért győztek most Józsué seregei. És ezért nem győzünk mi, mert nem így indulunk, vagy azért tudunk győzni még akkor is, ha körülvesz a félelem, a gond, a bánat, mert így indulunk. Józsuék így indultak. Miután meghallgatták az Úr szavát, kiválasztott Józsué harmincezer erős férfiút, és elküldte őket éjjel. Nyilván a haditerv szempontjából is szükség volt arra, hogy még az éjjel elküldje őket. De ebben a gyors elindulásban benne van a hűséges engedelmesség is, mert éjjel ismeretlen helyeken menni nehezebb volt. Lehetett volna azt mondani, hogy várjunk még holnapig, várjunk, ameddig kivirrad, várjunk, ameddig kényelmesebb, biztonságosabb lesz minden, várjunk még, és gondoljuk meg jól a dolgokat, s csak azután döntsünk hogy menjünk-e vagy ne menjünk. De ők most Istenre hallgattak. Most Isten nőt nagygyá az életünkben, és elindultak még az éjszaka. A mi életünkben is vannak ilyen éjszakák, amikor nehéz az elindulás. Sokszor mi is azt mondjuk, hogy várjunk reggelig, hogy várjunk, amíg egészséges leszek, amíg anyagilag erősebb leszek, amíg biztonságosabb dolog lesz az Úr Isten útján járni, amíg kevesebb kellemetlenséggel jár, várjunk még reggelig. Sokan vannak, akik reggelig várnak, és nem veszik észre, hogy a

reggelekből esték lesznek. Akik el tudnak indulni az éjszakában, a gondnak, a bajnak, a fájdalomnak, a nehézségeknek az éjszakájában, azokra virrad rá Isten reggele.

Talán sokszor éppen azért nem győztünk, mert mindig vártunk. Várni akartunk reggelig, holnapig, holnaputánig. Várni akartunk egy-egy szerető mozdulattal, egy-egy kibéküléssel, egy-egy bocsánatkéréssel, vártunk a Biblia olvasásával, a szívünk Istennek való átadásával. Mindig alkalmasabb időre akartunk várni, és elfelejtettük, hogy Isten ideje nem a mi időnk, hogy amikor Isten éjszaka azt mondja, hogy most menni kell, akkor ha mi azonnal indulunk, alkalmasabb utunk lesz.

Izráel akkor azért győzött, mert éjszaka is el tudott indulni az Úr szavára és parancsára. Akik nem a kényelmes reggelt várják mindig, akik éjszaka is el tudnak indulni, akik életük éjszakájában is el tudnak indulni az Úr Isten szavára, azok győzni fognak. A többiek viszont elmaradnak a győzelemtől.

Amikor elindultak, a megbeszélte haditerv szerint kétfelé osztották a csapatot, úgy, ahogy Isten rendelkezett. Isten haditervével indultak. Azért győztek. Mi sokszor az életben a magunk haditerveivel indulunk útra, és azért nem győzünk. Sokszor nem is engedjük, hogy Isten felülvizsgálja az életünk haditervét, nem vesszük elébe azt imádságban, nem gondolunk arra, hogy vajon mi az ő véleménye a mi haditervünkről. Aztán csodálkozunk, hogy nem sikerült a vállalkozásunk. Isten haditervével kell indulnunk a világba azon az úton, amelyen ő indított el bennünket. Valahányszor Isten tervével tudtunk indulni, mindig sikerült a tervünk. Sikerült a szeretet is, sikerült a békeesség is, még nehéz helyzetben is sikerült a mosolygás, Istennel mindig minden sikerült. De amikor a magunk haditervével indultunk, a magunk kicsinyességével, önzésével, gyűlölködésével, akkor soha nem sikerült.

Amikor megérkeznek Ai és Bétel közé, Aitól nyugatra, Bételtől kelet felé, akkor azon az éjszakán ott hál Józsué a csapatnál. Hajnalkor kezdődik az ütközet. Vajon eszébe jutott-e Józsuének – valószínűleg eszébe juthatott –, hogy itt Aitól nyugatra, Bételtől keletre, amikor Isten elhívta Ábrahámot, akkor az ősatya, az ígéret földjére érkezve, először itt verte fel az ígéret földjén a sátorát.

Most ezeréves távolságból Izráel népe visszaérkezik a régi sátorhelyre, a régi Isten védelmében hazaérkeznek. Mély igazság és szépség van ebben a történetben! Ezer év múlva egybeesik Ábrahám és Józsué táborhelye. Mivel mind a ketten Istenre hallgatnak, ezért most azonos a táborhelyük.

Mi is, amikor Istenre tudunk hallgatni, akkor mindig Bétel és Ai közé érkezünk, a régi, áldott sátorhelyre érkezünk. Ilyenkor mi is mindig ott vagyunk az Isten Fiajának sátorhelyén, az apostolok sátorhelyén, a reformátorok sátorhelyén. Ilyenkor mindig hazaérkezünk. Sokszor van azonban úgy, hogy másfelé kanyarodik az utunk, önbizalommal telten csatát veszítve, nagy kerülő utakon másfelé menekülünk, másfelé kényszerülünk menni. Ilyenkor összetörünk, de ha Istenhez fordulunk, halljuk az ő szavát: Ne félj és ne rettegj, én neked adom ezt a helyet! Ha ilyenkor elindulunk az ő nyomában, akkor egy régi sátorhelyre érkezünk, amit nekünk ad az Úr, de akkor egyszerre rádöbbenünk arra, hogy ez már a miénk volt, hogy ez már őseinké, az előtünk járóké, az Úr Jézus Krisztusé volt. Ilyenkor egyszerre azt érezzük, hogy otthon vagyunk, a magunk helyén vagyunk, ott vagyunk, ahová állított Isten. Jó megtalálni életünk nagy ütközetei előtt a régi sátorhelyet, jó otthon lenni és jó otthonról indulni a harcba. Isten szeretetének otthonából, a hit otthonából, a régi sátorhelyek otthonából. Ezért győzött Izráel népe. Talán azért nem győzünk mi oly sokszor, mert nem hazulról indulunk, mert nem Istentől indulunk. Ha győzünk, mindig azért győzünk, mert Istentől és Istennel indulunk.

A történet második része azt mondja el, hogyan lehet elveszíteni a csatát. Ai városának népe túlságosan el volt bizakodva, hisz már egyszer megverték Izráel népét, és most, amikor meglátják a közeledő izráeli seregeket, rögtön kinyitják a kapukat, és kirohannak, elfeledkeznek minden védelemről, nyitva hagyják a várost, védtelenül hagyják a várost, csak az izráeli seregeket nézik, csak azt nézik, hogy most győzni fognak, most zsákmányolni fognak. A győzelem mámore és az anyagi haszon reménye mindent elfelejtetett velük. De amikor Józsué felemeli a kopjáját, akkor az elrejtőzött

sereg hátulról betör a városba és felgyújtja azt. Ai városának népe egyszerre két tűz közé kerül: hátul ég az otthonuk, elől a visszaforduló ellenség. Elöl és hátul is támadják őket, és így végleg elvesztik a csatát.

Lehet, hogy mi is jártunk így. Lehet, hogy életünk során elindultunk mi is valami nagy zsákmányoló csatába. Lehet, hogy éppen az anyagiak utáni nagy csatába. Közben annyira el voltunk foglalva magunkkal és annyira el voltunk foglalva a magunk terveivel és vágyaival, a magunk akaratával és zsákmányával, hogy elfelejtettünk arról, hogy őriséget kellene hagyni a lélek kapuibán. Egészen az anyagi javak felé nyitottuk ki a szívünket.

Hányan vannak így a világon, akik a nagy harci lázban, a vagyonszerzés nagy harci lázában őrizetlenül nyitva hagyják hátul a kapukat, mert nincs idejük őrizni azokat. Nincs ideje talán sok szülőnek őrizni a gyermeke lelkének kapuját, nincs ideje beszélni neki Istenről, Jézusról, nincs ideje templomba hozni, nincs ideje sok családnak, sok élettársnak leülni együtt a Biblia mellé, mert úgy gondolják, hogy szeretik egymást. Nem tudjuk őrizni a hit kapuit, a szeretetnek a kapuit, a szem kapuit, csak rohanunk a zsákmány után. Sokszor egy nyitott kapun keresztül bemegegy a gyermek lelkébe a szeretetlenség, a durvaság, bemegegy a családba a hitetlenség, belép a családba az önzés. De egyszer, amikor már mindent megszereztünk magunknak, visszanezünk és ég a hátunk mögött a város, és a hátunk mögött az otthonunk, ég a békességünk, és ropogva omlanak össze a boldogság gerendái, és nincs tovább. Hány ilyen szerencsétlen, két tűz közé került lélek van ezen a világon, aki mindent meg akart szerezni magának a világon, és éppen ezért mindent elvesztett, mert nyitva hagyta a kapukat és a nyitva hagyott kapukon keresztül bement szívébe a bűn és elfoglalta az életét a sátán. Nem érdemes túlságosan a zsákmány után rohanni. Őrizni kell az Istentől kapott drága kapukat!

Ai népe már elveszett! Amikor az utolsó pillanatban észrevette, hogy védtelenül hagyta a várost, nem tudott már sem hátra, sem előre nézni. mert mindenütt az ellenség volt körülötte. Ai város népének az volt a nagy tragédiája, hogy a végső, nehéz és tragikus helyzetben nem tudta, hogy felfelé is lehet nézni. Nem volt neki félfelé nézési lehetősége, mert nem ismerte az igaz Istent. Aki csak a zsákmány után rohan, aki csak a maga elgondolásai után szaladgál, a hátánál nyitva hagyott lélekkapukkal védtelen életet hagy maga mögött, annak a hátánál felgyúl az otthon, a békesség, a szeretet, a nyugalom, a hit, a reménység, s táncol szeme előtt a halál tüzes jelképe, akár előre, akár hátra néz, mert végül nem marad más, csak a pusztulás. Csak az tud megmenekülni, aki felfelé is tud nézni, aki Isten felé is tud tekinteni.

Én nem tudom, mi ég a hátad mögött, de tudjuk, hogy sok bűnünk miatt égni fog a háznak a hátunk mögött. Ám azt is tudnunk kell, hogy lehet ilyenkor felfelé is nézni. Ezért addig, amíg nem késő, nézz felfelé, nézz Isten felé, és amíg nem késő, őrizd a kapukat, a drága lélek kapuit, akiket nekünk adott az Úr Isten, hogy fel ne gyúljon életünk városa, hogy össze ne omoljék minden, hogy két tűz közé ne kerüljön az életünk, hanem legyünk megmentett emberek, hogy tartozunk az első seregbe, amelyik kicsiként indult, de amelyik érezte, hogy átöleli Isten kegyelme, és győzni tudott, mert ha felemelte Józsué a kopját, akkor e jelre elindult és Isten dicsőségére győzedelmes sereggé lett.

Hadd tartozunk mi is ebbe az első seregbe, hisz nekünk is van egy drága jelünk, melyet magasra emelt az Úr Isten. Ez a Jézus Krisztus keresztje, melyen életét áldozta érettünk. Ha reá nézünk, ha felfelé nézünk, akkor a győzedelmes seregbe fogunk tartozni mindörökké. Ámen.

Áldás és átok

Alapige: Józsué 8,30-35
 Bibliaolvasás: 5Mózes 28,1-8.15-20

A város elfoglalása után Izráel hadserege nem indult neki rögtön az ország többi részének, hanem ez a harcoló sereg először istentiszteleti közösséggé vált és oltárt épített az Úrnak. Milyen szép elgondolni, hogy ezelőtt sok ezer évvel, amikor még olyannyira durvák voltak az emberek, akkor egy harcoló, véres hadsereg átváltozik és istentiszteleti közösség lesz. Milyen jó lenne, ha így lenne a mi harcaink közepette is, hiszen olyan sokszor elvadulunk az élethen. Milyen jó lenne mindig visszaváltozni: istentiszteleti közösséggé, Istenhez közel lévő emberekké változni, akik a gyűlölködés és harcolás helyett imádkoznak és szeretik egymást.

Ezt az oltárt akkor építették, amikor még nem verték le a többi népeket, amikor még nem voltak védve a többi népek támadása ellen. Ezért az emberi stratégia szerint nagyon felesleges volt az időt imádkozással, oltárépítéssel tölteni. Most minden emberi gondolat azt mondta volna, hogy hamar induljunk a többi népek felé harcolni és zsákmányolni. Csakhogy Izráel népe Józsué vezetése alatt volt, még nem emberi gondolatok szerint tájékozódott, még fontosabb volt számára Isten, mint a zsákmány. Fontosabb volt az imádság, mint a saját gondolata, fontosabb volt az oltár, mint a saját hajléka.

Milyen jó lenne, ha mi is Isten szerint tudnánk gondolkodni. Talán az életünk sokszor azért olyan boldogtalan, annyira ideges és erőnélküli, mert számunkra mindig van fontosabb, mint Isten. Sokszor a magunk gondolata az első, a magunk zsákmánya a legfontosabb, ezért az imádság sokszor elmarad, ezért az Istenről sokszor elfeledkezünk, és ezért nem építünk oltárokat a saját magunk háza megépítése előtt, a magunk zsákmánya megszerzése előtt. Legfeljebb azt gondoljuk, hogyha majd Isten megsegít bennünket és hogyha a zsákmányunkból még marad valami, akkor majd abból oltárt építünk. Mi mindig a maradékból akarunk Istennek áldozni.

Izráel népe a javából, a zsengeből adott Istennek, azért volt boldog Izráel népe. Mi szívünknek csak a maradékát akarjuk Istennek adni. Vannak, akik csak öregségük maradékát akarják Istennek adni vagy tönkrement fiatalságuk maradékát. Vannak, akik a betegágyon vagy a gondok között életük maradékából akarnak oltárt építeni Istennek. Izráel népe a győzelemből épített, a javából épített oltárt az Úrnak, nem a maradékot akarta Istennek áldozni. Ezért volt szép és győzedelmes az élete. De később, századok múlva Izráel életében is elérkezett az az idő, amikor a maradékot adták Istennek, amikor például Éli főpap fiai az Istennek vitt áldozatokból előbb kiszedték a maguk számára annak kövérjét. De el is veszítették Isten szövetségének lédáját, eltékozták a békességüket, és elvesztették az életüket is.

Itt a történet azért szép, mert itt nem a maradékból akarnak Istennek juttatni. A mi életünk is addig tud szép lenni, amíg nem a maradékból akarunk Istennek áldozni. Megépítik az oltárt a Mózes parancsa szerint, helyesebben a Mózes számára adott parancs szerint. Megépítik olyan ép kövekből, amiket még vas nem érintett. E parancs szerint el kell fogadni azokat a köveket az oltárépítéshez, melyeket Isten ad. Nem szabad azokat formálni a magunk tetszése szerint, hadd legyen olyan, amilyenek Isten adta. Az Isten Igéje is ilyen. Izráel népe ezt a parancsot az Igével kapcsolatban is egy darabig megtartotta. Az élete akkor kezdett elromlani, amikor az oltár követ bár nem faragta, de az Isten Igéjét próbálta úgy faragni, ahogy neki éppen tetszett.

A mi életünk vajon mikor romlik el? Vajon mennyit faragunk le mi is az Úr Isten Igéjéből? Ó, hányzor megcsonkítottuk az Igét, ó, mennyit elhagytunk belőle! Azért nem szépek a mi lelki oltáraink, mert faragott Igéből épültek. A mi tetszésünk szerint próbáljuk válogatni az Igét. Még a Bibliát is sokszor úgy olvassuk, hogy csak a szépet szeretjük olvasni belőle, és ha ítéletes oldalakhoz jutunk, akkor hamar becsukjuk azt, holott azt is végig kell olvasni. Olyan faragatlan kövekből kell építeni az életünket,

melyeket Isten ad nekünk. Nem szabad, hogy az Igéből lefaragjuk azt, ami nem tetszik nekünk.

Amikor itt felépítették az oltárt, akkor felírták az oltár köveire a törvény mását, amelyet Isten írt Izráel fiai számára. Azért tették ezt, mert Mózes, amikor érezte, hogy meg fog halni, meghagyta, hogy „Amikor bementek az ígéret földjére, vegyétek azért szívetekre és lelketekre a szavaimat, és kössétek azokat jegyül a ti kezeitekre, és tanítsátok meg azokra a ti fiaitokat, szólván azokról, amikor házadban ülsz, amikor úton jársz, mikor lefekszel és amikor felkelsz”. Azt olvassuk továbbá, hogy Mózes meghagyta, hogy majd meszeljenek be nagy köveket, erős sziklákat, és arra írják fel az Igét, hogy onnan tudják leolvasni, hogy onnan tudják megtanítani gyermekeiket is. Józsué most emlékezik, és úgy készíti el azt, ahogy Mózes mondta. Mert Józsuét köti a múlt és köti a jövő. Tudja, hogy mivel tartozik Mózesnek, az ősöknek, és tudja, hogy mivel tartozik a gyermekeknek, az unokáknak, az utódoknak. Józsué egész ember volt, akit kötött a múlt, akit kötött a jövő iránti felelősség, akit felülről átölelt Isten. Ez az emberi sors teljessége. A reformátorok sokat tettek hitükért, az egyházért, sokat tettek az ő hitük megerősödéséért. Bennünket is köt a múlt ezernyi drága szála, az előttünk járó hitvallók példaadása. És minket is kötelez a jövő, a gyermekek, az unokák, az utánunk következő nemzedékek sora, és amíg érezzük ezt, addig is átölel felülről az Isten.

Jó lemeszelni a különben piszkos sziklafalakat, jó reírni a fehér meszelésre az Igét, miként azt Józsué tette. Jó lemeszelni a mi bűneinket is Krisztus kegyelmével, és jó a megtisztult szívekre, a megbékélt családi életed falára reírni az Igét, hogy olvassák a gyermekek, az unokák, hadd legyen folytatása a hitnek, amit örökölni hagyott nekünk a mi Krisztusunk.

Józsué érezte ezt, és ezért szép ez a történet. Majd így folytatódik tovább: „az egész Izráel pedig és az ő vénei és bírái ott álltak vala kétfelől a láda mellett”, amikor Józsué összegyűjtötte a népet az Ebál hegy és a Garizim hegy között. Egész Izráel ott volt a láda mellett.

Milyen megragadó ez a kép! Egy idegenbe szakadt nép az ígéret földjén odacsoportosul egy láda köré, amiben benne van az Ige. Negyven évig a pusztaságon át vitték a ládát, ragaszkodtak hozzá, nem engedték el, mert odakötötte őket a hűség, a hit és a szeretet. Vitték a ládát a Jordán vizén keresztül, és most az oltárhoz vitték a ládát. Akkor is megható e történet, ha emberi szemmel nézzük, de ha Isten megnyitja a szemünket, akkor még csodálatosabb lesz ez a látás, mert egyszerre arra döbbenünk, hogy nem úgy van, hogy negyven éven át ők vitték a ládát, az Igét, hanem úgy van, hogy negyven éven át az Ige vitte, hordozta őket. Nem azért maradt meg az Isten Tízparancsolatának ládája, mert ők vigyáztak reá, hanem azért maradtak meg ők, mert az Ige vigyázott reájuk.

Ha emberi szemmel nézzük, úgy látjuk a reformációt is, hogy voltak hűséges igaz emberek, akik vigyáztak az Igére. De ha az isteni oldalról nézzük, sokkal csodálatosabb, mert azt látjuk, hogy Isten vigyázott reájuk. Így ha emberi szemmel nézzük a mi templomba járásunkat, akkor az is szép. Itt van békesség, jóság, hűség, hit, szeretet, itt ragaszkodó emberi szívek őrzik, védik és hallgatják az Igét. De milyen jó Isten oldaláról nézni ezt az eseményt: itt Isten gyűjt össze minket. Ő vigyáz reánk, nem mi vigyázunk reá. Ő adja nekünk megtartó kegyelmét. Csodálatosan szép istentisztelet zajlott le ott az Ebál és a Garizim hegye között, mert úgy, ahogy Mózes meghagyta, felolvasták a mózesi törvényeket: az átkot és az áldást.

Mózes úgy hagyta meg halála előtt, hogy amikor beérnek az Ígéret földjére, akkor álljanak fel a nép megáldására a Garizim hegyén a Simeon, Júda, Issakár, József és Benjámin törzsei, és „az átkozásra” álljanak fel az Ebál hegyén Ruben, Gád, Áser, Zebulon, Dán és Naftali törzsei. Körülbelül 200 000 fegyverforgató férfi volt jelen. A völgy két oldalán, ahogy az Ebál és a Garizim hegyén, mely mint egy amfiteátrum hirtelen emelkedett, a lévíták elmondták az átkot: „akkor 200 000 torok zúgta reá: Ámen, Ámen, és amikor a lévíták a másik oldalon mondták az áldást, akkor 200 000 torok zúgta reá: Ámen, Ámen (5Móz 27,12).

Csodálatos szép fogadalom lehetett! Olyan volt, mint egy egész nép nagy konfirmációja, amint az előre megátkozta magát, ha eltér Istentől; de áldást kért magára, ha Isten mellett marad.

Szinte magunk előtt látjuk, ahogy mondják a lévíták: „Átkozott az az ember” (olv. 5Móz 27,15-26), és mondja az egész nép: Ámen.

Majd felolvasták az áldást (olv. 5Móz 28,1-10). És 200 000-en reá zúgták a Garazim hegyéről: Ámen, úgy legyen...

Izrael népei sokáig emlékeztek erre a fogadalomra. Aztán évszázadok múlva elfelejtették, de akkor, amikor a babilóniaiak lerombolták Jeruzsálemet, amikor felégették a templomot, amikor fogságra mentek, akkor Jeremiás próféta annak az Igének a folytatását üzenté nekik, amelyet Józsué felolvasott: „Hogyha pedig nem hallgatsz az Úrnak szavára...” (Olvasandó 5Móz 28,15-től.)

Amikor a hetvenéves fogságra mentek, eszükbe juthatott az a régi fogadalom, amit Józsué letétegetett, de amiről elfeledkeztek. Ezért elvesztették a Garazim hegyi áldást, csak az Ebál hegyi átok maradt rajtuk. Mert azt mondta nekik Mózes, mikor felkészítette őket előre erre a napra: „Íme, elétekbe teszem az áldást és az átkot, és majd mondjátok el az Ebál és a Garizim hegyén, hogy válasszon belőle Izrael népe...” Milyen jó lett volna, ha Izrael mindig az áldást tudta volna választani. Milyen jó lett volna, ha te is, én is mindig az áldást tudtuk volna választani. Imádkozzunk, mert mi is úgy vagyunk az életünk mély völgyében, hogy annak egyik oldalán ott van a Garazim hegye, ott van az áldás, a másik oldalán pedig ott van az Ebál hegye, ott van az átok. Előbb mi is fogadkozunk, aztán elfelejtjük, majd összetörünk, aztán megtérünk. Milyen jó, ha meg tudunk térni az Úrhoz és lassan az Ebál hegye felől elindulunk a Garazim hegye felé, hogy az áldás legyen a miénk, hogy az ő bűnbocsátó kegyelme legyen velünk az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

Kun Árpád

Az Úr gondolata és kegyelme

Alapige: Ézsaiás 55.8

Bibliailvasás: Zsoltárok 103,1-13

E mai nap Kolozsvár jelenkori történelmének egyik megrázó eseményéről emlékezünk meg. Az Úr 1944. esztendejének október havát írtuk. E hó 11. napján kincses városunkat harci cselekmény nélkül szállhatták meg a második világháború győztes seregei. Fellelegeztünk: Istennek hála, számunkra, kolozsváriak számára, úgy véltük, végre békés napok virradnak fel. Hátunk mögött volt az emlékezetes június 2-iki szőnyegbombázás, mely számos magán- és középületet tett a föld színével egyenlővé. Úgy véltük, zavarórepülés nem félemlít többé bennünket, ágyúgolyók nem süvítnek fejünk fölött, légiriadó nem kerget ezután az óvóhelyekre. Gondolataink azonban nem teljesedtek be. 1944. október hava második harmadának egyik napján, mint derült égből lecsapódó villám, az ellenséges érzületű polgári és katonai hatóságok – koholt vádaskodásoknak hitelt adva – megtizedelésre ítélték városunk itthon található serdülő fiait. Városunk ifjait, középkorú férfait, otthonukból, az óvóhelyekről vagy a munkába sietők közül összefogdosták s étlen-szomjan, könnyű öltözetben erős katonai kísérettel, gyalogszerrel, menetoszlopban útnak indították, Erdély déli részei felé haladtak a Tordai úton. Az út Kolozsvár főterétől a Feleki tető irányába mintegy háromszáz méteres szintkülönbséget mutat. Ezt az emelkedő úttestet a mártírok útjához hasonlítottam. Rajta az élet keresztyétől megterhelve vánszorgott több mint tízezer magyar gályarab. Számukra ez az út Kolozsvártól igen messze vezetett. Messze keleten, valahol Oroszországban, az Urál hegység lábánál épült számukra a fogolytábor. Nem volt ez más, mint szögesdróttal jól körülkerített haláltábor, ahonnan esztendőik múltával máig fele részük sem térhetett vissza otthonába.

A galád módon elhurcoltak között ott voltak fiatal férjeitek, akiket szinte ölelő karjaitok közül szakítottak ki, ott voltak drága szépreményű fiaitok, akiket édesanyjuk könnybe lábadt szemei többé soha nem láthattak. Rabságba vitték a sok ezer békés, civil embert, hogy soha többé ne legyen az életben, aki mondhassa neki: édesanyám, feleségem.

Ti, itt jelen levő özvegyek, apátlanul felnőtt, ma már meglett férfiak, talán nem is tudjátok, hogy hol, milyen körülmények között múltak ki szeretteitek a világból. Jó, hogy nem is tudjátok, hogy éhség, ragályos betegség, végelgyengülés végzett velük. Ti betegségükben még egy korty vizet sem nyújthattatok számukra. Azt sem tudjátok, hogy egyedül földelték el őket, ha egyáltalán elföldelték meggyötört testüket, vagy közös tömegsírfban porladtak el. Nincs sem kereszt, sem fejfa, melyről az utókor tudomás szerezhetne, hogy kik voltak ezek a mártír halottak.

Kedves özvegyek és árvák, vigasztalni kívánlak benneteket, bár az elmúlt fél évszázad alatt elsírtátok könnyeteket, gyászruhátok már rég szétfoszlott. Látom, hogy szemetek még most is könnyezik. A már rég behegedtnek vélt sebeitek most újra felszakadoznak. Bánat tölti el szíveteket. Sírtok. Hangtalanul kérdezitek: fájdalomkra, gyászunkra hol találunk vigasztalást? Péter apostollal együtt a mindenkit vigasztaló Úr Jézus Krisztushoz fordulhatunk: Uram, kihez mehetnénk, örök élet beszéde van tenálad? Isten, a mi mindnyájunk szerető, mennyei édes Atyja, már szólja is a vigasztaló szavakat: Mint férfiút, akit anyja vigasztal, akként vigasztallak titeket (Ézs 66,13). És ti feleljetek Istenbe vetett rendületlen hitetekkel: Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve! Énekeljétek csendesesen magatokban: Bár súlyos a kereszt s érzem sebét, bár könnye, kínja van, ez légyen jelszavam: jobban tiéd, Uram, jobban tiéd.

Mai alapigénkben Isten további vigasztaló szavakat mond nektek. Mártírhálált halt szeretteitekre emlékezve újból biztosít titeket afelől, hogy miképpen szomorúságotokban, gyászatokban mellettetek állott a múltban és mintegy kézen fogva vezetett titeket fél évszázadon keresztül mind a mai napig, akként veletek lesz mind az idők végezetéig.

E mai nap csak a református kollégium tanár- és diákmártírjairól emlékezünk meg közelebről. De gondolatban velünk vannak a volt piarista gimnázium tanár- és diákmártírjai is és mindazok, akiket akkor a felső hatóságok büntelenül halálba küldtek. Egy későbbi időpontban majd mindenkiről név szerint is megemlékezünk, akik ott a messze idegenben ártatlanul lehelték ki lelküket.

A visszatértek legyenek örökké hálások Istennek. Ők is ott lehették volna halálukat, de Isten felőlük másképpen gondolkozott.

Ötven esztendő távlatából még most is ajkatokon van a keserű kifakadás: miért kellett ennek így történnie? S éppen az én férjemmel és az én gyermekemmel? Lehangoltan és borúlátóan sokszor így panaszkodunk: bizonyára azért történt meg velünk mindez, mert szerencsétlen csillag alatt születtünk. Szerencsétlen, háborús időben és tűzfészekkel teli földrészen születtünk. Majd így érveltek tovább: ha nem Kolozsváron laktunk volna, akkor még élhetne férjem, gyermekem, akkor még Isten dicsőségét és felebarátaink javát szolgálhatnák. Máshonnan nem hurcoltak el összesen annyi ártatlan civil embert, mint éppen Kolozsvárról. Tedd csak kezedet a szádra és hallgass (Jób 38,37). Hallgasd, mit mond az Úr. Mert amit az Úr mond, az be is teljesedik: Gondolataitok nem az én gondolataim, utaitok nem az én utaim. Én másképpen gondolkoztam felőletek s a tseitek felől. Amit Isten gondolt rólatok és amit meg is cselekedett veletek, azért ti perbe nem szállhattok vele. El kell fogadnotok, amit Isten cselekedett, még akkor is, ha ti más tervet készítettetek magatoknak, ha családotok boldog jövődjéről álmodtatok is. Vajon mi lett a ti elképzelésekből? Bánat és fájdalom, szomorúság és gyász. De mindez nem történt Isten akarata nélkül. Ő másképp döntött felőletek.

Nézzük csak, hogy Isten mikor határozta el mindazokat, amik veletek a régmúltban és a közelmúltban történtek, s amik a jövőben történni fognak. E kérdésre az Apostolok Cselekedetei 17,27 adja meg a feleletet. „És az egész emberi nemzetséget

egy vérből teremtette, hogy lakozzanak a földnek egész színén, meghatározván eleve rendelt idejüket és lakásuknak határait.” Ez isteni akarat alapján indultak el őseink a Kaukázus hegység lábai alól. Lebédián, Etelközön keresztül haladva letelepedtek a Kárpátok ölében, az Olt, a Maros, a Tisza és a Duna síkságain. Más etnikumú népekkel együtt alkottak itt államot. Királyaink, nádoraink, nemeseink, fejedelmeink bűne miatt Isten minden időben ostromozta népünk vezetőit és vezetettjeit egyaránt. A költő szépen éneklí: Őseinket felhozád Kárpát szent bércére...; majd szomorúan énekel tovább: Ámde bűneink miatt dúlt harag kebledben s elsűjtád villámidat dörgő fellegekben. István király országlása sem volt vérontás nélküli. A XIII. században a tatár Batu kán pusztította el országunkat. A XVI. században a mohácsi csatában óriási vérveszteség ért. A győztes törökök rabláncon hurcolták hazájukba a foglyokat; a serduló fiúkat janicsárokká képezték ki, s harcba állították saját véreik ellen. Hűbériség, Habsburg-elnyomás mennyi és mennyi áldozatot követelt az anyáktól, a feleségektől! Majd kisebb-nagyobb háborúk ritkították népünk sorait. Az első világháború százezreket, milliókat ölt meg, Trianon százezreket tett földönfutókká. Pusztultunk, vesztünk, s mint az oldott kéve, széthullott nemzetünk. Végül jött népünk 1944. októberi deportálása. Lássátok: hullnak, hullnak legjobbjai a magyarnak – ezért sír fel a költő panasza. Megbüntette Isten az atyák vétkét a fiakban harmad- és negyedíziglen. Ennek a büntetésnek ittátok és isszuk a keserű levét mindnyájan. Ismerjük el Isten felettünk való hatalmát, s megalázva magunkat, hajtsuk porba fejünket.

Azt sem mondhatjuk: Megbűnhődte már e nép a múltat s jövődőt. Mert nem tudhatjuk, hogy mit hozhat még reánk a holnap. A 45. énekkel biztassuk magunkat: Azért rád vetjük egész életünket, híven követjük, mit reánk bíztál, könyvedbe írtál, csak ne hagyj bennünket.

Most az Ige, Isten örök szava nektek szól, akik a nagy keserűség után átvészeltétek e fél évszázadot. Hogy ti itt vagytok, az Isten kegyelme. Miként az anya ölében hordozza gyermekét, úgy hordozott Isten eddig is benneteket és hordozni fog ezután is a jövőben. Mert Isten szeretete nagyobb mindeneknél. Irgalma, kegyelme olyan nagy, mint amilyen magasan van az ég a földtől. Isten szeret bennünket. „Mert örökkévaló szeretettel szerettelek téged, azért terjesztém reád irgalmamat” (Jer 31,3).

Isten a ti mártírhálált szenvedett szeretteitek számára jobb helyzetről, jobb életéről gondoskodott a mennyek országában. Itt e földön férjetekekkel, gyermekeitekkel nem találkozhattok többé, mert nincsenek az élők sorában. Nevük azonban fel van írva az élet könyvében. A tietek is, a még most is élőké. „És ha valaki feltámadna ellened, hogy üldözzön és életed ellen törjön: az én uramnak lelke az élőknek csomójába leend bekötve.” Halljátok csak: Kollégiumunk mártírhálottjai élnek, amint azt Jeremiás 25,29 szólja. Jézus azzal biztat: Én élek, ti is élni fogtok (Jn 14,19). Mikor eljő az az idő, Istennél velük együtt örökké éltek. Ámen.

Lészai Lehel

Nagy az efézusi Diána

Alapige: Apostolok Cselekedetei 19,23–34

Bibliolvasás: Apostolok Cselekedetei 19,1–22

Pál apostol harmadik térítői útja során érkezett Efézusba, ahol körülbelül két évet töltött. Efézus akkor Kis-Ázsia nyugati részének világvárosa volt, mely vetekedett Szíria és Görögország fővárosaival. Korabeli beszámolók szerint 200 000 lakost számlált a gazdagság, a tudomány és a művészetek városa, ahol a zsinagóga is több ezer tagot tartott nyilván. Ez a város sok mindenről volt híres, de a legfontosabb nevezetességeként mégis a világ hét csodája között számon tartott Diána-templomot említhetjük. Latinul Diánának nevezték a görög Artemisz ázsiai istennőt, amelynek kultuszközpontja Efézus volt. Diánát 9–12 mellű istennőként ábrázolták, mert a termékenység és a tápláló erő szimbóluma volt. Ekként keveredett a görög Artemisz

alakja a keleti Astartéval, a termékenység istennőjének alakjával. Az efézusi templom az ázsiai és az európai pogányok zarándokhelye volt, ahova évenként eljöttek, hogy vad orgiákkal, meg nem szűnő ivázzal és mulatozással ünnepeljék istennőjüket. A felolvasott esemény valószínűleg Diána közelgő ünnepe előtt történt.

Pál apostol Efézusba érkezik, ahol tombol a bálványimádás. Itt először a zsinagógában hirdeti Isten Igéjét. A zsidók keménységébe ütközve egy termet bérel a Tirannus nevű görög rétor iskolájában, és ott két évig naponta prédikálja az életet adó evangéliumot mindazoknak, akik a bálványok hiábavalóságától az élő Istenhez fordultak. Pál apostol efézusi tartózkodásának lassan közeleg a vége. Kitartó igehirdetése kezdi éreztetni hatását. A pogány városban megjelenik a keresztyénség, és alapjaiban kezdi megingatni a bálványimádást. Távolabbról szemlélve az eseményeket, kijelenthetjük, hogy Európa krisztianizálása egyik fontos momentumának lehetünk a tanúi. A mindennapi igehirdetést nem mindennapi csodák követik, amelyek nagy hatást gyakorolnak a babonás efézusbeliekre.

I.

Felolvasott alapigénk úgy kezdődött, hogy abban az időben nem csekély háborúság támadt az Úr útjáért. Nem csoda, hisz az akkori rendszer hiedelemvilágát fundamentumában rendítette meg egy rabszolgaként kivégzett héber emberről szóló beszámoló. Ezekből a bajokból is látszik, hogy a Pál által hirdetett szavakban élet van és ez a beszéd hatalommal bír. Hallgatják őt zsidók és görögök, egyistenhívők és pogányok, ennek pedig az az eredménye, hogy megijednek és elkezdődnek a bajok. A felületes szemlélőnek úgy tűnik, hogy a keresztyének számára kezdődnek a bajok, és ebben van valami igazság is, de kétezer év távlatából már világos, hogy valójában a néma, tehetetlen bálványokat imádók számára kezdődtek ott Efézusban a problémák. Lényük legmélyén megérezték ott azok az emberek, hogy ha nem tesznek valamit, akkor könnyen eltűnik életükből az a pótszer, amely átmenetileg, időnként megnyugtatta őket. Mi fog történni, ha nem lesz, aki előtt leboruljanak, ha nem lesz, akitől oltalmat, védelmet reméljenek? A bálványok imádásában nőttek fel, és ez teljesen átította életüket. Most azonban veszni érzik mindazt, amire életük eddig felépült és támaszkodott. A pogányság fővárosa, a babonáság és bálványimádás központja kezd inogni a Jézus Krisztusról szóló evangéliumi bizonyágtétel hatására.

Vizsgáljuk most meg azt, hogy miért támadt ez a nagy háborúság a városban. Efézus a Diána-kultusz központja lévén, gazdasági életét a vallási zarándoklásra és az ezzel kapcsolatos kereskedelemre alapozta. Diána tisztelői évenként e városba özönltek, és akkor ipari méretekben tudták eladni az ezüsből készült templomképeket és istenszobrokat. Az egész város készült e nagy eseményre, hisz többé-kevésbé mindenki érdekelt volt valamilyen módon e zarándoklásban: ekkor teltek meg a fogadók és a kiadó szobák, ekkor nőtt meg a vendéglők forgalma, ekkor hatványozódott meg a színházba látogatók száma, és ekkor lehetett eladni az egész éven át gondosan öntött miniatűr istennőszobrokat, az efézusi jósigéket, a csodatevő és mágikus erővel bíró frott és vésett varázsszavakat. Olyan volt Efézus, mint egy már modern turisztikai központ, mely egész évi bevételét e rövid „csúc szezonnak” köszönheti.

Ebben a városban működik Pál két éve, és ugyanitt él Demeter, az ötvösök érdekvédelmi szövetségének elnöke. A leírásból sejthető, hogy a nagy hasznat jelentő üzletágban érdekelt mesterek céhbe tömörültek. Talán Demeter ötvös kezdetben nem vette komolyan a jelentéktelen keresztyén csoport tevékenységét, de amikor a korábban ördögi mesterségeket gyakorló, de közben keresztyénné lett emberek a piacon nyilvánosan elégetik a ma körülbelül 100 millió lej értékű, mágiáról szóló könyveiket, akkor ennek a máglyának a fényénél belehasít Demeter agyába a felismerés: Pál igehirdetése nyomán átalakulnak az emberek és ezáltal veszélybe kerül az ősi foglalkozásból származó haszon. Ezért tör ki a pánik, és ezért hívja össze az ötvösök rendkívüli ülését. Ezen a gyűlésen hirtelen indulatában elszólja magát, és őszintén bevallja, hogy mi aggasztja őt: az ötvösök e szobrocskák öntéséből éltek

eddig jól, kényelmesen, fényűzően és biztonságban; azonban egyik napról a másikra a Pál ígehirdetése felboríthat mindent. Demeter jólértesült, hiszen azt is tudja, hogy Pál (aki az ószövetségi zsidó apologéták ígéit idézi: Ézs 44,9–20; 46,1–7 és Jer 10,3–5) állítása szerint a kézzel csinált istenek csupán bálványok.

A kezdeti ószinteség után az ötvösmester rádöbben, hogy nem ezzel kellett volna kezdenie mondanivalóját, ezért vallásos köntösbe öltözteti földhözragadt anyagiasságát, és Diána istennő hírnevét kezdi féltetni. Kálvin azt írja, hogy Demeternél látszólag nem hiányzott a tiszteletreméltó ürrügy. Ha azt feltételezzük, hogy az ötvösmester talán az istennő sorsáért aggódott volna, még akkor sem feledkezhetünk meg arról, hogy milyen isten az, akit a halandó embereknek kell megmenteniük a pusztulástól. Az üzletemberek között már az első érv megtette a maga hatását, míg az egyszerűbb munkásokat a két indoklás tökéletesen meggyőzte vezetőjük igazáról. Meg kell említeni, hogy az akkori világvárosokban nem volt könnyű megélni, munkát találni, és mivel Efézus város a zarándoklásra rendezkedett be, e jövedelmének elvesztése nagyon komoly veszedelmet jelentett volna. Ezért volt azonnali hatása Demeter beszédének. A tömegeket a történelem során nagyon gyakran megfélemlítették a bizonyos kenyérkereset lehetőségével vagy elvesztésével.

Mit jelent ma Demeter ötvös mesterkedése? Talán nem is olyan nehéz megérteni, hisz mintha ma még nagyobb gazdasági csőd szélén hallgatnánk ezt az Igét. Ráadásul számunkra még az efézusbelieknek az a reménysége sem létezik, hogy a zarándokok közeli érkezése újra biztosítani fogja a mindennapi kenyeret. Demeterék és az efézusbeliek kegyzsereket, giccse csecsebecsüket gyártottak, és ennek eladásából tartották fenn magukat. A gazdasági kilátástalanság közepette egyre több Demeter-féle cég- és cégvezető jelenik meg közöttünk. Mindenki ránk akarja tukmálni áruját, a tévé, a rádió, a plakátok reklámjai el akarják hitetni velünk, hogy portékájuk nélkül elképzelhetetlen az életünk. Nem is lenne baj, ha egyre jobb minőségű és hatékonyabb árukkal kényeztetnék el a vevőközöniséget, de legtöbb esetben csupáncsak a csomagolás fényesebb, ám belül legtöbbször minőségen aluli áru várja a gyanútlan vásárlót. Mire gondolok? Elsősorban arra a rengeteg tartalmatlan és ártalmas „szellemi termékre”, amely naponta nagy bőséggel árad felénk. A horoszkópok, álmoskönyvek, a keleti vallások megszámlálhatatlan változata, a szerelem istenítése és kitergetése, az ivászat, házasságtörés és erőszak divatként való bemutatása, a szórakozás elfajzása, a nacionalizmus, a gazdasági csalás mind-mind olyan „áru”, amely a nép körében vevőre talál. A munkanélküliség, a létbizonytalanság, a kilátástalanság nyomasztó fenyegetése elől sokan menekülnek ilyen pótszerekhez, amelyek azonban először elkábítják, majd észrevétlenül romlásba döntik őket.

II.

Demeter beszédére az emberek, akik egyik napról a másikra éltek a bálványok gyártásából, még jobban megijednek, és riadtságukban, tehetetlenségükben nem marad más hátra, mint hogy kultikus kiáltásokkal véljék elűzni a fenyegető veszélyt. „Nagy az efézusi Diána!” Ez egy vallásos kiáltás volt a pogányok számára. A pogányság itt Pál ellen nem tehet semmit, csak annyit, hogy rekedtre kiabálja magát. Demeter tudta, hogy egyedül semmire sem mehet és veszélyes is volna egyedül szembeszállni az új helyzettel, ezért a kiszolgáltatott tömeget bőszi fel, hogy az menjen és szedje ízekre Pált és munkatársait. Lázító beszéde tehát gyilkossági kísérletnek számít.

A megvadított és megfélemlített tömeg a több tízezer férőhelyes színházba rohan, ahol a népgyűléseket szokták tartani. Közben elfogják a derbei származású Gájust és a thesszalonikai Aristárkhust, Pál munkatársait. De ezzel nyilván nem érik be, hisz Pállal szerettek volna leszámolni. Pál megtudta, hogy mi történik, de nem akart sem bujkálni, sem az életéért különösebben aggódni, hanem kész volt a színházba menni és számot adni a közgyűlés előtt hitéről. A harmadik térítői útját járó apostol már átment a megpróbáltatások tüzein, már sok bántást elszenvedett Jézus Krisztus nevéért, ezért nem vonakodott a további zaklatásoktól és szenvedésektől sem. De a tanítványok és az Ázsia vidéke tanácsának elnökei megakadályozták e szándékában.

Pál megnyerte ezeket az ázsiai főembereket is, akik egyébként a császárkultusz templomainak felügyelői lehettek. A demokratikus felépítésű görög városok megszokott rendjével ellentétben itt a csődület nem tudta, hogy miért futott össze. Rendetlenség, fejtelenség és zűrzavar uralkodott a tájékozatlan emberek között. A jelen levő zsidók tudták, hogy miről van szó, ezért szerették volna másodszer is elhatárolni magukat a keresztyénektől, és szószólóként Alexandert állították elő. A tömeg megismerte, hogy zsidó, és ezért szóhoz sem engedte jutni. Ebben a felfokozott hangulatban nem lehetett józanul, okosan érvelni. Az őrzöngő tömeg másodszer is kiabálni kezd: „Nagy az efézusi Diána!” Ebben a reménytelen kiáltásban már benne cseng Diána, a pogány istennő bakása is, ami azonban csak később következett be. A feltámadt Krisztussal szemben egy megszámlálhatatlanul nagy tömeg öntudatlan kiáltószava sem tudja megvédeni a görög kezek művészi alkotását, a tehetetlen Diánát. Pál apostol később így emlékezik meg erről az epizódról: „Ha csak emberi módon viaskodtam Efészusban a fenevadakkal, mi a hasznom abból?” (1Kor 15,32)

Azon a helyen, ahová Isten helyezte minket, szavakkal és tettekkel, a szószékekről, akár a satupad mellett, hirdetésünk kell Isten Igéjét. Lehet, hogy nem fogjuk látni azonnal az eredményt, miként Pál is csak részleteket látott az efézusbeli munkálkodása gyümölcseiből, de hisszük, hogy az, aki elhívott és elküldött minket, csodákat fog cselekedni és ítélete nyomán eltűnnek a Demeterek és megsemmisülnek a Diánák, viszont örökkön-örökké megmarad az örök Isten és mindazok, akik az ő nevét vallják és neki szolgáló, engedelmes életet folytatnak. Ámen.

Walter Lüthi

Az egyház fogsága*

Alapige: Dániel 1,1-21

Bibliatolvasás: Jelenések 17,1-14

A világtörténelem „Jójákim, Júda királya uralkodásának harmadik esztendejéről” ír (1). Nabukodonozor csapatai a szent város kapui előtt állanak. Nabukodonozor azonban átlépi az évszázadokat. Babilon királya nem áll meg a történelmi Jeruzsálem falainál. Egy Jeruzsálem sincsen, amely előtt állandóan ott ne állanának Babel sátrai. Ameddig csak a szem ellát, az egész földön Babilon csapatai ma is ostromolják Jeruzsálemet. Babel mindenekelőtt az ifjúságot kerítette hatalmába. Nem csak „az Isten háza edényeinek egy része” (2) kerül ma Nabukodonozor kezébe. Néhány edénnyel még sohasem elégedett meg Nabukodonozor. Uralkodói hatalma mindenre ki szokott terjedni. Ezért tette rá kezét az ifjúságra, a gyülekezet utánpótlására. Nabukodonozor tervez: „akié az ifjúság...” De Nabukodonozor tervez és – Isten végez.

„És mondá a király Aspenáznak, az udvarmesterek fejedelmének, hogy hozzon az Izráel fiai közül és királyi magból való s előkelő származású ifjakat” (3). Az ifjakat követeli. Az ifjak bizonyos okból fontosabbak Nabukodonozor számára, mint a leányok. Ha egyszer a leányokkal is kezdene törődni, azt azért tenné, mert bennük a leendő anyákat látja hadserege számára. Ismerjük Napóleonnak valóban Nabukodonozorra emlékeztető szavát: „Anyák kellenek nekem!”

Mégis nem minden ifjú iránt érdeklődik egyformán Nabukodonozor. Választása azokra az ifjakra korlátozódik, „akikben semmi fogyatkozás nincsen” (4). Nem érdeklődik az olyan ifjak iránt, akikben fogyatkozás van, mert azok nem tudják sem a borjút viselni, sem pedig a kézigránátot hajtani. Az olyan ifjú, akiben fogyatkozás van, Nabukodonozor háztartási könyvében a „költés” rovat alá tartozik. Legszívesebben az ilyen ifjaktól szabadulna meg. Ezért törí a fejét ma Nabukodonozor azon az úton és módon, amely valahogy megakadályozhatná az ilyen gyermek világrajövetelét, vagy –

*E szánutól kezdve folyamatosan közöljük Walter Lüthi *Az eljövendő egyház* c., világhírű Dániel-kommentárját.

ha a szerencsétlenség már megtörtént – azon, hogy azoktól valamiképp megszabaduljon. Friedrich Nietzsche tanácsai immár nemcsak könyvben szerepelnek. Jaj a fogyatkozásos ifjúnak, amikor Nabukodonozor vaslépteivel végigjárja a föld országait és olyan ifjakat követel, „akikben semmi fogyatkozás nincsen”

De vajon nem ez volt-e csak röviddel ezelőtt a mi jelszavunk? Nem mi magunk kerestük-e az alsó-, közép- és felsőfokú iskolákban a fogyatkozásoktól mentes ifjakat? Nem ez volt-e éppen a mi ábécénk, tüzparancsolatunk, hitünk, miatánkunk és a mi evangéliumunk? „Ifjak, akikben semmi fogyatkozás nincsen, hanem akik ábrázatra nézve szépek, minden bölcsességre eszesek, és ismeretekkel bírnak és értenek a tudományokhoz, és akik alkalmasak legyenek” – nem ilyen-e az a középiskolás ifjú, akiről álmodozunk?

Kétségtelen! Mi, a tizenkilencedik és huszadik század apái és anyái, mi magunk voltunk és vagyunk még mindig Nabukodonozor. Mi zengedeztünk – tudatosan vagy öntudatlanul – az ifjak világszerinti kiválóságáról. Nabukodonozor él – ezerszeresen, milliószorosan él nemcsak a sporttelepen és a sorozásnál, hanem a mi fejünkben és szívünkben is. Mert Nabukodonozor az évszázad szelleme, nemcsak most vagy a múltban, hanem minden időben, mindenütt, tehát egy szóval a mindenkori évszázadoknak, ennek a világnak a szelleme, mondhatnók: az örök korszellem.

És Nabukodonozor azokat az ifjakat, „akikben semmi fogyatkozás nincsen”, az udvarába veszi. Itt mindennel bőségesen elhalmozza őket. „És rendeletek a király mindennapi szükségletül a királyi ételből és a borból, melyből ő iszik vala, hogy így nevelje őket három esztendeig” (5). A pártfogásába vett ifjak iránti figyelme a királynak kiterjed az étlapra, a konyhafazéokra és a bor minőségére is. Ha másutt szűkre szabja is a költségvetést, de itt, ahol azoknak az ifjaknak a kiképzéséről van szó, „akikben semmi fogyatkozás nincsen”, itt – nem sajnál semmi kiadást.

Nabukodonozor ijesztően jól gondoskodik az udvarában levő jeruzsálemi ifjakról. De nemcsak testükről, hanem lelkükről is. Nemcsak azt rendeli el, hogy mit egyenek és mit igyanak, hanem rendelkezni akar arra vonatkozólag is, amit gondolniok szabad és hinniök kell. „És tanítsák meg azokat [az ifjakat] a káldeusok írására és nyelvére” (4). Tökéletes káldeus nyelven akarja őket tanítani, káldeus nyelven írásban és szóban. A káldeus nyelv a király nyelve. A király tudja, hogy ezek az ifjak hazulról más nyelvet hoztak magukkal. Ezért nemcsak kiképzésre, hanem átképzésre is lesz szükség. Ez – Nabukodonozor jól tudja – időbe kerül. Úgy látszik, hogy némi ellenállásra is számítt. Ezért egy nagyvonalú, kimondottan átképzési tervet készít, mondhatnók, hogy „hároméves nevelési tervet”. Nabukodonozor szereti a nagyvonalú terveket. Ennek az átképzésnek az irányát mutatja az, hogy a király már kezdet kezdetén megfosztja az ifjakat attól a nevéktől, amelyet a gyülekezettől kaptak, és amelyet hívó szüleik adtak nekik. Ehelyett olyan neveket ad nekik, amelyek az ő saját isteneit magasztalják: „és az udvarmesterek fejedelme neveket ada nekik; tudniillik elnevezé Dánielt Baltazárnak, Ananiást Sidráknak, Misáelt Misáknak, Azariást Abednegónak” (7). Ez a látszólagos játékoság mutatja, hogy milyen ijesztően következetesen és mindenre kiterjedően akar dolgozni Nabukodonozor.

A babiloni nevelés végső célja azonban félreérthetetlen: „és azután álljanak a király előtt” (5). Ha gondolkozó nevelők ma azt kezdik megállapítani, hogy „a köznevelésnek nincsen egységes alapja és egysége célja”, akkor ez ma már egészen találó és nemsokára általánosan túlhaladott tegnapi bölcsesség lesz. A nevelésnek világszerre egy mindinkább öntudatosabb egysége rajzolódik ki, évről évre világosabban. A köznevelés Japán szigetektől a svájci Alpokig, a Jóreménység fokától a finn tavakig mindinkább egységes szabásúvá kezd válni. Az új nemzedék a Dániel I. részben jelzett végső célnak megfelelően nevelődik, hogy „azután álljanak a király előtt”. Nabukodonozornak engedelmes és használható eszközöket adni: ez lett ma a világon a nevelés általános célja.

Dániel és fogolytársai teljesen védtelenül és fegyvertelenül állanak ezzel a neveléssel szemben. Nabukodonozor parancsol, és nekik engedelmeskedniök kell. A gyülekezet sem változtathat azon, hogy ifjú nemzedékét Nabukodonozor elragadja és a

maga iskolájába kényszeríti. A gyülekezet ezt el kell hogy tűrje. Azt, hogy miért, csak később, a Dániel könyve IX. részében tudjuk meg.

A gyülekezet azonban tudja, hogy a Nabukodonozor udvarában levő Dániel és társai felett Isten őrködik. És Isten keresztülhúzza Nabukodonozor mesterien kieszt nevelési terveit. Amiben Nabukodonozor egészen biztosnak hitte magát, abban kellett neki ismételt tapasztalnia, hogy „nem szunnyad és nem alszik az Izráelnek őrizője (Zsolt 121,4), hanem elvégzi a világon a maga nagy, zajtalan művét. Dániel és társai előbb szerepeltek Isten könyvében, mint Nabukodonozor könyvecskéjében. Isten őket születésüktől fogva lefoglalta és elválasztotta magának; asztalához ültette, ételével etette és italával itatta őket. Isten a maga szolgálatára választotta el őket, még akkor is, ha százszorosán átképzti őket Nabukodonozor azért, hogy „azután álljanak a király előtt”. Isten gyermekeinek a nevét megváltoztathatja Nabukodonozor, Istenük nevét felcserélheti saját isteneinek nevével, célját azonban semmi esetre sem fogja elérni. Óvakodjék azonban attól, hogy Isten terveivel kerüljön összeütközésbe! Mert ezt a harcot, mielőtt még megkezdődött volna, már megnyerte Isten. Isten ismer olyan eszközöket és utakat, amelyek segítségével gyermekeit elvezeti ahhoz a célhoz, amelyet számukra kitűzött; és Isten ezt a célt el is éri, még Nabukodonozor ellenére is. Amit tovább olvasunk, az majdnem furcsán hangzik s azt az isteni humort fejezi ki, amelyre a Zsoltár céloz akkor, amikor azt mondja, hogy „az egekben lakozó neveti, az Úr megcsúfolja őket” (Zsolt 2,4).

„De Dániel eltökélé az ő szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből az iszik vala, és kéré az udvarmesterek fejedelmét, hogy ne kelljen magát megfertőztetnie. És az Isten kegyelemre és irgalomra méltóvá tévé Dánielt az udvarmesterek fejedelme előtt” (8–9). Nabukodonozor uralkodói hatalma ellenére Isten úgy rendelkezik, hogy Dániel eheti azt az ételt, amely Isten akaratából őt megilleti. Maga a király főudvarmestere kénytelen őt ehhez segíteni. Így fegyverezte fel egykor Isten a fáraó leánya által Mózeset, hogy eszköze legyen az egyiptomi zsarnok udvarában. Az az étel, amelyet Isten rendelt Dánielnek, kevésbé bőséges, mint a királyi asztal étele. Ez okozza a főudvarmester aggodalmát: „Félek én az én uramtól, a királytól..., hogy a ti orcátok hitványabb amaz ifjakénál, akik egykorúak veletek, és így bűnbe kevernétek az én fejemet a királynál” (10). A letelt próbaidő után pedig nem hisz a szemeinek. Kénytelen ekkor megállapítani, hogy az ifjak, akik az „igével élnek, amely Istennek szájából származik” (Mt 4,4), éppen olyan jól, sőt jobban gyarapodnak. Az udvarmesterek fejedelme itten – velünk együtt – egy titok előtt áll.

Ha ennek a világnak a főudvarmesterei az alsó-, közép- és felsőfokú iskolákban valamit kezdenek észrevenni, akkor ez bizonyára az, hogy egy nemzedéket sem lehet a Nabukodonozor ételével felnevelni. Mert az ember ugyan kenyérből él, de nem csupán kenyérrel. Évről évre ezer meg ezer olyan ifjú hagyja el az iskolákat és az egyetemi tantermeket, „akikben semmi fogatkozás nincsen”, akiknek kezei munka után éheznek, amit azonban senki sem ad nekik. Akit ez a tény a legkevésbé sem tesz elővigyázatossá a Nabukodonozor ételével szemben, azon már nem lehet segíteni. A király asztaláról való étel végül is még mindig csődöt mondott ott, ahol megkísérelte az Isten szájából származó Igét pótolni vagy kiszorítani.

Látva a Nabukodonozor asztaláról való étel csődjét, érthető az, hogy itt-ott egy-egy tanító vagy tanítónő, tanár, anya vagy apa a főudvarmestert követi a gyengeségben, suttymban és bátortalanul, de hitben, és úgy cselekszik, mint ez az udvarmesterek fejedelme: „elvev azért a felügyelő az ő ételöket és az ő italokul rendelt bort, és ad vala nékik zöldségféléket” (16). A zöldségféle, a káposzta Nabukodonozor szemében és ennek a világnak a szemében is lenézett étel. Istennek hála, van azért itt-ott lehetőség az órarendben – és nem csak vallásórákon – arra, hogy a Nabukodonozor étlapja félrekerüljön és az Isten asztalának zöldségfélői szolgáltassanak fel.

Végül azt is megállapíthatjuk, hogy a főudvarmester ilyen szabálytalansága a királynak a hasznára van, bár nem az ő akarata szerint történt. Mert ha ez áll a rész

végén, hogy „minden bölcs és értelmes dologban, amely felől a király tőlök tudakozódék, tízszerte okosabbaknak találá őket mindazoknál az írástudóknál és varázslóknál, akik egész országában valának” (20), akkor az nem elbizakodottság. Itten ugyanis nem arról a bölcsességről van szó, amely a mi fejünkben van, s nem arról az okosságról, amelyet a szívünkben hordunk, hanem arról a titokról, melyet Jakab felülről jövő bölcsességnek nevez (Jakab 3,15). Ezzel a bölcsességgel nem egyszer találkozunk majd Dániel könyvében. Isten ezt a bölcsességet „elrejtette a bölcsek és az értelmesek elől, és a kisdedeknek megjelentette” (Máté 11,25). Ezért és csakis ezért „tízszerte okosabbak mindazoknál az írástudóknál és varázslóknál” ezek az ifjak, mert ezt mondja az Írás róluk: „ada az Isten ennek a négy gyermeknek tudományt, minden írásban való értelmet és bölcsességet; Dániel pedig értett mindenféle látomáshoz és álmokhoz is” (17). Ha Isten ad, akkor az tízszerte több annál, amit Nabukodonozor főudvarmestere a leggazdagabb király asztaláról adhat.

Isten adott. Isten adta, hogy Dániel kegyelme és irgalma legyen méltó az udvarmesterek fejedelme előtt. És Isten adta meg a négy ifjúnak azt, amire a király udvarában szükségük volt. És ismét Isten az, aki Dánielnek az frásmagyarázás és az álomfejtés különleges adományát adta. Dániel nem fárad bele, hogy végig a tizenkét részen ujjal mutasson Isten kegyelmére. Mert Dániel könyvében nem egy Dániel nevű ember történetéről van szó, aki társaival Babilon királyi udvarában él fogságban és itt mindenféle emberileg megragadó eseményt él át – bármennyire is megragadó, tanulságos és megható legyen ennek az embernek minden személyes élménye –, hanem itt Istenről van szó, akinek története abból áll, hogy újból meg újból kinyitotta a kezét és „ada”.

Minden azonban, amit Isten a világ kezdetétől fogva adott, és minden, amit ma ad és adni fog a világ végezetéig: Jézus Krisztusban, az ő Fiában teljesedett és fejeződött be: „mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta...” A Fiú: Isten adománya. Sőt, több annál. A Fiúban magát adja az Atya. A Fiúra utal a háromszor „Isten adott” a Dániel könyve I. részben.

Mivel pedig magát adta Isten a Fiúban, ezért és csak ezért nem vesznek el ma Nabukodonozor udvarában a gyülekezet ifjai. Ezek az ifjak az ő nevébe kereszteltettek meg, az ő parancsából, mellyel küldi az egész világba, minden néphez a gyülekezetet. Az ifjak Krisztusba oltattak. Ha azért gondterhelten kérdezik az apák és az anyák a gyülekezetben, hogy fiaikkal és lányaikkal mit cselekedjenek, akkor csak azt felelhetem nekik: hinni. Hinni abban, hogy gyermekeik testestől-lelkestől a Krisztus és nem a Nabukodonozor tulajdonai.

Akié a ifjúság... Kié az ifjúság? Kié lesz az ifjúság és a jövő: Krisztusé vagy Nabukodonozoré? Ha aggasztja ma ez a kérdés a keresztyénség egy részét, akkor tudja meg ez a keresztyénség, hogy nem egyszerűen az ifjaknak és a fiak fiainak a jövőjéről van itten szó, hanem többről. Nem a test és vér, hanem a gyülekezet utánpótlásáról van itt szó. Dániel könyvének I. része azt a hallatlan feleletet adja, hogy a gyülekezet semmiféleképpen sem kételkedhetik az utánpótlást illetőleg, mert Isten készen áll arra, hogy Nabukodonozor minden támadása ellenére ügyét győzelemre juttassa. Közvetlenül ide kapcsolódik az az esemény, melyről az evangéliumok tudósítanak, s amely természetesen nyugalmasabb időkből, gyermeki-idillikus mellékízcsekével terhelten, egy harcoló gyülekezetnek ismét a maga erőteljes dicsőségében jelenik meg: „Ekkor kis gyermekeket hozának hozzá, hogy kezeit vesse azokra és imádkozzék; a tanítványok pedig dorgálják vala azokat. Jézus pedig monda: Hagyjatok békét e kis gyermekeknek, és ne tiltsátok meg nekik, hogy hozzám jöjjenek; mert ilyeneké a mennyeknek országa. És kezeit reájuk vetvén, eltávozék onnét” (Máté 19,13–15).

Krisztus nem hajlandó gyermekeit Nabukodonozor kezeibe átengedni. Krisztus „kezeit reájuk veti”, és nem tűri, hogy elrabolja Nabukodonozor a lelküket. Nabukodonozor átlépheti az évszázadokat – Krisztus az ifjúságnak évezredekben át nyújtja a követés ajándékát: „Mikor pedig Galilea tengere mellett járt, látá Simont és András, annak testvérét, amint a tengerbe hálót vetének; mert halászok valának. És

monda nékik Jézus: Kövessetek engem, és én azt művelem, hogy embereket halásszatok. És azonnal elhagyván az ő hálóikat, követék őt. És onnan egy kevésse elébb menve, látá Jakabot, a Zebedeus fiát és annak testvérét, Jánost, amint a hajóban azok is a hálókat kötözgetik vala. És azonnal hívá őket. És ők atyjukat, Zebedeust a napszamosokkal a hajóban hagyva, utána menének” (Márk 1,16–20).

Dániel I. és Márk I. része egy vonalban állanak. Ugyanaz a kéz, amely a Nabukodonozor asztala mellett levő négy fogoly ifjúnak a követés ajándékát adta, adja ugyanezt az ajándékot a Genezáret tavánál levő négy ifjúnak. De ugyanaz az Isten, aki Jézus Krisztusban adott, ma is ad, és ad mindörökké.

Isten adott – ez az evangéliuma ennek a résznek. Ámen.

Fordította: Nagy István

Walter Lüthi

Az egyház mint Isten titkainak a sáfára

Alapige: Dániel 2,1–49

Bibliavetítés: Dániel 2,44

Ha a zsarnokok rosszat álmodnak, akkor Isten cselekszi azt. Amikor József az egyiptomi börtönben szenvedett, Isten a fáraó nyugtalan álma által szabadította meg. Dániel próféta könyve második részének az elején ezt olvassuk: „Nabukodonozor uralkodásának második esztendejében álmokat látta Nabukodonozor, és nyugtalan lón az ő lelke, és álma félbeszakadt” (1). Ha Isten álmokkal rémíti meg Nabukodonozort, akkor eljött a Dániel ideje, mert Dániel mint Isten titkainak a sáfára szerepel a király udvarában.

Egészen közel kerül hozzánk ez a megrémült király, amikor gyámoltalan panaszát halljuk: „Álmod láttam, és nyugtalan a lelkem megtudni az álmot” (3). Ha pedig a kérdezősködésre már nem tudja elmondani az álom tartalmát, hanem csupán annyira emlékszik, hogy az egy rémítő álom volt – ő, akkor egészen együtt tudunk érezni vele. Nem éppen ilyen lélekkel állottunk-e mi is azokkal a világi eseményekkel szemben, melyek szemünk előtt játszódtak le az elmúlt évtizedekben? Nem úgy áll-e mögöttünk a közeli múlt, mint egy rossz álom? Olyan világot láttunk, melyben egészen álomszerűen, hol vakító fényben, hol ködösen, megfoghatatlanul kergették egymást az események, éppen úgy, mint az álomban. Lehetetlen megérteni az események vad árját és értelmes egységbe rendezni azt. Olyan volt, mint az álom. Álmodtunk, az megrémített, és most tudni szeretnénk, hogy mit is álmodtunk tulajdonképpen. De nem jut eszünkbe. Mi csak annyit tudunk, hogy rossz álom volt.

Bármikor és bárhol is élt azonban ez a Nabukodonozor, tekintete reánk szegződik az évezredekben át. Nabukodonozor közülünk való. Szomszédként akár melletted is ülhetne ma reggel. Igen, mi vagyunk most ez a király, te és én. Mert amit szorultságában tesz, pontosan azt szoktuk tenni mi is. Ő a káldeusokat és a bölcseket, birodalmának és korának értelmiségét hívja segítségül: „És mondá a király, hogy hívjanak frástudókat, varázslókat, bűbajosokat és káldeusokat, hogy fejtsék meg a királynak az ő álmaidat” (2). Ezek azonban nem tudnak segíteni rajta. Ezek éppen annyira gyámoltalanok, mint ő, és kénytelenek beismerni, hogy „amit a király kíván, igen nehéz, és nincs más, aki azt megjelenhesse a király előtt, hanemha az istenek, akik nem lakoznak együtt az emberekkel” (11).

Milyen rég hívjuk mi a föld káldeusait, bölcseit és hatalmasait, a szakembereket és tanácsadókat! Hol vannak hát a nép okosai? Cserbenhagytak minket. A bölcsektől és az okosoktól várni és követelni ma a segítséget éppen olyan balgaság volna, mint mikor a káldeusoktól várta és követelte azt Nabukodonozor.

De íme, mi történik? Merő rémület szállhatna meg valakit a miatt az egyenesen irítóztató korszerűség miatt, melyet e fejezet zajló eseményeiben látunk. Mi itt csak megrendülten hajtogathatjuk, hogy így, pontosan így történt velünk is. Éppen ezt láttuk és éltük át mi is az elmúlt évtizedekben. A tanácstalanná vált király türelmetlen-

kedni, majd pedig fenyegetőzni kezd. Amikor a szakértők elhallgatnak, akkor Nabukodonozor az erőszakos intézkedésekhez menekül. Birodalma okosait vérfürdővel fenyegeti. Ezen, pontosan ezen az úton haladtak és haladnak az események.

Az utolsó segítség, melybe mi emberek bele szoktunk kapaszkodni: az erőszak. Forradalom felülről és alulról, baloldaltól és jobboldaltól; az utolsó emberi megoldás mindenestre az ököl. Ha a káldeusok tehetetleneknek bizonyulnak, ha az okosok cserbenhagynak minket, akkor – igen, akkor jöjjön az erőszak! Az erőszak azonban, amint itt is látjuk, mindig a teljes gyámoltalanság, a tökéletes csőd jele. Ahol nyilvánvalóvá válik az okosok tehetetlensége, ott elérkezett a titkosrendőrség ideje. Ahol a káldeusok elhallgatnak, ott Ariók lép a porondra, a hóhér. „Ariók, a királyi testőrség feje” (14). Ne gondoljunk most az Alpokon vagy a Rajnán túli területekre! Nálunk, nálam és nálad csődbe jutottak a káldeusok! Jobboldali és baloldali honfitársaink, te meg én elmondhatjuk, hogy vége a tudományunknak. Addig a legvégső határig jutottunk, amelyen túl nincs más út, csak az erőszak útja.

Él azonban itt a király udvarában „Júdának fogoly fiai között (25) egy ember, akit Dánielnek hívnak. Ez közeledni látja a végzetet. Ennek az embernek az a hivatása a királyi udvarban – és erre teljhatalma van –, hogy ott, ahol a káldeusok bölcsessége csődbe jut, ott még egy utat lásson meg. Nem a test és vér útját, nem az erőszak útját, hanem azt az utat, melyről azt mondja az Írás: „Utad a tengeren volt és ösvényed a nagy vizeken; és nyomaid nem látszottak meg” (Zsolt 77,20).

Dániel az imádsághoz menekül. Világosságért könyörög Istenhez, egy szóért, melyet megmondhatna a haragos királynak. És Dániel nem egyedül imádkozik. Az ugyanahhoz az Istenhez imádkozó, ugyanazon ígélet alatt álló kis csapatral együtt bízza rá magát Istenre. „Ekkor Dániel hazaméne. és elmondá e dolgot Ananiásnak, Misáielnek és Azariásnak, az ő társainak: hogy kérjenek az egek Istenétől irgalmaságot...” (17–18)

Isten útbaigazító feleletét ebben az annyira zavaros helyzetben éjszakai álom útján kaphatja meg Dániel. Ez az álom olyan félreérthetetlenül világos előtte és olyan határozottsággal mutatja neki a királlyal közlendő üzenetet, hogy másnap reggel nehezére esik eltitkolnia örömét. Isten bölcsessége megtalálható ott is, sőt éppen ott található meg, ahol a mi emberi bölcsességünk csődöt mondott. Van valaki, aki ott is világosságot terjeszt, ahol mi emberek már csak sötétséget látunk. Ezt a bizonyosságot fejezi ki Dániel a vele együtt imádkozó társai előtt reggel, mielőtt a királyhoz menne, ezekben a hatalmas szavakban: „Áldott legyen az Istennek neve örökkön-örökké: mert övé a bölcsesség és az erő. És ő változtatja meg az időket és az időknek részeit; dönt királyokat és tesz királyokat; ad bölcsességet a bölcseneknek és tudományt az értelmeseknek. Ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat, tudja, mi van a sötétségben; és világosság lakozik vele!” (20–22)

Ezután megy a királyhoz, és tesz olyan bizonyosságot, mely életébe kerülhetne, s amelyről szívesen mondanók, hogy bátor bizonyágtétel volt. Itt azonban nem emberi bátorságról és hősiességről van szó, hanem Isten által megszabott és elkészített útról, melyet egy ember gyengeségében követ. A hit engedelmissége több, mint a bátorság, mert Isten ajándéka. Ajándék mindaz, amit ez a Dániel mutat és cselekszik.

Megadatik neki, hogy a király előtt világos és érthető nyelven beszéljen. A káldeusok – így kezdi Dániel – nem tudják megjelenteni a titkot a királynak, mert nem jeleníthetik meg (27). Dániel védi őket. A király lehetetlent követelt tőlük. „De van Isten az égben” (28). Ő jelentette meg Dánielnek a titkot. Dániel arra törekszik, hogy a király ne reá, hanem arra tekintsen, akinek az álomfejtés ajándékát köszönheti. Ezért teszi magyarázatképpen hozzá: „nem bölcsességből, amely bennem minden élő felett volna” (30), hanem Isten kegyelmes kijelentése által vált az emberileg lehetetlen lehetségessé.

Az álom, melyet most a királynak leírhat, meglehetősen különös: „Egy nagy kép; ez a kép, mely hatalmas vala és kiváló az ő fényessége, előtted áll vala, és az ő ábrázata rettenetes volt” (31). Ennek a feje aranyból volt, melle és karjai ezüsből, hasa és oldalai rézből, lábszárai vasból, lábai pedig részint vasból, részint cserépből.

„Nézed vala, amíg egy kő leszakada kéz érintése nélkül” (34). A kő ráesett a vasból és cserépből levő lábakra és azokat összeúzta, összeúzta az egész képet, a rezet és a cserepet, a vasat, az ezüstöt és az aranyat is. Az egész dicsőség olyanná lett, „mint a nyári szérún a polyva” (35), melyet a legelső szél szétszór. Dániel megmondhatja a királynak, hogy: „Te vagy az aranyfej” (38). Gyenge vigasztalás, ha azután rögtön hozzá kell fűzni, hogy a kő mindent összeúz: az aranyfejet is.

Sokat törték a fejüket azon, hogy melyik világbirodalmakról lehet itt szó. Kétségtelen, hogy valódi világbirodalmakról! Nevük azonban nem lényeges a mi számunkra. Nincs olyan földi birodalom, amelyre ez ne vonatkoznék. Ez a kép minden olyan birodalomra vonatkozik, amely „erővel, fegyverrel” szerelte fel magát. Nabukodonozor álma a legtisztább tükre a népeknek. Ez egyszerűen a népek lényegének a rajza, úgy, ahogy mi azt a múlt évszázadban és a legutóbbi évtizedben különösen tisztán láttuk: országokat, népeket és egész nemzedékeket láttunk, melyek az aranyfejhez hasonlítottak. Mi magunk is megértük még azt az időt, amelyről mint aranykorszakról, rózsák napjairól énekeltünk. Amde a rózsák elhullatták a szirmaikat. Elsodorta őket a vihar. Így a legtisztább aranyból levő fej is csak cseréplábakon áll; azt is összeúzta a kő. És mi láttunk és látunk ma is acélból és kőből levő országokat, népeket és nemzeteket, melyek énekelik és hirdetik, hogy „Isten, aki az acélt teremté, szolgálkat nem akart”. De az a kő, mely kéz érintés nélkül szakad le, az acélnemzedéket is összeúzta. Cserép vagy réz, vas, ezüst vagy arany: mind cseréplábakon áll, és nem állhat ellene a guruló kőnek.

Ennek a kőnek láttuk a leszakadását és hallottuk hatalmas robaját a népek világában. De nem csak úgy, mint nézők! Nekünk mindnyájunknak megvolt a magunk kicsi birodalma, melyet ápolgattunk. És a kő végigzuhan a mi kis birodalmunkon is. Magánérdekeink, hatalmunk, tőkésített és beruházott vagyónunk, aranyunk és cserepünk: nem rendült-e meg mindez a mi évtizedeinkben is még egyre zuhanó kő miatt? Ez most már nem álomlátás. Az isteni ítéletnek ez a köve zuhan végig a mi napjainkon.

Tiszta és világos hit által való ismeret ez, amelyet innen, Dániel próféta könyvéből nyerünk. A jelenkor sötét arculatát ebben a világosságban látjuk. Innen nyernek magyarázatot a mi napjaink.

Azonban, Istennek hála, nem csak ennyiből áll a prófétának adott kijelentés. Az isteni ítélet kövének értelme van. Nem vakon és véletlenül vágat végig az évezredekben, és pusztító munkáját nem gépiesen végzi. A kőnek pontosan meghatározott célja van. Ha szemmel nem is látható a kéz, amely elindítja a követ, a kő útja mégis egy kéztől függ. Az isteni ítélet köve nem céltalanul zúzza össze ennek a világnak a birodalmait, hanem hogy helyet készítsen az örökkévaló birodalom számára. A mi kicsiny ezüst- és arany- vagy cserépbirodalmunk pusztulása is – még ha úgy fáj is az nekünk – azért van, mert Isten így akar helyet készíteni az ő isteni birodalma számára. Ennek a kőnek pusztításában Isten haragja és egyetlen volta nyilvánul meg. „Mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok.” Ehhez a kőhöz olyasmi tapad, ami a havasaink lavináját jellemzi: távoli vagy közeli dörgésétől megijed ugyan ember és állat, de ahol hallatszák, ott a tél halálát jelzi mindig, jele a jég és a hó feletti győzelemnek, jele annak, hogy van tavasz, ha a föld még az „örök hó” alatt dermedezik is mindenfelé.

Igen, a kő, mely „leszakada kéz érintése nélkül”, annyira útkészítője az Isten örök birodalmának, hogy végül is azt mondja Dániel: maga az Isten országa ez a kő. Nemhiába látta álmában, hogy a kő hirtelen átváltozott: „...nagy hegygé lőn, és betölté az egész földet” (35). Dániel álmában úgy látja, hogy a népeken végigzuhanó kő feladata egészen meglepetésszerűen többé nem a rombolás, hanem az építés. Jézus Krisztus, a szegeletkő tűnik fel itt a prófétai látomás láthatárán. Ő az a hegy, mely „betölté az egész földet”. Ki másra kellene gondolnunk, ha nem Krisztusra, amikor a próféta egy olyan Igét mond ki, melyet nem test és vér jelenthetett ki neki, s amelyben ez az egész rész kicsücsösodik? Ez az Ige így hangzik: „És azoknak a királyoknak idejében támaszt az egek Istene birodalmat, mely soha örökké meg nem romol, és ez a

birodalom más népre nem száll át, hanem szétzúzza és elrontja mindazokat a birodalmakat, maga pedig megáll örökké” (44).

Dániel még nem láthatja azt, ahogy a romboló kő hegygé válik, hegygé, mely „betölté az egész földet”. Neki ez nem adatott meg. Álma itt hiányos. Ezt a hiányt az Újszövetség örömei pótolja ki. Ott tudjuk meg, hogy Isten titkos akaratából hogyan lett szegeletkő abból a kőből, amelyet az építők előbb félredobtak. A romboló kő, melyet Dániel leszakadni lát, Jézus Krisztusban találta meg a határát és célját. Az uraknak Ura és királyoknak Királya saját magát törette össze az isteni ítélet kövével, mégpedig annyira, hogy végül nagypénteken sírját is az fedte be. De íme! Jézus Krisztuson mint egy lavinarombolón össze kellett törnie, szét kellett morzsolódnia ennek a romboló kőnek. Húsvét reggele óta tudjuk azt a boldog titkot, hogy a világnak egy helyén védelmet és menedéket találhatunk ennek a kőnek pusztító rohanása előtt. Ez az a hely, ahol annak a keresztje áll, aki az ítéletet vállaira vette.

De csak a kereszt jelenti ezt a helyet. Másutt a világon még a Dániel köve rombol, s pusztító munkáját eliszonyodott szemmel látjuk ma. Még tart a teremtett világ sóhajtozásának az ideje. De hitünkben tudunk arról a helyről, amely feltartóztatja a guruló követ. És reménységgel tekintünk arra a napra, mely az idők végén reánk virrad. Akkor minden kő végérvényesen legördül, és a halottak kikelnek sírjukból. És akkor befejeződik az, amit a próféta láthat: „A kő pedig, amely leüté az állóképet, nagy hegygé lőn, és betölté az egész földet.” Amen.

Fordította: Nagy István

Szekeres István

A küzdőtér

Alapige: Zsidókhoz 12,1-4
Bibliailvasás: 1Korinthus 9,24-27

I.

A küzdőtér, amelyről a felolvasott szent Ige beszél, az az életpálya, amelyet nekünk valamennyiünknek végig kell küzdenünk, meg kell vívniunk a bölcső és a koporsó között. Ez a küzdőtér és ez a harc, amelyet a küzdőtéren folytatunk, sokirányú. Ebből a sokirányú küzdelemből hármat emelek ki. Harcolunk a mindennapi kenyérért, harcolunk a szellemi gyarapodásért, és harcolunk a lelki ajándékokért. Egyszerűbben mondva, ennek a küzdőtérnek három vonása van: anyagi, szellemi és lelki.

Mit jelent a küzdelem az anyagiakért? Jelenti azt a harcot, amelyet kivétel nélkül minden ember folytat, aki megszületett. Lehet, hogy egyik ember kétékezi munkával végzi a mezőn, lehet, hogy egy műhelyben, lehet, hogy üzletben a pult mögött, de dolgozik. A szellemi foglalkozásuk az íróasztal mellett, a katedrán, a rendelőben, a szószéken végzik a maguk munkáját.

Ugyanúgy, ahogy munkálkodunk az anyagi javakért, munkálkodunk kell a szellemi javakért is. Lehet, hogy gondolatok rá, lehet, hogy nem, ezért elmondom, hogy a szellemi javak gyűjtése nem az iskolában kezdődik, hanem otthon a szülői hajlékban. Hiszen ellesem a szülők beszédét, megnézem a kezük munkáját, és próbálok tapasztalatokat szerezni a későbbi idők számára. Nagyon fontos lenne – de az az érzésem, hogy a fiatal szülők erre nem gondolnak –, hogy úgy beszéljessenek, úgy cselekedjenek a családban, hogy ezzel a beszédükkel és cselekedetükkel tanítsák és neveljék gyermeküket.

Hat-hét éves korban kezdődik el az igazi szellemi munka, amikor beül a gyermek az iskolapadba és addig tanul, amíg lehetőségei engedik. Azért mondtam így, hogy lehetőségei engedik, mert a régebbi korokban a gyermekek általában elvégezték a 4, jobb esetben a 7 eleműt, utána pedig kimentek a mezőre dolgozni. Kevés gyermek folytatta tanulmányait középiskolában és még kevesebb főiskolákon. De volt más

nehézség is, most is van. Hiszen nem folytathatja tanulmányait az, akinek nincs erre képessége. Nem folytathatja tanulmányait az a gyermek sem, akinek a szülei nem tudják biztosítani azt a költséget, amivel tanulhat. Az elmúlt évtizedekben voltak olyan korlátozások, hogy ha a szülőknek nem volt megfelelő „a származása”, akkor nem engedték felsőbb iskolába a gyermeket.

A tanulás nem szűnik meg azzal, hogy a gyermek vagy az ifjú elvégzi az iskolában való tanulás egy bizonyos fokozatát. Tanulni egy életen át kell! A régiek azt mondták, hogy a jó pap holtig tanul. Ez így is van, mert ha nem tanul haláláig, valahol megreked. De úgy, ahogy a „jó” papnak tanulnia kell, tanulnia kell a földművesnek, az iparosnak, a kereskedőnek, a tisztviselőnek és mindenkinek, aki valamilyen hivatást betölt.

Ugyanúgy, ahogy munkálkodunk az anyagi és szellemi javakért, munkálkodnunk kell a lelki javakért is, hiszen a lélek életünk legérzékenyebb pontja. A lélek az a valóság az életünkben, amely összekapcsol Istennel és embertársainkkal. A lélekben megy végbe az a csodálatos folyamat, amely által az édesanya és az édeapa a ma született gyermekben a saját gyermekét fedezi fel és ezt a gyermeket szereti, neveli, mint a saját gyermekét, pedig az ő gyermekénél vannak szebbek, jobbak, okosabbak, de ez az ő gyermeke. Ugyanúgy a gyermek is egy adott néiben és bácsiban felfedezi az édesanyját és az édesapját. Lehet, sok külön nő és férfi van ezen a világon, de ő, amíg él, azt a nőt és azt a férfit szereti és tiszteli édesanya- és édesapjaként. Így is szólítja: édesanyám, édesapám. A lélek az a valóság, amely kifejleszti a barátságot. A lélek az a valóság, amely egybeszerkeszti a családot.

A lélek az, ami összeköt Istennel. A lélek az, ahova beárad Isten Szentlelke, hogy bennünk hitet, szeretetet és élő reménységet ébresszen, hogy mi ne csak ennek a földnek a lakói legyünk annyi éven vagy évtizeden keresztül, amennyit itt élünk, hanem ha befejeződik ez a földi élet, lehessünk Isten országának is a lakói.

II.

A mindennapi tapasztalat azt mutatja, hogy akár anyagi, akár szellemi, akár lelki dolgokban akarunk gazdagodni, mindegyiknek megvannak a maga akadályai. A felolvasott bibliai versek nem szólnak sem az anyagi, sem a szellemi gyarapodásnak az akadályairól, egyedül a lelki gyarapodásnak az akadályairól beszélnek. Ezek között első helyen mondja a kísértést. A Szentírás elejétől végig bizonyítja, hogy van kísértő és van kísértés. A Szentírás harmadik oldalán olvassuk, hogy a kísértő megkísértette az első embert, s az el is bukott. A kísértő megkísértette Jézust, de ebben az összecsapásban Jézus győzött és a kísértő elbukott. Akár az Ádám-Éva megkísértésére, akár Jézus megkísértésére gondolunk, a kísértő mindig ígér. Mindig nagyobb, mindig jobbat, mindig több boldogságot ígér.

A felolvasott szent Ige a lelki gyarapodás második akadályának a bűnt nevezi. Van egyedi és közösségi bűn. Az egyedi bűnt egyedül, a közösségi bűnt másokkal együtt követem el. Mi a teendő? Addig, amíg a kísértő bennem és körülöttem dolgozik, Jézus példájával ellenállhatok. Amikor már elbuktam és bűnössé lettem, akkor a megoldás a bűnbánat, a bűnvallás és a bűnbocsánat kérése.

Ezeket az akadályokat félre kell tenni. A kísértés és a bűn félretételének két formája van. Az egyik forma: a közösség, a kisebb közösség, a család, és a nagyobb közösség, a gyülekezet.

Miután leküzdöttük a kísértéseket, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdőtérrel, biztat a felolvasott szent Ige. Ha számba veszem azokat, akik most itt vannak a templomban, úgy látom, nem mindenki számára egyforma a küzdőtér. Reménységünk szerint a gyermekek számára még évtizedek vannak, az öregek számára sokkal rövidebb a küzdőtér. Akár hosszú, akár rövid a küzdőtér, meg kell futni. Figyeltétek a kifejezést? Nem azt mondja, hogy lépegessünk, hanem azt, hogy fussunk. Sietve induljunk innen a földről Isten országa felé. Ma még van időnk, nem biztos, hogy holnap lesz. Ezért figyelmeztet Zsid 3,7-8: „Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveteket.”

Mivel nehéz a kísértéssel és a bűnnel megküzdeni, a felolvasott szent Ige Jézus Krisztus segítségét ajánlja. A segíteni kész Jézusról mondja felolvasott szent Igénk, hogy a hit fejedelme és bevezetője. Más helyen ezt olvassuk: Ha ez így van, akkor „minden gondotokat őreá vessétek, mert néki gondja van reátok” (1Pt 5,7).

A továbbiakban azt mondja a felolvasott szent Ige, hogy ő, Jézus, az öröm helyett vállalta a gyalázatot. Hiszen olyan körülmények között élhetett volna ezen a világon, mint a legsikeresebb emberek, és mégse ezt tette, hanem vállalta az emberek gyalázkodását, vállalta a keresztet. Ezért nem lett a zsidók királya, de az élet fejedelme lett, akiről a Fil 3,9–11-ben ezt olvassuk: „Isten is felmagasztalta, és ajándékozta neki oly nevet, amely minden név fölött való; hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké és föld alatt valóké. És minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.”

Ha ez így van, márpedig az Ige tanítása szerint így van, vigyázzunk, hogy ne csak a láthatókra nézzünk, mert a láthatók tele vannak kísértésekkel, tele vannak ígéretekkel, de tele vannak elbukásokkal is, hanem nézzünk Jézus Krisztusra és az ő útjára, s akkor számunkra is valósággá válik ígérete: örökös társaimmá lesztek, s ott lesztek, ahol én vagyok.

Ezek után bárkiben felmerülhet a kérdés: Mit tegyek én ezután? Mindenekelőtt egészen komolyan el kell gondolkozni a lehetőségeken. Azokon a lehetőségeken, amelyek ránk várnak, ha folytatjuk eddigi életvitelünket. S azon a másik lehetőségen, amely lehet, hogy szegényebb körülményeket ígér nekünk, de gazdagabb lehetőségeket tár fel üdvösségünk és örök életünk számára. Ahhoz, hogy jövendő tetteinkben el ne tévelyedjünk, hagyjuk, hogy ivódjék minél mélyebbre lelkünkben Jézus Krisztus szelleme, s tegyük, amit adott esetben ő cselekedne. Ez lenne a küzdelem dicsősége! Ámen.

Székely József

Apáczai Csere János emlékezete

Alapige: 1Korinthus 12,28
Bibliailvasás: 2Péter 1,13–21

Megemlékezni és hálát adni gyűltünk össze a mai nap ebben az ősi templomban, megemlékezni Apáczai Csere Jánosról, születésének 370. évfordulója alkalmából. És összegyűltünk hálát adni Istennek, a mi Mennyei Édesatyánknak azért, hogy református hitünk szerint a Kristus Jézus érdeméért nem csupán eleve elrendelte az üdvösségre Apáczai Csere Jánost, hanem, amint alapigénkben hallottuk, hisszük, hogy Isten volt az, aki az erdélyi református egyházunk számára őt elhívta és elküldötte apostolul, prófétául és tanítóul.

Apáczai Csere János hitt Isten eleve elrendelésében, a Kálvin János tanítása szerinti predesztinációban. De boldogan elfogadta ezt az Igénk szerinti isteni rendeletet is, mint a mennyei Urának atyai akaratát. E hármasság sáfárságra átvitt isteni megbízás, ahogy ő maga mondta, kicsiny találat volt számára, amelyet jó és hű szolgaként nagy igyekezettel gyümölcsöztetett szegény édes nemzetének megsegélyezésére. Alázatos szívvel mondta: ha aranyat, ezüstöt avagy úragöveget nem, úgy bárcsak lent és gyapjút tudjak számára bemutatni. Így szolgált Urát.

Alapigénk így kezdődik: „És rendelt az Isten némelyeket az anyaszentegyházban először apostolokul.” Isten e rendeléséről, akaratáról hallunk e versben. Ilyen isteni rendelés a családunk, az élettársunk, a gyermekeink és a munka is. Boldog az az ember, aki engedelmes készséggel, alázatos szívvel elvállalja Isten rendelését és be tud állni szorgalmas lélekkel az Isten akaratát teljesítő közösségébe. A Biblia világában az apostolok Jézus követői és megbízottai voltak. Jézus küldte el őket e széles világra, hogy a népet tanítványává tegyék. Az apostol Jézus követe. Ilyen volt Apáczai Csere János is, aki mintegy a tarsolyában hordozta a rábízottakat és a neki adott találatokat. Mellette állt az ő Ura. Ő mondja neki: „aki titeket hallgat, engem

hallgat, és aki titeket megment, engem ment meg”. Micsoda erő rejlik ebben a küldetésben, és micsoda felelősség ebben a világban az ő rendelése szerint az ő akaratát szólni. Ez a tudat és ez a hit adott kitaró szilárdságot Apáczaiknak is, amikor így írt: a lélek léggé erős és nem szorul a szerencse pártfogására. A szerencse ajándékai mulandó, de a munkaterület, az maradandó.

Apáczai szellemi képességének szüntelen művelésével, hallatlan szorgalmával, a futó idő okozta károsításával hálálta meg küldő Urának a küldetésére való elrendelését, megbízást.

Igénk második indata így hangzik: „És némelyeket rendelt az Isten az anyaszentegyházban másodszor prófétának.” A próféta az Ótestamentum tanítása szerint: néző, látó, aki látja népe bűneit és nyomorúságait. De mindenkefelett látja Istent, és látja a nyomorúságból kivezető utat is. A próféták a múltba néztek, de a jövőndőt keresték. Apáczai Csere János gyulafehérvári beköszöntőjében nem az ősi szokásokhoz való ragaszkodást dicséri, hanem a napról napra születő változások közepette az egyházi, a politikai és az iskolai életben egyaránt munkálkodó hallgatóit serkenti. Prófétai lélekkel kiáltja hallgatóinak: Bethlen és Rákóczi kollégiuma! – azzal a buzgalommal és aggodással, amelyet ők megérdemelnek, buzdítlak téged, ne húzódozz a teljes megújhódástól, a siker reményében szólíts segítségül fejedelmeket, hívd segítségül az ország főurait, hívd a lekipásztorokat és a küszködőket, így szerezheted vissza régi lényedet, így állhatsz élére újra minden magyar iskolának. A próféták Isten akaratának és terveinek bizonyosságai. Apáczai tudja, hogy hivatását csak akkor tölti be, ha ezt közli népével és így vezeti őket.

Az Apáczai Csere Jánosban meglevő prófétai lélek nem engedi, hogy közönyösen elmenjen a bajok forrása mellett. Sürgős munkára serkent, s ebben jó példával mindenekelőtt maga jár elől, hogy hasznos orvosság készítésével a bajok forrását minél előbb meggyógyítsák. A gyógyír nem más, mint a tudomány szeretete, a lélek művelése és józan, ésszerű használata. Apáczai Csere János prófétai szeme látja a szolgálatban állók hűtlenségét, az egyházi életben levő álarcokat, az állami életben dőlvő megvásárolhatóságot, a korrupciót. Következtetéseiből kiérezzük a bibliai próféta keserű panaszát: „elvész az én népem, mert tudomány nélkül való”. De ő nem csupán bajokat, nem csupán hibákat lát, prófétai lelkével nem csak dicsér, hanem nemes szíve példaképpül állítja népe elé azokat a személyeket, akik népéből beillenek a világszínvonalat jelentő sorba. A Szegedieket, a Gelejeket, a Medgyesieket és a Keresztúriakat egytől egyig a maga oldalán látja. De nem feledkezik meg értékelni a más oldalon levőket, a párthagyókat, a Csanádoikat, az Enyedieket, a Dálnokiakat sem. Ezek a személyek a tudomány hősei, akikre magyar vonatkozásban alig volt példa e hazában.

Harmadszor ezt olvassuk ebben az Igében: „és némelyeket rendelt az Isten az anyaszentegyházban tanítókul”. Az egykori gyulafehérvári, majd a kolozsvári református kollégiumok tudós tanárát, Apáczai Csere Jánost Isten áldott tanítónkul rendelte.

Igénknek erre a részére illik most hangsúlyt helyeznem! A Biblia szerint tanító az, aki Isten beszédével felvértezve, az Isten népének gazdagon meg tudja mutatni Isten ajándékát és Isten parancsolatát. A Biblia szerinti tanító megérteti a néppel Isten igazságát, és bevezeti e népet az Isten igazságába.

Apáczai Csere János gyulafehérvári beköszöntő beszédének központjában az egész emberi életet és történelmet vizsgáló és formáló bölcsesség áll. A kolozsvári beszédében viszont a bölcsesség tűzhelyét, az iskolát állítja témája központjába. A kolozsvári kollégium igazgatói tisztségét átvevő beszédében ezt mondja: „Ha azt a tudóst akarnám utánozni, aki a szószékre lépve hallgatóinak csak annyit mondott: ember, és leszállt a szószékről, akkor én itt ezen a helyen csak ezt a szót ejtem ki: iskola.” Mert az iskolára nagy szükség van. Volt akkor is, és van minden időben. És sokféle haszna volt és lesz, mondja Apáczai, de olyan nagy, hogy sokkal nagyobb még a nyomorúságnál is. Református kollégiumunkban érezzük ezt ma is. A reformáció iskolákat nyitott, és megszervezte a katekizmust. Azok a gyermekek, akik iskola

nélkül maradnak, a tudatlanság feneketlen örvényébe merülnek, sem saját maguk, se hazájuk javára nem látják meg a világosságot. Rendkívül fontosnak tartotta Apáczai a színvonalas kollégiumok és főiskolák felállítását és fenntartását. Mert amilyen szerepe van a testben a szemnek – mondta –, olyan szerepe van az országban a főiskolának, az akadémiának, mert ezek menthetnek meg a gyalázattól, Ó, milyen sokszor elgondolkoztunk Apáczai eszmévilágán. Azok a tanulók, akik nem mehetnek tovább a középfokú iskola elvégzése után, olyanok lesznek, mint a repkény, amely felkúszik a fára, de ha a faágak nem nyúlnak tovább, akkor saját súlyánál fogva visszahajlik a földre. A hazai akadémia felállítása érdekében tett fáradozásaiban nem az egyéni haszon vagy méltóság keresése vezette, hanem az a szilárd meggyőződése, hogy egyedül a tudomány által ékesül és virágozik mind a nemzet, mind az ország. Ma már úgy kell értenünk Apáczai iskolatörekvésének a célját, miként Péter apostol értékeli a próféta szót, mely sötét helyen világító szövegnek, s melyre figyelve nappal virrad és hajnal hasad a szívekben (2Pt 1, 19).

Apáczai nyomdokain az akadémia annak a gyönyörűségnek a szolgálatában áll, melynek szolgálatában Apáczai feláldozta életét. Malakiás prófétaival együtt tudjuk, hogy így lesz gyógyulás az Isten szárnyai alatt. Aki a kegyelmes Isten dicsőségének az előmozdítása érdekében bölcs és gyümölcsöző gondolatot igyekszik ápolni lelkében – fogalmaz Apáczai –, annak éjjel-nappal elsősorban az iskolákról való gondoskodás járjon az eszébe, mert azok az égi tudomány kincstárai.

A bajok forrásainak meggyógyításában Apáczai mindenkinek szerepet juttat: diákoknak, tanároknak, patrónusoknak egyaránt. Méltatja azokat a tanulókat, akik derekas módon részt vállalnak ebben a munkában, akik a tudományok szeretetért lemondanak különleges előnyeikről és a testi kényelemtől, akik bármennyit eltértek, de egy szikrányit sem engednek a műzsák iránti lángoló szeretetükből. Kollégiumi diákok – szól a felhívása –, ennek a gondolatnak a szellemében azért vállaltátok mindazt, amiben ma járok, hogy a műzsák iránti szeretet lángoló maradhasson szívetekben. A tanító családok közül sokan nem viszontagságos helyzetükre néztek, hanem öröhelyükre tekintettek s az iskolaügy előmozdításával saját pátriájuk dicsítését erejükkel meghaladó módon szolgálták. Református kollégiumaink tanárai, vegyetek példát ebből. Erőteket meghaladó módon tevékenykedjétek a tudomány céljainak érdekében, hogy népünk egyre inkább Isten dicsőségét szolgálja. Apáczai Csere János úttörője volt az anyanyelven való oktatásnak és a tanultak alkalmazásának. Törekvései közé tartozott annak a hatalmas hiánynak a pótlása, mely az anyanyelven frott könyvekben itthon mutatkozott. Hollandiában dobbant és döbönt meg a szíve, amikor látta, hogy az ottani diákok a világhíres műveket anyanyelvükön tanulmányozzák. Apáczai nagy tudósok műveinek az átültetéséért fáradozott, állhatatosan követi őket, és tanítványait is erre lelkesíti, mondván, ha a csecsemő az óriás vállára ül, akkor többet láthat, mint maga az óriás.

Apáczai Csere Jánosra, nagyságára, küzdelmére, szegény nemzete javát munkáló akarására emlékezve lebegjen mindig szemünk előtt az Írás most felolvasott üzenete: „Rendelt az Isten...”

Hittel álljunk meg a mindenható Úr előtt, és bízunk a rendelésének el nem múló és szüntelenül munkálkodó hatalmában, hogy így mindnyájan betölthessük azt, amit ebből az Igéből Apáczai Csere János mai emlékünnepe hallottunk. Ennek jegyében tanítói tisztánkkal az ő szent nevének dicsőségére szolgáljunk.

Azt a rövid írást, melyben Apáczai egy magyar akadémia rendszerének vázlatát nyújtja és felállításának szükségességét sürgeti, ezzel az egymondatos imádsággal zárja: „segélj reá, én Istenem, bennünket”. Legyen ez a rövid mondat a mi imádságunk is hazai magyar akadémiánkért való hosszú és nehéz küzdelmünkben: „Segély reá, én Istenem, bennünket”, hogy az Erdélyben ma egyre kevesebb számban születő gyermekek között Apáczai Csere Jánosok is szülessenek népünk javára és a te dicsőségedre. Ámen.

Reformációi prédikációk

Bustya Dezső

Lélekben és igazságban

Alapige: János 4,24

Bibliaviasítás: 2Mózes 32,1-14

Az elmúlt napokban újra elolvastam a magyar gályarabok történetét. Ezzel kíván-
tam a magam részéről emlékezni a reformációra. Újból belém döbbsent azoknak az
egykori prédikátorelődöknek szilárd és állhatatos hite, amellyel készek voltak a mártí-
romságot is vállalni, de meggyőződésükből jottányit sem engedtek. Pedig nem csupán
leírhatatlan testi szenvedéseket kellett hordozniok, hanem ezeket talán felülmúló, még
megrendítőbb lelki szenvedéseket is. Ellenfeleik naponként kétségbe vonták, hogy
helyes úton járnak-e, nem ok nélkül, balgaton hordozták a rettentő szenvedéseket.
Mindegyre hitük elhagyására akarták rávenni őket, külön- s különféle érvekkel.
Ezek között ilyen is volt: Miért szenvedtek, ti szegények, térjete vissza az egyetlen
egyház kebelébe, hiszen nem ugyanazt az egy Istent imádjátok-e ti is, akit mi? Az
ilyen és hasonló kérdésekre adandó szentírásbéli felelet a gályarabok egész lelki erejét
igénybe vette.

Valóban: hát nem ugyanazon egy Istent imádjuk-e mindnyájan? Ki az égbolt csilla-
gaiban, ki a természetben, ki a teremtett lények valamelyikében, ki a festett vagy
faragott képekben, ki az istentiszteleti formák változatosságában. Nem ez-e a lényeg,
ami mellett eltörpülnek a Szentírás értelmezésében megnyilvánuló különbségek? De ha
ez így volna, akkor tényleg nem sokat számítana, ki a keresztyén, ki valamelyik
pogány vallás követője; abban sok millió ember meg tud egyezni, hogy Isten egy, még
ha imadási módja különbözik is!

Ki nevezhető hát Krisztus igazi követőjének mindazok közül, akik reá hivatkoz-
nak? Mi a döntő különbség az egyetlen Isten imádói között? Éppen az, hogy nem
mindegy, hogyan imádjuk az egy Istent! Mert őt nem akárhogy kell tisztelni, hanem
csak úgy, ahogy Igéjében ő azt megparancsolta. Isten nem bírza reánk, a mi
találékonyaságunkra, képzelőerőnkre: hogyan tiszteljük őt. Az ember által kitalált is-
tentisztelet nem is lehet más az élő Isten előtt, mint pogányság, sőt utálat! Erről tanít
éppen az istentiszteletünk kezdetén felolvasott történet, az aranyborjú története. Izrael
fiai nem idegen istent akartak ott imádni, hanem éppen azt, aki őket kihozta Egyip-
tomból, a szolgaság házából. Ők az egy, igaz, élő Istent akarták tisztelni, de nem
helyesen tették. A történet azért maradt fenn a Szentírásban, hogy minden időben
megtanítsa arra, hogy a láthatatlan Istent nem lehet látható képekben, szobrokban
imádni. Hanem hogyan? Erre felel alapigénk: „Az Isten Lélek, és akik őt imádják,
szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.” Fogalmazzunk a mai reformációi is-
tentiszteletünkön ezzel: Isten Lélek, s ezért őt lélekben és igazságban kell imádnunk.

I.

Isten Lélek. Nehezen tudjuk ezt a szót megmagyarázni. Annyi bizonyos, hogy a lé-
lek nem anyag, sőt ellentéte az anyagnak. Az anyag megismerhető az érzékszervek, a
tudományos műszerek által. A lelket nem lehet érzékszerveinkkel kitapogatni. A lélek
láthatatlan, megfoghatatlan. Isten Lélek, ezért nem lehet őt kiábrázolni. Tévelygés az
egyiptomiak vallása, akik sakálfejű vagy madárfejű emberi alakokban ábrázolták az is-
tenséget. De éppúgy tévelygés az is, ha némely keresztyén templom falán ott látunk
egy felhőtrónust, azon ülve egy fehér szakállú aggastyánt, mellette egy barna szakállas
ifjabb embert és kettőjük felett lebegni egy galambot. Ez volna az istenség? Akik eb-
ben a képen imádják a Szentháromság egy Istent, éppúgy tévelyegnek, mint bármely
más vallás követői. Isten Lélek: őt nem lehet lefesteni, templomok falán vagy azok
sarkaiban szoborként megjeleníteni. És végképpen nem lehet ezek által a faragott és

festett képek által őt tisztelni. Íme, ezek ellen indult a reformáció mozgalma. Istent nem lehet tisztelni a néma bálványképek által, sőt, ezáltal káromoltatik. Isten nem ilyen. A helytelen istentisztelet helytelen istenismeretből indul ki. Ezt a helytelen istenismeretet kárhoztatták a reformátor elődök. Isten Lélek: ez minden imádatnak a kiindulása!

Azonban maga a Biblia is beszél Isten szeméről, füléről, kezéről, karjáról. Mit gondoljunk erről? A Szentírás kétségtelenül földi emberekhez, testtel bíró lényekhez szól, így kénytelen a földi ember fogalmait használni, hogy üzenetét megértsük. Ezek a fogalmak nem másak, mint Isten munkáját szemléltető képek. Isten szemei: az ő mindentudását, mindenütt jelenvalóságát érzékeltetik. Fülei azt, hogy nem érzéketlen. Felfogja azt, amit mondunk: mielőtt ajkunkon lenne a szó, ő már egészen érti azt. Keze az ő áldását, illetve ítéletét, karja az ő hatalmát jelenti. De az Írás mindenütt hangsúlyozza, hogy Isten nem ember, nem test. Merőben más, mint akik mi vagyunk!

Isten Lélek. Ezt a világot is a Lélek által teremtette. A világ rendeltetése az, hogy lelkeket teremjen. A Lélek megvalósulása ennek a világnak a célja!

II.

Akik ezt az egyetlen, élő, valóságos Istent imádják, lélekben és igazságban kell hogy imádják. Ha Isten Lélek, úgy őt csakis lélekben lehet imádnunk. Szellemhez csak szellemi módon, lélekhez csak lelki módon lehet közeledni!

Éppen abban állt a középkori egyház tévelygése, hogy nem lélekben, hanem testben, anyagban, anyagi eszközökben imádkozta Istent. Gondoljunk a templomok külső ékességére, a képek és a szobrok sokaságára, az azok előtt imádkozók seregére, a templomot betöltő tömjénfüstre, csemetésre, az egész misztikus szertartásra, ami a templomokban folyik. A középkori ember az érzékszervek útján közelített az értekek által fölfoghatatlan Istenhez, és ezzel Istent mintegy le- és bevonta a mi érzékszerveink világába. A felmutatott ostyában, borban így lehetett az azokba be nem zárható Krisztust, végső soron az anyagban magát Istent imádni. Erre már senki sem mondhatja, hogy ha ugyanazt az Istent imádjuk, akkor a többi már mellékes! Egyáltalán nem az! Isten Lélek, tehát őt csak lélekben lehet igazán imádni!

Az volt a reformáció óriási kockázata, hogy minden mást eldobott, egyedül az Igét tartotta meg. Az Igében Isten maga beszél, ebben jelenti ki magát nekünk. Abból ismerhetjük meg Istent és magunkat is. A bűnt is, de a kegyelmet is. Ez az istenismeret a forrása a helyes istentiszteletnek. Ha valahol megromlott az Isten tiszteletének formája, akkor ott az Isten ismerete sem helyes, de nem is lehet az! Ez a veszedelem! Ezért döntő, hogy Istent lélekben és igazságban imádjuk!

III.

Ha eddig a hangsúlyt arra tettük, hogy „lélekben”, most emeljük ki a másik fogalmat: „igazságban”. Mit jelent Istent igazságban imádni?

Semmiképpen sem azt jelenti, hogy Istent csak igaz emberek imádkozhatják. Így nem találnánk igazi Isten-imádót sehol a föld kerekességén. Mindnyájan kárhozatot érdemlő bűnösök vagyunk. Bűnös természetünk ellen egész életünkben harcolnunk kell. Nekünk csak Krisztus érdeméért ajándékba kapott igazságunk van.

Igazságban imádni Istent azt jelenti, hogy annak az igazságnak megfelelően tisztelni, amit ő ad elénk. Isten akarata a Szentírásban áll előttünk. Isten tökéletes imádása ott folyik, ahol az a Szentírás alapján történik.

Ahol az Ige élő Igeként szól, ott az emberek meghajolnak előtte, parancsára engednek, ígéreteit elfogadják, ott Isten imádása mindenütt lélekben és igazságban folyik, ott van Isten igaz egyháza. És mindenütt reformáció van, ahol bátran igazodnak Istennek a Szentírásban kijelentett Igéjéhez, mindeneket meghatározó akaratához!

A reformáció tovább tart; az egyházat mindig reformálni kell. Ez számunkra azt jelenti, hogy az életünket naponként hűséges engedelmisséggel alá kell rendelnünk Isten Igéjének. Ez a szüntelen reá való figyelés, ez a szüntelen neki való engedelmeskedés

jelenti Isten lélekben és igazságban való imádását. Ezt gyakoroljuk itt és most és majd egykor az örökkévalóságban! Amen.

Gálfy Zoltán

A megtalált élet

Alapige: Máté 10,39

Bibliolvasás: Zsoltárok 143,1-12

Egy nem és egy igen van ebben a mondatban. Olyan, mint maga az ember: egy nem, egy tagadás, és egy igen, egy engedelmesség. Egyszerre bűnös és megváltott. Egyszerre elesett, sajnálatra méltó és diadalmasan kiegyenesedett győztes.

Ilyen az egyház. Egy önmagával törődő, hatalmat kereső, esendő intézmény. És ugyanakkor másokat szolgáló, alázatban élő népe Istennek. A történelem folyamán gyakran szédült bele saját hatalmába, hogy aztán megvallhassa: az én erőm csak erőtelenség által végezhető el.

Janus-arcú ember és Janus-arcú egyház. Egy nem és egy igen.

Miért e kettősség benne, bennünk, személyesen, első személyben mindnyájunkban? Mert magát az életet így akarja a maga számára. Mert földi létében ez a kettősség a sajátja. Mert a tagadás és hit kérdésében nem tud dönteni. Mert az életet nem látja világosan ebben a röpke földi létben. Ebben a döntő vagy-vagyban akar segítségünkre lenni Isten.

Először azt kérdezi: tudod-e, hogy Isten legnagyobb ajándéka az élet és az a tény, hogy együtt örülhetünk ennek az ajándéknak? Ott van a fazakas képe Pál apostolnál (Róm 9,12). Alkotó keze alatt a formátlan agyag csodálatos alakokat nyer. Egy mozdulat, és a puha anyag ismét visszahull a formátlan semmibe. Vagy ki sem emelkedik belőle. Ott marad az ismeretlenben, ami fölött csak az alkotó keze örködik.

Az életért adandó hálából fakad az élet tisztelőének parancsa, amelyet századunk nagy orvosa, Albert Schweitzer mindenki lelkére köt. Tisztelni az életet a maga kicsi és nagy alakjában. Nagy Imre, a festő írta, hogy leülök a ház elé és nézem a földön mozgó kicsi életeteket. Csodálom, és elfeledem a meddő vitákat, amik fent folynak, és vallom, hogy felfoghatatlanul nagy csoda az élet.

Ma ezt kérdezi ez a vers: tudod-e, mit jelent megtalálni az életet, és mit jelent elveszíteni az életet?

Erre a kettőre keressük most a választ.

I.

Megtalálni az életet.

1. Vannak példák, sikeres életet, akik könnyen megértetik velünk: mit jelent megtalálni az életet.

Egy ismeretlen korzikai hadnagyból, Napóleonból, a világ ura lett. Minden lépését siker koronázta. A sikernek sokszor pataknyi vér volt az ára. Európa a lábainál feküdt. Órákat várakoztatta megalázva a pápát, és a végén ő maga tette fel saját fejére a német-római birodalom császári koronáját. Ő igazán megtalálta a maga életét. Nem csupán ennek a Máténál szereplő intelmnek a szimbóluma, hanem annak is, ahogy Jánosnál szerepel ez az Ige: Aki szereti a maga életét... Ő igazán szerette és tobzódott ebben az életben.

A nagy végtelen mellett tekintünk a kicsi szürkeségre. Valamit fogcsikorgatva és minden erőnk bevetésével el akarunk érni. Belepusztulok, ha ez nem lesz meg – mondjuk. Ennek meg kell történnie! Az élet ezt nem tagadhatja meg tőlem! És az élet megtagadja. Akkor látjuk, hogy nem is olyan nagy érték. És nemegyszer mint szapanbuborék foszlik szét.

Valami baj van a megtalált élettel! Mi ez az általunk megtaláltnak vélt élet?

a) Annak a vélt igazságnak bizonygatása, hogy magam vagyok életem kovácsa. Csak magam. Nincs szükségem senki segítségére és szeretetére. Az élet csak ellensé-

gos gáncsokkal vesz körül. Végre engedjenek érvényesülni. Engedjenek a sikerhez. Ebben a kemény harcban nincs helye ellágyulásnak és imádkozásnak. Segíts magadon, és Isten is megsegít. Igaznak tűnik ebben a küzdelemben. És egy kis nép, egy kiszolgáltatott közösség, egy szórványokban élő egyház nem mondhat le erről a szent akarásról, erről a mindent igénybe vevő erőfeszítésről. Az élet harc és tülekedés. Az ajánlók nem a harcolóknak, hanem a győzőknek van eltéve. Mindez igaz. De a sorrenden van valami kiigazítani való. Valahogy így: Isten segít, akkor magadon is segíthetsz!

Ha nem segít – minden fővényre épült. És hiába építi az építő a várost – ha a mindeneket tervező Isten azt nem akarja.

Megfordítani a sorrendet: Tőle indulni el, és akkor eljuthatok valahova. Ha magamtól indulok – az első lépéseknél megbotolhatok. A hernhuti közösség példa erre a maga kétszáz éves történetével.

A reformátorok példák erre és a reformáció. Először bizonyossá lenni Isten megsegítő jóságáról s aztán elindulni a nagy útra. Hosszú évekig keresni a segítség titkát, és aztán elindulni mindenre elszánt akaratlan és töretlen hittel. Megfújni az Institutiót, és új életre kelteni egy várost, egy kantont.

Álmatlan éjszakákon küzdeni, viaskodni a wartburgi várban, hogy aztán elindulhasson egy egész nép meggyőzésére.

b) Baj van a megtalált élettel.

Megtalált életnek tartjuk azt az örömet, amit mi szerzünk magunknak. Az önző magunknak.

Jól értsük meg: a keresztyén élet nem örömtelen, fanyar, besavanyodott élet. Ezt nem tagadhatjuk meg önmagunktól és másoktól. Az, amire figyelmeztet ennek a versnek az első fele, az, hogy ez az öröm legyen nemes, igaz és szép. Ez az öröm olyan igaz, hogy ne szégyelljük örömeinkben magunk mellett érezni, magunk mellé hívni Jézus Krisztust. Ha örömeinkben, boldogságunkban csak magunk vagyunk – akkor ez csalfa délibáb és vak remény lesz.

c) Baj van a megtalált élettel.

Baj van ott, ahol a tanulás, az okos élet szándéka csupán egy magam által elképzelt karriert szolgál. Ahol ez a karrier lesz a megtalált élet egyetlen értelme.

Bekövetkezik egy sikertelenség, egy méltatlannak vélt mellőzés, és oda a karrier, oda a légvár.

Magam állítom önmagam az élet középpontjába, és észre kellennem, hogy valami mégis a perifériára taszít. Nem sikerült ez a pályázat, más kapta meg ezt az állást. És dohogunk, hogy az a másik méltatlanabb. Ez meglehet – de itt most nem a másiktól kell beszélünk, hanem önmagunkról. A magunk jobba tételéről.

Arról, hogy jövendömet, karrieremet, sikereimet, vélt érdemeimet mind az ő kezébe tegyem le.

Másként olyan lesz az utam, mind a Jónásé: menekülök önmagam, közösségem és Isten elől. Nem a karrier, hanem a bukás, a tengerbe vettetés az osztályrészem.

2. A megtalált élet megítélésével baj van és baj volt az egyház vonatkozásában is.

a) A megtalált életet azonosította a hatalommal és a gazdagsággal. A XII–XIII. században áltatta magát az egyház először ezzel a hamis élettel. A pápa a Nap, és minden körülötte kering. Nincs kettősség a kard és a kereszt között, mert mindkettő az egyház kezében van.

A császároknak lehet parancsolni és Canossát lehet jártni velük.

b) A megtalált életet azonosította a megüresedett szó és megmerevedett dogma életével. Csak egy igazság lehet – amit én mondok! Csak egy ítélet megfellebbezhetetlen, amit én mondok ki. És harmincezer máglya lobban fel a szeretet álarca alatt.

Téved az egyén és téved az egyház, amikor a megtalált életen a maga által kergetett délibábot érti.

Isten szól: ez nem élet. Ez vegetáló lét, repdesés a Hádész sötét mélységei fölött.

Ez az élet váratlanul elvesz, aláhull a mélységbe.

Nincs, aki fenntartsa, gyenge nádszál a titánkodó akarás.

II.

E vers alapján mit jelent elveszíteni az életet?

Károli-Szenczi élesen körülhatárolja ezt a kifejezést. Valamit el lehet veszíteni úgy, hogy többé soha nem lesz a mienk. Úgy, hogy valamitől véglegesen el kell köszönnünk. Valamitől, amitől megválni nem jelent nagy szomorúságot.

Otthagyni, magunk mögött hagyni, elveszíteni szenvedélyeinket, indulatainkat, rossz álmainkat, nem jelent bajt – sőt!

És el lehet veszíteni, le lehet tenni az életet úgy, hogy az mag lesz, amiből valami szárba szökik. Valami, ami egyetemes érték és élet lesz.

Ezt jelentette a mindenkori mártírság. Ignatius és Justinus mártír hite: az én elveszített életem mag lesz. Hagyjátok szárba szökni – írják előre Rómába.

Márk így fogalmaz: valaki elveszti az ő életét énértem és az evangéliumért, megtalálja azt (Mk 8,34).

János még tovább megy: Aki gyűlöli a maga életét e világon, örök életre tartja meg azt (Jn 12,25). Ezt mondja: tedd le, előbb gyűöld meg a te tegnapi emberedet – amaz ömbert. Öleld magadhoz azt az újat, amivel örök életed lehet.

Letenni a rosszat és felöltözni az újat, a jót, az életképest.

Mi más tehet az ember, mint azt, hogy ezt szüntelen megkísérli. Elveszíteni valamit úgy, hogy többet kapjunk helyette. Ellentmondás ez? – Az értelem logikájával az. De valamivel nem.

A Károli által kétszer említett elveszti szó között ott van egy másik: újjászületni! – Az ömber halálából életre kel a másik. Elvész, meghal valami azért, hogy egy másik megszülessék.

Ez történt a reformációban. Bizonyossá lett, hogy az, amit az ember önmaga érdekében létrehozott, nem más, mint elveszésre ítélt tévedés. Ebben a tévedésben nem az érettem és az evangéliumért való igyekezet volt az élet célja – hanem minden önmagáért volt.

Ez a figyelmeztetés ma is: ha az egyház önmagáért, tekintélyéért, hatalmáért, befolyásáért, új gazdagságáért küzd, rá kell jönnie, hogy e fölött az életforma fölött szól az ítélet: elvész.

Élete csak énértem lehet – ez a solus Christus. Csak az evangéliumért lehet – ez János szerint a sola Biblia. Az újjászületett élet fölött ott van az egyedüli kegyelem, a sola gratia. Ámen.

Imre Lajos

A fundamentum

Alapige: 1Korinthus 3,11

Bibliaviasítás: Máté 7,24–27

Nem véletlen dolog, hogy Isten ma, az áldott reformáció emléknapján éppen ezzel az Igével szól hozzánk. Hiszen ez az Ige az, amelyben a reformáció nagy ajándéka kifejezést nyer, mert ez az ajándék az volt, hogy az emberi alapok és alapvetések helyett az egyház megint egyszer rájutott Isten kegyelméből arra az egyetlen alapra, amelyre Isten maga építette. És ma megint figyelmeztet erre bennünket Isten. Megint megmutatja, hogy mi a mi életünk, az egyház és a világ életének egyetlen biztos és szilárd fundamentuma. Sokszor összecserélték már a reformációt azokkal a külső változásokkal és következményekkel, amelyekkel együtt járt, vagy amelyek belőle következtek. Sokszor tartották, és ma is vannak, akik a szabad vizsgálódás, az emberi ész felszabadulása ünnepének tartják, amely a külső korlátozások és lelki rabság bilincseiből felszabadította az emberi gondolkozást és új lehetőségeket nyitott meg előtte. Sokan nézik csak társadalmi reformnak, amely háttérbe szorított társadalmi osztályoknak adott új fejlődési lehetőséget; mások a művészetek megújulását köszönik neki, ismét mások a nemzeti lélek újjászületésének nagy kezdeményezéseit. De azok, akik ezt vagy csak

ezt látják a reformációban, nem ismerik azt igazában. Lehet, hogy ezek együtt jártak vele, következményei voltak, de lényegében és legigazibb valójában mégis mérhetetlenül több és más volt, mint ezek, mert nem az emberi ész, nem a nemzeti öntudatot, nem az elnyomott társadalmi osztályokat akarta felemelni és trónra ültetni, hanem egyet akart: alázatosan meghajolni az egyedüli nagyság: Krisztus felsége előtt, s egy dologra akart visszamenni: arra az evangéliumra, amelyet Krisztus hozott nekünk. A reformáció nem más, mint bizonyágtétel afelől, hogy más fundamentumot senki sem vethet, mint amely egyszer vettetett, s amely a Jézus Krisztus.

I.

Van-e ma szükség arra, hogy ezt hangsúlyozzuk? Van-e ma szükség arra, hogy emlékezzünk és visszatérjünk életünk és hitünk örök fundamentumára? Ha nincs, akkor ez a nap csupán emléke egy nagy és áldott időnek, csak egy mérföldkő, amelyről olykor-olykor megemlékezünk, hogy felújítsuk lelkünkben annak az időnek tanúságait és jelentőségét. Sokszor tűnik fel úgy, mintha ez a nap csak az elmúlt idők emléke volna. Sokszor beszél róla maga az egyház úgy, mint egy emlékről, és ezek az idők mindig az egyház kiüresedésének a korszakai. Ilyenkor az egyház meg van elégedve magával, úgy látja, hogy nem is végezheti jobban a feladatát, mint ahogyan végzi, hogy nincs veszedelemben Krisztus ügye, hogy a kialakult formák, a megállapított szabályok és a rend éppen eléggé biztosítják annak a munkának sikerét, ami az egyházra bízva van. Ilyenkor megelégszik az egyház eljárásokkal, módosításokkal, irányelvekkel, amelyek életét bizonyos korrekciók útján javítsák és irányítsák, megelégszik apró szépséghibák korrigálásával, s abban a hitben ringatja magát, hogy ezzel megtette mindazt, amit tőle Isten kíván.

Ugyanígy lehet a reformáció az egész világ számára is egy egyháztörténeti vagy világtörténeti esemény, amely bizonyos időben egészen új útra vezette az emberiség életét, nagyobb jelentőséget adott bizonyos új gondolatoknak, megindított egy fejlődést, amelynek áldásos következményei voltak, de amely esemény véget ért a történelem egy korszakában és szerepét lassanként átvette más, újabb irányt adó és újabb gondolatokat felvető áramlat.

Ha így gondolkozunk, akkor nincs semmi szükség arra, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozunk. Akkor csak emlékünnepet ülünk, dicsőítve régi hősök emlékezetét, megköszönve azt, amit Isten általuk adott nekünk, elemlegetve nagyságuk és kiválóságaik vonásait, és örvendve annak, amiben általuk részesülhettünk. Ilyen értelemben nem is igen van ember, aki el ne ismerné a reformáció történeti jelentőségét és szükség-szerűségét s ne köszönhetne valamit neki, és alig van ember, akinek a lelkét meg ne ragadná annak a nagy és dicsőséges teljesítménynek lelkesítő hatása, amit a reformáció az emberi élet különböző területein végzett. De ugyanakkor, ha ez a nap elmúlt és az emlékezés fátylói kialudtak, megyünk tovább a magunk mindennapi életében azokon a jól bevált és emberileg teljesen megalapozott utakon, amelyeken eddig haladtunk.

De ezt az álláspontot csak egy hazug megnyugvás, a világ és az egyház életéről alkotott önáltató képzelődés fogadtathatja el velünk. A Sátán délibábja ez, amely abban a pusztaságban, amelyben vagyunk, hazugul mutat termékeny vidéket, üdítő vizet, biztonságot nyújtó városokat. Ha körülnézünk, meglátjuk, hogy ez hazugság, amellyel az igazi valóságot akarja elleplezni. Pedig a reformáció nem csak egy történeti esemény megnyugtató emléke, hanem folytonos elégedetlenség, megújulásra és újraze-désre való felhívás.

Van azonban egy másik kísértés, amely a reformációval kapcsolatban áll előttünk, és ez az, amikor ezt a megújulást emberi elgondolások, emberi alapvetések lerakásában keresik. Ahogyan vannak korszakai a tespedésnek, úgy vannak korszakai a belső nyugtalanságnak, az izgatottságnak is az egyház és a világ életében. A nyugalmától megfosztott ember magának olyan alapokat keres, amelyekre gondolata szerint biztosabban helyezheti életét. Új felfogások és világnézetek lépnek elő, hogy pillanatnyilag lecsillapítsák a sóvárgást és megállapítsák a lázas keresést, amely az emberi lélekben lakik. Az ember kapva kap minden olyan eszköz után, amely

megszabadítaná a fájdalmas nyugtalanságtól, az életét biztosabbá és szilárdabbá tenné. Ma különösen lehet látni ezt a megnyugvásra való vágyat, ezt a türelmetlen keresést. Újabb és újabb emberi gondolatokhoz fordulnak, mindegyikről azt gondolva, hogy szilárd alapra helyezi az emberi életet és megszabadít annak gyötrő változásaitól.

De amíg az előbbi kísértés arra vezeti az egyházat, hogy megmerevedjék és annak kiüresedését hozza magával, addig ez azzal a veszedelemmel jár, hogy az egyház a maga hitében és életében bizonytalanná válik, naponként változó eszméknek, felfogásoknak lesz prédájává, azt hiszi, hogy a maga emberi erejével, a napi élet kérdéseihez való alkalmazkodással, a pillanatnyi szükségekre való utalásokkal meg tudja menteni magát és az üzenetet, ami reá van bízva, s így kiteszi naponként elmúló, emberi gondolatok sorsának. Sokan értik ma is reformáción azt a követelést, hogy az egyháznak alkalmazkodnia kell a világhoz, és sokak számára a reformáció nem más, mint ez az örök bizonytalanság, örök tétovázás az egyház életében.

Mennyire meg lehet érteni ezt a két kísértést, amibe az emberi lélek így beleeshetik. Hiszen az ember vágyik arra, hogy szilárd alap legyen alatta, reszket és fél a bizonytalanságtól, megnyugodni és elpihenni akar, s milyen örömmel vesz mindent, ami ezt a nyugalmat és biztonságot nyújtja neki. De éppen úgy az emberi lélek alapjában véve kereső és nyugtalan lélek, amely mindig többre vágyik és mindig mást akar, nagyobb békességet, biztosabb alapot, igazibb megnyugvást, és ennek állandó keresésében és az ezért való nyugtalanságban telik el egész élete. Így hánykódik a lélek a biztonság és bizonytalanság, a keresés és birtoklás végletei között, anélkül hogy meg tudná találni azt, ami ezt neki megadja.

És a reformáció üzenete éppen abban van, hogy ebben a kétségben, ebben a szomorú ingadozásban igazít el bennünket. Úgy igazít el, hogy megmutatja, hogy e kísértések veszedelmétől egy dolog szabadít meg, és pedig az, ha arra a fundamentumra állunk, amely az egyháznak és az emberi léleknek egyetlen igazi és szilárd alapja. Az igazi reformáció nem emlékezés elmúlt idők és korok nagy fellendülésére, nem is bizonytalan kapkodás emberi tervek megújító ereje után, nem tétlen élvezete a múlt örökségének, nem is újabb és újabb utak keresése, hanem a Krisztusban vetett fundamentumra való folytonos és állandó visszatérés, folytonos összehasonlítása saját magunknak a Krisztusban előttünk álló követelésével Istennek, ráemlékezés arra, hogy kik vagyunk és kikké kell lennünk, folytonos erőmérés a kegyelem forrásából.

II.

Az az alap pedig, amelyre a reformációban visszatérünk, Krisztus, akiről azt olvastuk, hogy más fundamentumot senki sem vethet, azon kívül, amely egyszer vetett, s amely maga a Jézus Krisztus.

Mit jelent az, hogy Krisztus az egyház egyetlen fundamentuma?

Meg lehet ezt a dolgot magyarázni úgy, ahogyan a hitvallás elmondja, hogyan gyűjti Isten Fia a világ kezdetétől a világ végezetéig a maga seregét, hogyan oltalmazza és tartja meg azt a világ minden hatalmával szemben, hogyan kereste és választotta magának azokat, akikért meghalt, hogy vére által nekik üdvösséget és örök életet szerezzen. Meg lehet mondani, hogy az egyház azért él, hogy Isten Igéjét hirdesse, és megszűnt élni, mielőtt ez az Ige elhallgatott az egyház igehirdetői és vezetői ajkán; hogy az egyház ebben a világban és e világon túl nem reménykedhetik semmiben másban, mint abban a kegyelemben, amelyet Krisztus által ajándékozott neki Isten; hogy az egyház szolgálata és élete csak a Krisztus halálának érdemén és nem a tagjai bölcsességén, igazságán, cselekedetein épülhet fel, mert enélkül az egész munkának semmi haszna sincs. A Biblia minden lapján, hitvallásunk minden tételében ott van ez az igazság, és hányan megtanulták és tudták már ezt, amióta egyház fennáll látható alakban ezen a világon.

De más ezeket tudni és más ezeket vallani, ezeket elismerni, érvényesíteni az egyház életében. Milyen más úgy rendezni be az egyháznak a maga életét, hogy ehhez a fundamentumhoz, a Krisztusban megjelent váltsághoz ragaszkodjék, hogy ezt vallja a maga élete alapjának. Milyen nehéz az őt környező világ ezerféle igényével szemben

megállni ezen az alapon és nem engedni magát erről letéríttetni. Mert ez a kísértés állandóan fenyegeti az egyházat. A világban él, ahol a világi hatalom és nagyság gondolata uralkodik, ahol a földi erőknél van döntő szerepe, s az egyház előtt ott áll a kérdés: Istennek engedjen-e inkább, mint az embereknek? Nem jobban tudja-e szolgálni a maga feladatát a megalkuvás, az emberek tetszésének tett engedmények, mint az Isten Igéje mellett való bátor megállás által? Vannak egyházak, amelyek már keresztülmentek ezen a tűzpróbán és győztek vagy elbuktak alatta, még akkor is, ha látszólag biztos életet élnek a világ védelme alatt. És vannak egyházak, amelyekre csak ezután fog a maga teljes súlyával és jelentőségével ránehezülni ez a kérdés, s csak ezután jön el valóban az a pillanat, amikor felelni kell, milyen fundamentumon állanak? Ugyanaz a kérdés ez, mint amit Jézus a tanítványokhoz intézett: kinek tartotok ti engemet? – és amely kérdésre csak egyenes feleletet lehet adni. Erre a feleletre állandóan készülni, a mindennapi élet kisebb és nagyobb eseményeiben ennek a feleletnek érvényt szerezni – ez az egyház feladata s ez az egyház vallástétele a maga igazi alapjáról.

A Krisztus váltságának igazi fundamentumára úgy helyezkedhetik az egyház, ha egyetlen kincsének tartja a Krisztus váltságáról szóló bizonyágtételt és ebben keresi a maga erejét. Ma sokféle felelet és gondolat van ezen a világon, amellyel jószándékú emberek felelnek a világ kérdéseire és akarják orvosolni a világ bajait. Az egyháznak erre csak egy válasza van, és ez sem az övé, ez is Isten Igéjének a válasza: s ez a válasz az, hogy ez a világ Krisztusban, a Krisztus váltságában található csak egyedüli békességet és megnyugvást. Az egyház a Krisztus uralmát hirdeti, s arról tesz bizonyosságot, hogy Krisztus él, hogy ő uralkodik, hogy ő az egyetlen nem emberi, hanem isteni megoldása minden kérdésnek és nyomorúságnak e világon. Azért nagy dolog és nagy méltóság a reformáció egyházának lenni és ebbe tartozni. Olyan feladat, amelyet nehéz betölteni, amelynek nehéz megfelelni, de amelyért érdemes küzdeni és veszteséget is szenvedni, amelyben érdemes reménykedni és bízakodni. Érdemes mindent, tekintélyt, hatalmat, gazdagságot és világi dicsőséget feláldoznia az egyháznak azért, hogy ne legyen más, mint Krisztus engedelmes eszköze, győzelmének hírnöke, uralmának és királyságának prófétája.

És amint az emberi lélek igazi reformációja, a Krisztusban vetett alaphoz való viszonzatérése úgy kezdődik, hogy az ember megbánja bűneit, szakít a világgal s a saját emberi gondolatai és tervei megtagadásával egyedül a kegyelemre bízta magát, úgy az egyház reformációja abban áll, hogy az egyház ismét és ismét elfordulva emberi tervektől és gondolatoktól és megbánva a benne levő bűnt, rábízta magát a Krisztus kegyelmére. A reformáció tehát egy állandó folyamat, az egyház bűnbánatának, megtérésének állandó folyamata, mikor újból és újból ráeszmél a maga igazi alapjára, visszatér a Krisztusban adott váltsághoz és újból meglátja, hogy neki ezt és csak ezt kell hirdetnie. Ha ez a folyamat megállt az egyházban, akkor az az egyház, akármilyen nagy eredményeket ér is el, megszűnt reformált egyház lenni, sőt megszűnt egyáltalában egyház lenni. De minden ilyen esetben, mikor előtte ismét fellobogott a kegyelem tüze, ismét felragyogott az Ige tiszta világossága, mindig, mikor megint meglátta, hogy nem szabad másra támaszkodnia, mint Krisztus váltságára, és nem szabad más hirdetnie, mint ezt – a reformáció nagy eseménye ismétlődik meg az életében, és megújul az a munka, amit végez. Azért az egyházat sohasem lehet kívülről reformálni, nem elég annak külső vonásait megváltoztatni, a reformációnak ez a munkája belül kezdődik és nem is ember által, hanem a Szentlélek Isten munkája által. A Szentlélek Isten az Ige által mutatja állandóan az egyházban fennálló gyarlóságokat, mutat rá azokra a pontokra, ahol az egyház Krisztus ügyét elárulni vagy elalkudni hajlandó, és feddi és ítéli meg azt az Ige ítéletével. Így tisztítja, építi, erősíti Krisztus a maga egyházát, hogy készítsen magának kiváltképpen való népet, hogy tegye az egyházat olyanná, amilyennek az ő akarata szerint lennie kell.

De az egyház reformációja éppen ezért azoknak a lelkeknek a megújulásával kezdődik, akik az egyházban vannak. Az egyház reformációjához az út a lelkek reformációján vezet keresztül. Így lesz a reformáció parancsa parancs egyenként mindegyikünk számára. Parancs a megtérésre, a Krisztus által vetett fundamentumhoz való

visszatérésre. Nem intézmények, nem szabályok és rendelkezések reformálják az egyházat, hanem azoknak a hitén keresztül történik meg ez, akik az egyházban vannak. Ha az egyház tagjai a saját maguk életében vissza tudnak menni a maguk élete egyetlen alapjára, a Krisztus váltására, ha saját maguk tudnak szakítani a bűnnel, meg tudják bánni azt és annak egyedüli orvosságát saját magukra nézve Krisztusban keresik és találják meg, akkor következik el az egyház életében is a nagy reformáció. Ha az egyház tagjai a maguk életét akarják Isten szolgálatára szentelni és engedelmes szolgálattal ajánlani fel a Krisztusnak, akkor lesz az egyház igazán Isten eszköze, és akkor szolgálhatja igazán a Krisztus ügyét. Milyen erők fakadnak az Istennek átadott lelkek életéből az egyház számára, és milyen diadalok azokból az apró diadalokból, amelyekben hívó lelkek vívták meg a hit nehéz harcát a saját életükben! Mi magunk minél inkább visszahelyezkedünk az egyetlen fundamentumra, annál inkább jut erre vissza az egyház, és annál inkább lesz olyan, amilyennek Isten akarja. És akkor nem kívülről, külső szerveiben és intézményeiben csak, hanem bent, a lelkek mélyén fog végbemenni a reformáció nagy eseménye az egyház életében.

Ma mindenütt a reformáció egyházaira súlyos helyzet, nehéz választás, nagy feladatok várnak ezen a világon. Ítélet alatt áll az egyház, s ki kell tűnnie, alkalmas eszköze akar-e Istennek lenni arra, hogy Isten a maga akaratát hirdethesse általa e világon. Nem a külső erők, nem a szervezetei és intézményei, hanem valami egészen más az, ami ezt a kérdést eldöntheti. Jézusnak van egy példázata, amely a homokra és a kősziklára épített házról szól. Képzeljük el, hogy ez a két ház kívülről teljesen egyforma. Ugyanolyan nagy vagy kicsiny, ugyanolyan a belső berendezése, egyforma anyagból épült és egyforma színre van festve. Mégis egy dologban különbség van közöttük: az egyik homokra épült, a másik kősziklára. És ezt kívülről nem lehet látni. De ez az egyetlen, kívülről nem látható különbség döntő különbséggé válik akkor, mikor eljön az a vihar, amely megtámadja az épületet és ostromolja annak falait. Az egyik úgy omlik össze, mint a kártyavár, a másik megáll és dacol a viharral. Ma is az egyházak között és a keresztyén hívők között ez az egyetlen döntő különbség van. Nem az, amit látunk, hanem az, amit nem lehet látni: milyen fundamentumra van épülve? Ez az, ami eldönti a lelkek sorsát is, az egyházak sorsát is. Aki ezzel a sorssal tisztába akar jönni, ne csak a felépítményt vizsgálja, hanem mindenen felett vizsgálja meg azt az alapot, amin saját élete és az egyháza élete felépül. Ez az alap pedig Krisztus, és amelyik egyház és amelyik lélek meg akar maradni, annak erre kell helyezkednie. Akkor jöhetnek a szelek, és jöhet a vihar, amint hogy jött és itt van minden napon, magasra tornyosulhatnak a tenger hullámai, a Krisztusra épült egyház és a Krisztusba gyökerezett lélek bátran állhat meg ezek között, mert kősziklára épült. Ámen.

László Dezső

A reformáció mértéke alatt

Alapige: Zsidókhöz 8,5b
Bibliailvasás: 2Mózes 20,1-17

I.

A pusztában vagyunk. Látjuk Isten választott népét, Izráelt, az ószövetségi egyházat, amint vándorol az egyiptomi rabszolgasorsból az ígéret földje, Kánaán felé. Minél inkább távolodnak Egyiptomból, annál nehezebb és fárasztóbb a sivatagban való bujdosás. Pedig Isten ígérete szerint velük volt. Megszabadította őket az üldözők seregétől, éhségükben mannáat és fűrjeket adott, ha szomjúhoztak, vizet fakasztott a sziklából, a keserű vizet megédesítette. Isten számtalan jelét adta annak, hogy ő a pusztában is segít, támogatja és megtartja népét.

A mindennap megújuló gondviselését kegyelmének a jeleivel is megtette. Az ősatyákkal kötött szövetséget megújította, és annak a látható jeleiről is gondoskodott. Templomot adott a népnek, hogy az vele legyen a pusztában. A későbbi utódok

örömmel állapították meg, hogy a szövetség sátora, a szent templom vele volt a néppel a pusztában.

Mózes azt a parancsot nyerte, hogy a hegyen mutatott mennyei minta szerint készítsen sátortemplomot a pusztában vándorló népnek. Ez a sátortemplom látható jele volt annak, hogy Isten együtt él az ő bujdosó népével.

Úgy ítéljük, hogy nehéz volt a Mózes feladata. Vasoszlopokból, vászonból, állatbőrökből hordozható templomot készíteni Isten parancsa és mértéke szerint egy népnek, amelyiknek addig nem volt temploma. Templomot készíteni a pusztában. Hordozható sátortemplomot, amelyet a léviták darabokra szedve vittek a vállukon, este felütötték a sátrat, és reggel széjjelszedték azt. Istennek tetszett ez a templom, mert a Mózesnek mutatott mennyei minta szerint készült. Ideiglenes jellege kiemelte, de nem elhomályosította Isten hatalmát, szeretetét és szövetségét. Amíg ebben a sátortemplomban tisztelte Izráel az Urat, sohasem vetemedett bálványimádásra. Isten nem örvendett annak, hogy helyébe Salamon díszes, állandó jellegű kőtemplomot épített Jeruzsálemben, a Sion hegyén. Igen, mert már a Salamon idejében idegen istenek bálványait állították fel benne.

Isten egyet akart. Legyen az ő népe egészen bizonyos afelől, hogy ő a legzordabb körülmények, a legnagyobb veszélyek idején is együtt él népével. Neki nincs szüksége hatalmas és ékes templomokra. Minél egyszerűbb, ideiglenesebb egy templom, annál inkább tündöklik benne Isten nagysága és dicsősége. Egy a fontos, hogy a templom, az egyház ne akármilyen legyen, hanem a hegyen mutatott mennyei, tökéletes képmásnak megfelelő. Ezt az isteni igényt mutató mennyei templomot Mózes szent látomásban látta. Mi is láthatjuk Isten nyilvánvaló Igéjéből, a Szentlélek által megvilágosított Szentírásban.

II.

Most lépünk egy nagyot. Három és fél ezer évet. Előttünk áll a reformáció kori egyház. Európa-szerte hatalmas dómok, gazdag kolostorok. A templomok falain a legnagyobb művészek remek képei. Csillogó oltárok, művészi szobrok. Tökéletes papi rend. Élén a magát Krisztus földi helytartójának tartó pápa, alatta a püspökök hatalmas serege. Európa népei pompásan be vannak szervezve ebbe a hatalmi rendbe. Mindenütt fény és pompa, erő és hatalom. Állandósult rend és fegyelem. A papság nem hordozza a vándorló nép között a sátortemplomot, hanem a népet kényszeríti az egyházi rendhez való szolgai alkalmazkodásra.

Hatalmas volt az egyház, de eltűnt belőle az isteni mérték, a minta, amelyet Isten az ő Igéjében állított az egyház elé: ne akárhogy élj, hanem a mennyei minta szerint. Az egyház nem Isten Igéjéhez, hanem a világhoz alkalmazkodott. Ebből az alkalmazkodásból merítette erejét és hatalmát, uralmi igényét. Elszakadt a pusztában bujdosó néptől. Igazi lényegét: Isten Igéjével a nép között élni, egyszerűen feladta.

Eltagadnók az igazságot, ha nem hirdetnénk világosan, hogy Isten minden korban támasztott Szentlélek által megvilágosított, az Ige mértéke szerint élni és szolgálni akaró lelkeket, akiknek fáj az egyház elvilágiasodása, és akik szerették volna az egyház életét a mennyei képmásra visszaalakítani, azaz reformálni, de java részüket életükben, más részüket haláluk után megégette a középkori egyház.

Az 1517. október 31-én megkedődött hatalmas reformációnak éppen az a jelentősége, hogy döntő súllyal ismerte fel Isten Igéjének az egyházi életet szabályozó szerepét és hatalmas erővel érvényesítette az egyházban a kialakult, de nem Ige szerinti renddel szemben a mennyei képmásnak, az Igenek a mértékét. A reformátorok ugyanazt a parancsot nyerték Istentől, mint annak idején Mózes a pusztában: mindent ama mennyei képmás szerint készíts, amelyet a hegyen mutattam néked. Egyházunkat, nagyon helyesen, 1905-ig evangélium szerint reformált egyháznak nevezték. Könnyedség kedvéért, hogy az egyházunk nevét röviden ejthessük ki, csak reformátusok lettünk, kihagyva nevünkől a lényegét: evangélium szerint, azaz a mennyei minta szerint visszaalakított, latinul reformált egyház vagyunk.

Mennyi balga vélemény van a reformációról. Hányan mondják még reformátusok is, hogy Luther azért reformálta meg az egyházat, hogy megházasodhassék. Micsoda történeti tévedés és milyen alacsony szempont. Luther a reformáció megindulása után barátai és munkatársai unszolására házasodott meg. El lehet képzelni, hogy egy szerzetesnek házasodási vágyából az egész emberi történelemnek új sodrást adó mozgalom fejlődhetett ki?

A reformátorok szerepe a mennyei mérték alkalmazásában nehezebb volt, mint egykor a pusztában a Mózesé. Mózes korában még nem volt templom. Ő egészen új templomot adhatott a népnek. A reformátoroknak egy megromlott egyházban, egy megromlott egyházzal szemben kellett Isten mértékét alkalmazniok az egyházban. Mózesnek nem voltak ellenségei, a reformátoroknak voltak. Egyházi és világi hatalmasságok fogtak össze Isten Igéjének az igényével szemben. Ez pedig nem könnyű harcokat eredményezett. A Mózes egészen új temploma az egész Izráel népének, Isten akkori egyházának volt az egyetlen temploma. Sajnos a reformációnak eddig még nem sikerült minden egyházban és az egész egyházban érvényt szerezni alapvető céljának, az Ige uralmának.

De örömmel kell látnunk, hogy a reformáció megindulása után négyszázötven évvel az eddig hajlíthatatlan római egyház újabb reformjaiban mennyi mindent átvesz a reformáció ajándékaiból, mennyivel nagyobb gondot fordít az Ige hirdetésére és a népért való szolgálatra.

III.

És most tegyünk még egy lépést, Jöjjünk át a mába. Ne beszéljünk se a Mózes sá-tortemplomáról, se a reformációról, hanem beszéljünk saját magunkról. Ne csak úgy általánosságban, hanem személy szerint önmagunkra és a saját gyülekezetünkre tekintve. Úgy, ahogy az úrvacsorához készül az ember: igaz bűnbánattal.

Mindenekelőtt azt lássuk be, hogy a reformáció nincs befejezve. Ez nemcsak azt jelenti, hogy vannak meg nem reformált egyházak, hanem sokkal inkább azt, hogy bennünk és közöttünk, ebben a gyülekezetben sincs a reformáció befejezve. Mi református mivoltunk ürügye alatt nem kérkedhetünk mindazzal, amit eleink tettek az egyház Ige szerinti képeinek a kialakítása érdekében, hanem magunkba és magunk köré kell néznünk, és észre kell vennünk mindent, ami nem felel meg Isten Igéjének, a mennyei mintának bennünk és körülöttünk. Maguk a reformátorok állították fel azt a parancsot, hogy az egyháznak szüntelenül reformálnódnia kell. Az egyház soha sincs készen, mindig meg kell látnia a maga fogyatkozásait, sömörgözéseit, és azok eltűnésén állhatatosan munkálkodnia kell.

Az igazi református ember és gyülekezet állandóan kétfelé tekint. Föl az Istentől adott egyetlen mértékre és mintára, az Igére, és magába és maga köré, hogy az Ige fényében meglássa mindazt a jelenséget, bűnt, ami az Igével ellentétben áll. De nem elég mindezt csak megállapítani, hanem meg is kell mindent változtatni, ami Isten Igéjének nem felel meg.

Ezen a téren kettős kísértés fenyeget. Vannak, akik az Ige világos és tiszta ítéletét felismerik, meglátják az egyház fogyatékoságait, és akkor az egyházat farizeusi göggel elhagyják. Mondanom sem kell, hogy ez nem református magatartás. A reformátorok az általuk felismert megromlott egyházat nem hagyták el, hanem visszaalakították a mennyei képmásra. Vannak, akik az Ige alapján felismerik az egyház szükségait, bajait, de semmit sem tesznek azok megváltoztatása érdekében. Ne feledjük el, hogy a reformátorok egymagukban a hívek segítségével nélkül sem tehettek volna. A reformáció megítélte az uralkodó egyházat, és helyére állította a munkás tagokból álló, szolgáló egyházat. Kiemelte az egyetemes papság elvét. Mindenki pap, mert mindenkinek magának kell a maga és mások üdvösségét örömmel és készséggel szolgálnia. A mi egyházunk az elmúlt fél évszázad alatt jutott el annak a hívő szívű felismerésére, hogy az egyház nem egy pásztorok által vezetett nyáj vagy oktatókkal ellátott iskola, hanem az egyházi szolgálóknak és híveknek élő munkaközössége. Egy időben ezt úgy láttuk, hogy bizonyos tagokat csoportokba kell

szervezni bizonyos feladatok végzésére, most úgy látjuk, hogy minden egyháztagot állandóan hívnunk kell minden egyházi munka végzésére, hogy beteljesedjék a reformációban megvilágosodott Ige: Ti pedig a Krisztus teste vagytok és tagjai rész szerint.

Most kezdjem felsorolni, hogy egyéni és gyülekezeti életünkben mennyi Isten Igéjének meg nem felelő gyakorlat van? Kegyességi életünkben mennyi mindenben nem követjük az Ige szavát, hanem helyette másoktól látott és gyakorolt, nem Ige szerinti szokásokat követünk? Mindezekre az egész év folyamán sor kerül. Inkább arra figyeljünk, hogy hányszor megbotránkoztunk azon, hogy egy-egy prédikáció kimutatta, hogy kegyességi életünk, vallásos megnyilvánulásaink nem felelnek meg az Ige mennyei mértékének. Ma is milyen sokan elmaradnak az élő Krisztussal való közösségtől, mert temetőt rendeznek vagy díszítenek. Holnap milyen sokan fognak a temetőben a halállal és elmúlással szembenézni, és milyen kevesen jönnek el a nagyon komolyan gyászolók közül a reggeli istentiszteletre vagy a délutáni imaórára. Egy alapvető kérdésben tartsunk bűnbánatot: elismerjük-e Istennek Igéjét egyetlen mértéknek hitünk, cselekedeteink és egyházi életünk területén?

Azt mondtuk, hogy nehéz volt Mózesnek a pusztában templomot emelni. De még nehezebb volt a reformátoroknak egy megromlott egyházban szerejni érvényt Isten Igéjének. A legnehezebb a mi feladatunk. Megreformált egyházban az állandó reformáció parancsát teljesíteni. Mi nagyon könnyen belenyugszunk abba, ami van. Ez a legnagyobb bűn.

Isten örök parancsa az, hogy soha tétlenek ne legyünk. A parancsa az volt Mózesnek: Készíts! Csinálj! Változtass a földön a mennyei minta szerint! Ez a parancs tündöklött elő a reformációban. A reformátorok változtak és változtattak. Nem saját gondolatuk, nem a hagyomány, hanem Isten élő Igéjének parancsa alapján. Szemben a kialakulttal, a mindig újat, élőt, szépet, úgy, ahogyan azt Isten mutatta és mutatja ma is az ő Igéjében.

Ne csak emlékezzünk ezen a napon, hanem bűnbánattal és új elhatározással induljunk, az úrvacsora erejével megújulva, az örök feladat mai teljesítésére: a mennyei mérték szerint élni, dolgozni és szolgálni a magunk idejében. Isten dicsőségére! Ámen.

Makkai Sándor

A reformáció szelleme

Alapige: 2Korinthus 4,6–10,16–18

Bibliaalvasás: 2Korinthus 4,1–18

Az igazi ünneplésben a múlt jelenné válik, s a jelenből szent elhatározások fakadnak a jövőre nézve. Mi tehát nem csak a múltra emlékezünk ma, hanem azt akarjuk, hogy a múltat átélve magunkban, jövődövé tegyük. A reformáció szellemét akarjuk felidézni a múltban, hogy ez a szellem foglyul ejtse a mi lelkünket s belőlünk induljon jövődö diadalára. Isten Igéjében idézzük ezt a szellemet, hogy fényes arcába nézve, megkérdezzük: ki vagy? Ő felel, s e feleletben világossá lesz, hogy kik vagyunk és kiknek kell lennünk. Ez a szellem megítél és felment, kárhóztat és helybenhagy. „Jöjj hát elő, te Lélek, a négy szelek felől”, s mutasd meg nekünk a te dicsőségedet!

I.

1. Mert az Isten, aki szólt: sötétségből világosság ragyogjon! ő gyújtott világosságot a mi szívünkben.” E szavak fejezik ki a reformáció szellemének első, alapvonalát. A reformációban az a meggyőződés uralkodik, hogy e világon minden életnek Isten a kezdője, a teremtője, a cselekvő lelke. Az, aki egy „legyen” szavával világosságot s ezzel életet adott a földnek, egy új s még dicsőbb teremtést visz végbe az emberi szívben. Mint a föld sötét, kietlen és pusztá volt az első hajnalhasadás előtt, amely Isten

szavára gyúlt ki az égen, éppúgy, sőt még százsorta félelmesebben sötét és élettelen az emberi szív, amíg Isten arca fel nem hajnallik benne. Mert erre van teremtve a szív, s amíg ezt nem látja meg, nem is emberi szív még, halott, sőt meg sem született.

Az emberre nézve a teremtés hajnala akkor ragyog fel, amikor szívében megjelenik az Isten s dicsőségével betölti annak sötét, halott világát.

Ezt látta és érezte át Pál a damaszkuszi úton, mint vak üldözője a Krisztus ügyének; ezt tapasztalta meg Luther abban a cellában, ahol lelke üdvösségéért viaskodott s nem talált orvosságot kínjaira a Krisztus egyházában, amely pedig azzal hivalkodott, hogy bírja az üdvöt és osztogathatja azt. A vak szívekben csak Isten gyűjthet világosságot! És ez a világosság, amelyben meglátjuk őt, s amelyben új világ, új élet tárul elénk: a hit, a léleknek ez a látó szeme, amely ha fölnyílik, mi ujjongva adjuk át életünket annak, aki újjáteremt bennünket. De azt még Luther se tudta igazán, hogy a hit nem a mi akaratunkból gyúl fel a szívünkben, hogy „Isten az, aki azt fölgyújtja”. Kálvin, a genfi próféta, ez a zordon hőse Istennek, látta ezt meg újra s hirdette, hogy egyedül Isten kegyelméből, tehát egyedül Istené a dicsőség, aki a hitet adja. Isten az egyetlen valóság! Isten alkot magának szíveket, hogy azokban életét megdicsőítse s céljait megvalósítsa; ő alkotja a szíveket, hogy higgyenek s az ő szeretetét a világba kiáraszsják, hogy harcoljanak és győzzenek a bűn felett az ő erejével, hogy hordozzák és tükrözzék az ő képét, aki egyedül akar úr lenni e világon, aki legyőzhetetlen, ellenállhatatlan, visszautasíthatatlan Kegyelem! Ez a meggyőződés a reformáció örök lelke! Világ és élet csak egyedül Isten dicsőségére van, s méltóságunk és rendeltetésünk egyedül ebben a dicsőségben részt venni, mint annak tükrői s eszközei.

2. Ez a dicsőség alapigénc szerint „Jézus Krisztus arcán” világol. Isten dicsősége az emberi szívben: Krisztus. Benne lett láthatóvá, emberivé a Kegyelem, hogy megközelítsen, újjáteremtsen, életre hívjon minket. Mikor az ő arca odabenn feldereng: akkor születik meg a szív, akkor újul meg az élet s dicsőül át a világ. Reformáció: ez a Krisztus megjelenése a szívben. Örök reformáció, mert nemcsak a Luther és Kálvin szívében regyogott fel Isten kegyelme Krisztus arcán, hanem minden egyén szívében akkor is, ma is, ezután is, akiben Isten felnyitja a hit szemét. A reformáció: ez a keresztyénség folytonos, egyéni megújulása. Képzeltetek egy végtelenbe vezető utat, amely az emberek millióinak szívében halad át, de sötétségbe van borítva. S egyszerre megindul a végtelen éjből egy fény, s vonul át a szíveken. Amelyiken áthalad, az kivilágosodik, fénybe borul, s e fényben Isten jelenik meg a Krisztusban, az ő dicsősége ragyog a Krisztus arcán. Ez a mi életünk képe. Isten diadalútjának vagyunk egy-egy állomása. Isten jön át a századok távolán, tündöklő dicsőségében, a szíveken át, a maga örök célja felé. Elöttünk a múlt ködébe veszte izzik a pályája: azoknak az embereknek szívében, akiken áthatolt, akiket rabul ejtett, újjáteremtett. Ott ég a Luther és Kálvin szíve is, ott ragyog atyáink hosszú sorának szíve is... de jön tovább felénk, s a te reformációd abban a pillanatban következik el, amikor a te szívedben gyúl ki az ő jelenlétének a dicsősége a Krisztus arcán. Mert a reformáció keresztyénsége nem tan, dogma, hanem személyes élet, s Krisztus trónfoglalása a szívben, az isteni életnek személyes, emberi létté válása azért, hogy a te életed istenivé váljon! És ezért nem ünnepeünk mi ma egy történeti eseményt. Mert az a reformáció, amelyik csak a múlté, önmagának tagadása lenne. Nekünk bele kell olvadnunk személy szerint Isten győzedelmes életének árájába, amely a történelmen át felénk hömpölyög! Ti sötét, ti halott, ti meg sem született szívek! halljátok-e a világteremtő szót: legyen világosság!? Szívetek alaktalan sötétségében oszladozik-e már az árnyak serege? Megrendül-e odabenn a fekete trón, amelyen a Bűn ül a Halál szárnyai alatt? Kezdderengeni az a másik arc, az az egyetlen, a láthatatlan Isten töviskoronás képe? Kelnek-e olthatatlan lángjai erős elhatározásoknak arra, hogy a világot Isten uralma alá hajtsátok? Mert ha igen: akkor ez az ünnep nem álmodozás és merengés a múlt felett, hanem teremtő hajnalhasadás, születés, élet! S ha nem?... Akkor hiába hangzanak beszédek halottak ajakáról halott szívekhez, akkor mi csak egy négyszáz esztendő hullá vagyunk, amelyen keresztültapos az idő, s amely felett roskadozó tornyok és elporló falak állanak sírkövek gyanánt!

II.

1. De ti éreztétek át, mit jelent az, hogy szívémben Krisztus lakik, az Isten emberi létté vált dicsősége! Ó, éreztétek, hogy ti az örökkévalót hordoztatok halandó szívetekben s az Isten-fiak királyi méltósága a tiétek! Éreztétek, hogy kiválasztottai vagytok Istennek, az ő képeinek hordozói a lángoló világban, amely jog szerint az övé, s amelyet a bűn csak bitorol. Ó, éreztétek meg ezen a napon, hogy kálvinistának lenni azt jelenti: bizonyosnak lenni az üdvösség felől! E világ felé emelő öntudatban ti királyi nép és szent papság vagytok, szabad, önálló keresztyének; üdvösségetek függ az egyház parancsszavától, Istent nem közvetítik számotokra természetfeletti szentséggel felruházott papok; ti nem súgjátok bűneiteket emberek fülébe, ti nem vagytok elzárva Istentől, s nem vezetnek titeket pórázon a menny felé: Isten ott van a szívetekben, eléje vihetitek minden gondolatotokat, neki gyónhatjátok meg bűnötöket, tőle kértek üdvöt egyedül, szabad szemmel merültök Igéje titkaiba, magatok választjátok meg üdvösségetek útját, a magatok módján lehettek Istenéi, s titeket sem élet, sem halál el nem szakíthat a Krisztustól! Isten egészen a tiétek, és ti egészen az Istenéi lehettek! Ez a reformáció drága ajándéka, a kincs, amelyet ez a lélek termel ki a szívből. De ez csak az egyik, a fényes, örömele, büszke arca a protestantizmusnak: a világtól való kőkéletes szabadság és az Istenben való üdvösség boldog bizonyossága!

2. Van egy másik oldala is: alázatosság, porba omlás Isten előtt, lemondás magunkról, önmegtágadás, Isten egyedül! – ez a reformáció lelke. Az ember önmagában: semmi; törékeny, értéktelen cserépedénye a romolhatatlan kincznek. „Ez a kincsünk cserépedényekben van, hogy az erő nagy volta Istené legyen s nem magunktól való.” Az isteni ezen a földön mulandó, törékeny cserépedényekben ízzik. Isteni élet – emberi testben. Így jelent meg ott is, a római helytartó teraszán, véresen, összetörve: Ímhol az ember! És mi volt a Pál, a Kálvin s a többi tanítvány élete? Sorvadás, mindennapi halál! S hol lángol a mi őseink dicsősége? Gályapadokhoz láncolt, haldokló prédikátorokban! Ó, Isten nem a bölcseket, erőseket, nemeseket, hatalmasokat, hanem a világ bolondjait, az erőtleneket, a nemtelenekeket, a semmiket választotta ki, hogy szívémben megjelenjék az ő dicsősége! Miért? Hogy ne dicsekedjék öelötte egy test sem! Hogy ő, az Isten ragyogjon szemtől szembe a világgal a széthulló cserépedény romjai közül.

...És most szétnézvén rajtatok, tibennetek is Isten töredekeny cserépedényeit látom. Bánattól sápadt arcok, könnyektől kiégett szemek, gyászban megtört szívek, megégett életromok!... Szegény, töredezett cserépedények! De csak ezek? Vagy megzúzott emberi lényeteken át izzik és ragyog az Isten dicsősége, a Krisztus arca? egy isteni élet, egy isteni világ, egy isteni jövő reménysége?... És szétnézek ma ebben az ünnepélyes órában Erdély felett, ahol száz meg száz templom meg iskola telik meg az ünnepi ének hangjával... és látom benne is, a református magyar Sionban az Isten töredezett cserépedényét... Ti roskadozó tornyok, ti megfeketült iskolák! Homlokotokon az elmúlás bélyege, nagy részetek rom vagy annak induló! Büszke kupolák között mik vagytok ti? Vagytok-e valamik? Ó, ti szegény elmálló cserépedények!!... De csak ezek? Vagy a széthulló kövek közül új jövő, örök reformáció reménységének lángja csap ki?

3. Halljátok meg az Úr akaratát: Ó a ti gyöngeségetekben, a ti halálra ítélt testetekben akarja magát megdicsőíteni! Mert elég neked az ő kegyelme, mert az ő ereje erőtlenség által végeztetik el! Az Úr akarja, hogy ezekből az egyszerű, szegény, dísztelen templomokból áradjon ki Igéjének gyógyító árja a világ seibeibe! Az Úr akarja, hogy ezekből a szegény, eszközeiben gyarló, letiport iskolákhól özönöljön elő az ő ifjainak harmatja! A ti agyonpróbáltatott, megcsapdosott, tört életeteket akarja az ő erejével tiszta, hős, boldog létté tenni, hogy lássa a világ bennetek nem a ti, hanem az ő dicsőségét. S azért ne féljete! „Nyomorgattatunk, kétségkedünk, üldöztetünk, tiportatunk, de meg nem szoríttatunk, nem esünk kétségbe, el nem hagyatunk, el nem veszünk.” Ez a nép, ez az egyház önmagában gyöngé és semmi, e világ szerint a porig van alázva: de ha van benne valami az Isten szerelméből, ha van benne valami a Krisztus lelkéből: el nem veszhet. Hiszen azért ilyen, hogy ne az övé legyen a győ-

zelem, ne a cserépedény dicsekedjen, hanem az Örökkévaló Isten győzzön! Mi semmik vagyunk Isten nélkül, s csak vele és érte akarunk élni! Hadd tűnjünk el, olvadjunk bele az ő dicsőségének áradatába, amely széthulló testünkön át kiragygog a világba! Ez a reformáció igazi szelleme! Ó, drága nekünk a múlt minden köve és emléke; drágák a hősök, akiknek szívéből sarjad ez a múlt, a szenvedések és diadalok hosszú láncolata, diplomaink és iskoláink könnyel-vérrel áztatott falai, a nemes hagyományok, a szent szokások, az ősi imádságok, az ódon énekeskönyvek, az öreg bibliák, a megfakult levelek, minden jel, ami minket e földön magyar reformátusokká tesz. Drága, de csak annyiban s azért, mert mindennél drágább nekünk az, akinek dicsőséges arca a Krisztusban győzedelmesen ragyog ki a múlt összetört cserépedényéből: mindennél drágább nekünk az Isten!

III.

Mert Istennek mindennél drágábbak vagyunk mi. Nem csak Isten dicsőül meg bennünk, de másfelől a mi életünk dicsőül meg Istenben! A reformáció szellemében mi nem élettelen cserepek, lelketlen eszközök vagyunk Isten kezében, hanem az ő lángoló szolgálatában örökkévaló dicsőségben kibontakozó lelkek, egyéniségek! Istennek nem kellene örök butaságban és kiskorúságban tartott rabszolgák, hanem hősiek egyéniségek, akik a maguk módján teljesítik az ő akaratát a világban. S ezért az Isten életének e világban való dicsőséges kibomlása az egyéniségek millióinak kivirágzásában teljeseedik meg. Ezt a felszabadító evangéliumot hozta a reformáció. Minden egyéniség Istennek egy drága, örök gondolata a test fájdalmas, törekeny cserépedényébe zárva, de arra hivatva, hogy kiküzdje onnan magát, s mikor a cserépedény szertehull, diadalmasan csapjon az égig s olvadjon át az örökkévalóságba! Ezt a lelki egyéniséget Pál apostol „belső embernek” nevezi, s ez a mi jobbik énünk, igazi valónk. Mikor élete teljes leend: minden lélek egy-egy páratlan vonás lesz benne, nem megsemmisülve, hanem ellenkezőleg: tökéletesen megvalósulva.

Te nem élhetsz Isten nélkül, de őneki meg szüksége van reád. Lelked erőinek kivirulásában az ő dicsőségének egy sugárszála fonódik bele a világ életébe. Istennek élni: nem feláldozása önmagadnak, hanem egyéniséged hatalmas érvényesülése, igazi valód áldott kivirágása. Pusztulás és halál csak arra vár, aki önmaga akar maradni, aki önzően útjába áll Isten életének és meg akarván tartani életét, elveszíti azt. De az Istenért élő egyéniség megtalálja életét az Istenben, s „ha a mi külső emberünk megromol is, a belső mindazáltal napról napra újul” Mert az élet törvénye az, hogy a külsőnek meg kell romlania. „Ha a földbe vetett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.” A reformáció szelleme e világban: mindennapi halál. „Mindenkor halálra adatunk a Krisztusért, hogy az ő élete látható legyen a mi halandó testünkben.” A Krisztus halálát hordozzuk testünkben: azt a halált, amelynek kínjai közt elemi erővel nyilatkozott meg az Isten élete: a Szeretet; azt a halált, amely levetkezése volt minden emberinek, hogy a szeretet élete az élet végtelen lehetőségeit hordozva ömöljön a világba! Azt a halált, amelyben az élet mennyei kenyérré lett, hogy széttörésvén, minden éhező lélek beteljen vele. Ez a halál: a te életed, négyszáz esztendő magyar református egyház, te halálraadatott! A te örökséged ez, hogy mindennap, minden órában, százszor is meghalj a testben és a testnek, hogy a világ bolondja légy és tékozzol magadat a világért, vérezve és pusztulva, isteni önzetlenséggel emésztve fel magadat a szeretet munkáiban! Négyszáz esztendő mindennapi halála szült téged az életre, s a te mindennapi halálod a Krisztusban: ez és semmi más nem fog szülni új századokat a magyar Sionnak

Mindennapi halál!... És íme, Pál apostol ezt „pillanatnyi, könnyű szenvedésnek” nevezi amaz „igen-igen nagy. örök dicsőséghez” képest, amelyet szerez nekünk. Ó, Isten, atyáink Istene, a te dicsőséged ez, amelyben egykor osztozni fog minden teremtetett lélek, amikor többé nem lesz halál, bűn, keserű sírás, csak a győztes Szeretet eget-földet betöltő ujjongása! Látod-e ezt a dicsőséget múltad romjaiban, jelen életed széttört cserepei közt, szemtől szembe kiragyogni, te szent gyülekezet, aki „nem a látha-

tókra, hanem a láthatatlanokra”, nem az „ideigvalókra”, hanem az „örökkévalókra” emeled szemeidet?

Mi látjuk a láthatatlanokat!... Lelkünk átsuhan völgyek, rónák felett. Harangok zúgnak a tornyok százaiban, s a templomok százaiból égre tör az ének: „Erős várunk nekünk az Isten!” Száz és száz szószékből zeng az élet beszéde... és sok százezer szívben hajnal hasad. És a szívek hajnali fényességében megjelenik a Jövendő. A mi jövendőnk. Egy arc az. Egy emberarc. Isten dicsősége az ember arcán:

s ha kérded, hogy: ki légyen az?...

Jézus Krisztus az!

Seregeknek Ura, kinél nincs több Isten,

Nála vagyon a győzedelem!

Ámen.

(1924)

Nagy István

A sötétben világosan hirdetni

Alapige: Máté 10,27

Bibliaviasítás: 2Korinthus 5,14-21

Az Úr Jézus szava tanítványaihoz, hozzánk: „Amit néktek a sötétben mondom, a világosságban mondjátok, és amit a fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek.”

A sötétben... Bennünk, a lelkünkben sötét van. Nem látunk, hiába meresztjük szemünket, a gondok, ijesztések között nem tudunk tájékozódni, hol vagyunk, mi vár reánk. Csak tapogatózunk, mint a vakok. Emiatt egyre elhagyatottabbnak érezzük magunkat és megkeserüdünk. De sötét van mindenütt a világon. Ézsaiás próféta könyvében olvassuk: „Sötétség borítja a földet és éjszaka a népeket” (60,2). Az ember szereti azt állítani, hogy a tudás gyarapodásával mindinkább eloszlik a sötétség, hogy a nagy események, felfedezések nyomán kitágul a látóhatár, bekövetkezik a felvilágosodás. Anyagi világunkat illetően így van. Azonban az ember belső világában nem történik változás, sötétben van, nem tudja, honnét jött és hová megy, mi életének értelme, csak vergődés a földön való lakozása.

De ebben a sötétben megszólal Isten. A teremtés az ő megszólalásával kezdődött: „Legyen világosság!” Azonban az ember a bűnével visszazuhan a sötétségbe, egészen méltatlanná lett Isten szeretetére. Isten mégsem mondott le róla, a sötétben megszólalt, szólt a bűnösökhöz. Ezzel tudtára adta, hogy mindig jelen van a világban, változatlanul mindenható Isten. A Szentírás feljegyezte a sötétben elhangzott ígét. Ezek a próféták ajkán úgy jelentek meg, mint ígéretek, mint a felkelő nap sugarai. Végül Jézus Krisztusban felkelt a nap, Isten Igéje testté lett és lakozást vett a földön. „Én vagyok a világ világossága”; „A világosság a sötétségben fénylik” – hirdette ki Jézus Krisztus.

A tanítványok Jézussal voltak, reá figyeltek, így részesültek abban a kiváltságban, hogy a sötétben, a világ éjszakájában hallották az Igét: „a sötétben mondom”. Jézusnál elképzelhetetlenül nagy változáson mentek át. Jézus tanítványai akkor és azóta mindig kikerülnek s sötétség fogságából és Isten gyermekeivé válnak. Körülöttünk még erősen tart az Isten-nélküliség sötétsége, de ők már az Úréi. A világban felkelt a nap, de a világ nem fogadta és nem fogadja be.

Elsősorban éppen az övéinél volt így: „Az övéi közé jöve, és az övéi nem fogadták be őt” (Jn 1,11). A szelíd és alázatos, a megváltó Jézus nem felelt meg a zsidóság nagyon evilági várakozásának, mely egy vakító, mindent lenyűgözően, dicsőségben érkező Szabadítóra számított, aki egyik pillanatról a másikra új világot hoz és benne Izrael népét felmagasztalja. Ez azonban csak a második, végleges eljövetelekor megy végbe, de hogy az ne találjon készületlenül, kegyelmesen keresi és magához vonja a lelkeket, felkínálja magát nekik, hogy reá épüljenek és általa a második eljövetelekori nagy

ítélkezés, az utolsó ítélet tüzeiben megmaradjanak. Gyümölcsöket termő életük legyen, mint szőlőtől a vesszők, belőle éljenek és eszközökként szolgálják mentő munkáját.

A tanítványoknak mindig ez az Ige szól: „Amit néktek a sötétben mondok, a világosságban mondjátok, és amit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek.” Külön-külön és együtt, az egyház és hívei hallják Jézus szavát, s megtapasztalják a teljesülést: Jézus a Szabadító. Ezt az üzenetet ne tartsák meg maguknak – mondja Jézus –, hanem adják tovább, beszéljék el a világosságban, a nyilvánosság előtt. Fülbe súgva, előtte elcsendesedve, mint nagy titkot, melyet az egykori erdélyi püspök, Geleji Katona István a titkok titkának nevezett. Közöljék egymással, de utána a háztetőkről, hogy mindenkihez eljusson a hír, hirdessék ki, kiáltásuk bele az emberiség életébe. A háztetőkről messzire elhangzott a kiáltás, a lapos háztetőkről jelentették be az eseményeket, a híreket. Jézus Krisztus tanítását, az evangéliumot keslekedés nélkül, határozottan terjesszék népük és az egész emberiség között. Mert Isten nem akarja, hogy bárkik is tudatlanságuk miatt, mivel nem hallottak Jézus Krisztusról, elveszenek a nagy sötétségben. Meg is tették a tanítványok, Uruk munkatársainak bizonyultak, vállalták a szolgálatot, annak minden következményével együtt. Mikor elhallgattatni akarták, akkor bátran vallották: „Nem tehetjük, hogy amiket hallottunk és láttunk, azokat ne szóljuk” (ApCsel 4,40), és a halállal való fenyegetésre válaszuk ez volt: „Istennek kell inkább engedni, hogysem az embereknek” (ApCsel 5,29).

De a sötétség fejedelme nem törődött bele vereségébe. Kísértéseivel támadást indított a tanítványok és az egyház ellen, hogy szolgálatukat megrontsa. Az idősk folyamán idegen tanítások keveredtek az evangéliummal, sőt váltották fel azt. A hatalom és dicsőség vágya megszedítette az egyházat, a tanítványok hűtlensége miatt megromlott az egyház. Nem némult el teljesen az evangélium hirdetése. Mindig voltak tanítványok, akik a legsötétebb időkben is Jézusra hallgattak, a súgást felfogták és továbbadták. Beléjük fojtották a szót, életükkel fizettek hitükért. A 16. század elején aztán anynyira hangosan kiáltották az evangéliumot, hogy már nem hallgathatták el a Krisztus szolgáit, a világosság áttörte a sötétséget, s az egyház egy részét Isten előtti megalkodásra készítette. Reformáció történt. Az egyház engedelmes része visszatért Krisztushoz, és csak azt hitte, amit ő tanított, amit a Szentírásban megőrzött az emberiség számára.

Erre a nagy eseményre emlékezünk ma. Megköszönjük Istennek változatlan, hűséges szeretetét, mellyel szabadításunkat, gyógyulásunkat munkálja. Hálából is készek vagyunk vállalni a reánk hagyott örökséget, megtenni, amit elvár tőlünk. „Amit néktek a sötétben mondok, a világosságban mondjátok, és amit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek.”

De mi az, amit mond, megsűg nekünk? A korinthusi levélből felolvastuk a tömör lényegét: Isten megbékéltetett magával. Bűneinkkel, a sötétség cselekedeteivel csak rontjuk a rendjét, megszorítottuk és ítéletet, halált érdemeltünk tőle, haragját váltottuk ki magunk ellen. A megbékélést mégis Isten szerezte meg. Érettünk adta egyszülött Fiát, aki elviselte bűneink büntetését és kereszthalálával úgy állít Isten elé, mintha mi tettünk volna eleget igazságának, méltókká tett a megbocsátásra, a halál helyett az életre. Valójában új, második teremtés történt, a régiek elmúltak, érvényüket veszítették, és újjá lett minden. Ez úgy a mienk, hogy megtesszük, ami reánk tartozik, amire felszólít: „béküljete meg Istenel!” Hozzá térünk bűnbánattal, átadjuk neki magunkat, hogy az övéi, a helyreállított rendben, az ő békességében legyünk. Isten Igéje örömhír, evangélium, ez olyan világossá vált a reformációban, hogy a vele meggazdagodottak, amit hallottak, és csak azt, teljes meggyőződéssel és nyíltsággal továbbmondották, a háztetőkről hirdették.

Méltók vagyunk-e a reformáció örökségére, mi késői utódok, akik Igét hallgatunk? Engedünk-e Jézus szavának: „Amit néktek a sötétben mondok, a világosságban mondjátok, és amit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek”? Egyénenként válaszoljunk a kérdésre! Vad világ vesz körül, sorsának alakulását az anyagtól, a pénztől, ügyeskedéseitől teszi függővé. Lehet itt Jézus Krisztusnak engedelmeskedni? Nemrég hivatalosan folyt a lélek gyilkolása a hatalmasság részéről. Most már nem hivatalosan,

de ugyanezt mutatja fel a bűntől fertőzött társadalom. Ennek láttán elfog a gyávaság, és elhallgatjuk, amit tudunk. Hallgatunk a családban, a társaságban, a munkahelyen, mindenütt, ahol beszélgetésre nyílik alkalom. Magánügynek nevezzük a hitet. Pedig a néma hit nem hit. Jézus figyelmeztetését nem utasíthatjuk el. Megmondotta: „Valaki vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt. Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt” (Mt 10,32–33). Úgy vagyunk hűségesek Krisztushoz, hogy elhívásának megfelelően, ki-ki a maga helyén vele munkálja az evangélium terjedését.

Az egyházat mi alkotjuk. Egyházunk bizonyítja-e, hogy református, hogy csak Krisztust vallja Urának és azt hiszi, hirdeti, amit ő mond? Állandóan erős támadás folyik ellene, az élet és üdvösség ellensége mindent megtesz, hogy szolgálatától eltérítse. Gyakran sikerül elérnie. A támadás sokféleségéből néhányat említsünk meg. Ilyen az, amikor istentiszteletet tart, de az nem érdemi meg nevé, mert hiányzik belőle az Ige. Különösen bántóan fordul elő ez az ünnepélyeken, megemlékezéseken, úgynevezett ökumenikus istentiszteleteken, mikor kiváló alkalom nyílik vallást tenni Jézus Krisztusról, de ez nem születik meg, nemzetiszínű emlékbeszédek hangzanak el, a Krisztus neve elő sem kerül. Csak arra használják fel az egyházat, hogy dísz legyen az egybegyűléseken. De a kimondottan gyülekezeti istentiszteleteken tisztán hirdeti-e az evangéliumot az egyház? Az igehirdetésre odaadó fáradozással kell felkészülni, hallgatni, mit mond az Úr, és azt érthetően megfogalmazva átadni a gyülekezetnek. Ennek be nem tartása nélkül rögtönzött beszédek, beszámolók, elmélkedések, esetleg theologiai előadások foglalják el az Ige hirdetésének helyét. A gyülekezet nem gyarapodik lelkében. S nő a közömbösség, sőt az elmaradás, eltávolodás az egyháztól. A lelkeket elragadja a világ, vagy ha él bennük az Ige utáni vágy, a szekták kaparintják meg. Az egyház feladata az igehirdetés, ezt semmi nem pótolja. Némelykor, rendkívüli időkben és körülményekben kénytelen elvállalni olyan munkákat, melyek másokra tartoznak, ám azok nem végzik. Sor kerül az iskolák fenntartására, a gazdasági élet irányítására, amíg az erre rendelték át nem veszik. Mondani, kiáltani az Igét. A sötét, éhező és szomjúhozó világ, benne a mi népünk is, várja az Úr szolgáitól a tápláló és gyógyító evangéliumot. Egy svájci újság beszámol ennek félreérthetetlen igényléséről. Neuwied város főtéri templomának kapujára sok aláírással ellátott felszólítást ragasztottak ki: kérik, hogy Krisztus evangéliumát hirdessék egyházukban, legyen az rendeltetésének megfelelő. Azt tették, amit Luther Márton, ami a reformáció követelése volt. Nem csak a megnevezett városban, de sok-sok nyugati és keleti, hazai falu és város egyházát kellene emlékeztetni, mire rendelte az Úr. Mikor az egyház meggyengüléséről, sőt a következő évszázadban bekövetkező eltűnéséről beszélnek, akkor ennek magyarázatát a feladata újbóli felismerésével és lelkiismeretes teljesítésével cáfoljuk meg. Azzal, hogy a teológiákon ezt tanítják, erre nevelik az ifjakat és az egyház szolgálói tusakodással, egymás támogatásával veszik át az Igét és állanak a nép elé. Higgyük, hogy ez Isten akarata, ez a hívők, az egyház engedelmes szolgálata a sötétségben. Imádkozunk, hogy Isten tegyen alkalmasokká mindnyájunkat, egyházunkat a reánk bízott munkára, s engedje meglátni a ténnyt: van keletje az evangéliumnak, benne van megtartás az ember számára, számunkra.

A Lukács evangéliuma írja le egy beteg asszony gyógyulását. Már tizenkét éve vérfolyásban szenvedett, folyt el a vére, fenyegette a halál. „Minden vagyonát az orvosokra költötte, senki meg nem tudta gyógyítani.” Mikor hallott Jézusról, felkereste, és arra igyekezett, hogy illethesse ruháját, kapcsolatba kerülhessen vele. Sikerült, és „azonnal elállta vérének folyása”. A sötétben elfolyik a vérünk, elvész életünk. Forduljunk Jézushoz, segítsük egymást hozzá jutni, vele kapcsolatba kerülni, megnyerni felmentő kegyelmét, mint az az asszony: „Bízzál, leányom, a te hited megtartott téged, eredj el békességgel!” (Lk 8,48) Zárjuk lelkünkbe a mai Igét: „Amit néktek a sötétben mondok, a világosságban mondjátok, és amit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek!” Ámen.

Alkalmi prédikációk

Esketési beszéd

Bustya Dezső

Útravaló

Alapige: Példabeszédek 4,5-6

Ha visszaemlékeztek életetek elmúlt idejére, eszetekbe jut, hogy valahányszor útra készültetek, szeretteitek útravalóval láttak el benneteket. Édesanyátok, édesapátok féltő szeretete, ajándékai és imádsága kísért benneteket mindenütt, valahol csak jártatok. Most, amikor az élet útján elindultok, ugyancsak szeretteitek és a gyülekezet ajándékai, szeretete és imádsága indít el benneteket erre a hosszú útra.

De a legáldottabb útravalót mégsem a szülők vagy a testvérek, a rokonok vagy a szent gyülekezet, hanem maga Isten adja. Olyan ez az ajándék, mint a Jézus példázatában említett drágagyöngy (Mt 13,46), amelyik minden földi kincset fölülmúl. Maga a házasság is Isten ajándéka, áldott lehetőség Isten és egymás szeretetére és szolgálatára. Hogy miként kell és lehet élni ezzel a kegyelmi ajándékkal, azt mutatja meg Isten Igéje, amelyet az előbb felolvastam.

„Szerezz bölcsességet, szerezz eszességet!” – mondja az Ige első mondata. Az ifjú ember szerezni vágyik. Van, aki vagyont akar szerezni, mert abban látja az emberi élet célját. Van olyan, aki kényelmet, önző boldogságot kíván szerezni, mert azt hiszi, hogy az ember az élvezetekért él. Isten Igéje mást tanácsol: szerezz bölcsességet! Az életúton okosan kell járni, mert az oktalanok könnyen megbotlanak, megtántorodnak és elesnek. De akinek olyan bölcsessége van, amit Istentől kapott, amit tőle szerzett, annak van, amibe megkapaszkodnia, hogy megállhasson. Honnan szerezzünk ilyen bölcsességet? Ebből a könyvből, a Bibliából. Ez legyen a kezetekben mindennap. Ha örömet találtok a családi életben, ez tanít meg benneteket igazán örövendeni s megosztani a ti örömöket másokkal. Ha életetek egére felhők tornyosulnak, ebben találtok vigasztalást minden lelki fájdalmatokra. Ebből tanulja meg a férfiú szeretni az ő feleségét, amiképpen Krisztus is szerette az egyházat és önmagát adta azért. Ebből tanul meg úgy engedelmeskedni az asszony az ő férjének, mint az Úrnak (Ef 5,25.22). Így lesz a családi élet Isten iskolájává, ahol az ifjú ember megtanul az élet útján értelmesen járni.

Amelyik családban felnyílik a Szentírás és a családtagok egymásnak bizonyosságot tesznek Isten kegyelméről, ott jelen van Jézus. Odaül az asztalotok mellé, elkéri gondjaitokat, terheiteket, hogy cserébe adja az ő kegyelmét, szeretetét, bűnbocsánatát és gyógyítását. És ahol Jézus jelen van, ott apadnak a gondok, de szaporodik, sokasodik az áldás. Csak el ne feledkeztek és el ne hajoljatok az Úr beszédétől. Legyen az életeteknek valóban legdrágább, legféltettebb kincse. Akinek van igazi, felülről kapott bölcsessége, akihez szólt és szól az Isten beszéde, annak van Krisztusa. És akinek van Krisztusa, annak van igazi, áldott élete.

„Ne hagyd el” ezt az Istentől kapott ajándékot – figyelmeztet az Ige –, „és megtart téged”. Ti, ifjú testvéreim, most elhagyjátok a szülői otthont, hogy egymáshoz ragaszkodjatok. De vigyétek magatokkal azt az istenfélelmet és engedelmisséget, amelyben szüleitek neveltek benneteket. Vigyétek magatokkal, és ne hagyjátok el, mert ez megtart benneteket. A vagyonszerzés, az élvezeteknek való élés ezernyi félelemmel és szorongással jár, s csak pillanatnyi mulandó örömben részesít és végül romlásba dönt. Az Isten Igéje szerinti élet pedig átment az élet sokféle nyomorúságán, és megtartja a ti lelketeket. Megóv a bűnöktől és azok szomorú következményeitől. Ha elhagyod az Isten Igéjét, magát Istent hagyod el, Isten nélkül pedig nincs boldog élet. Istenen kívül csak sötétség és bizonytalanság van, vele áldásos, idvességes az élet mind e földön, mind az örökkévalóságban.

„Szeresd azt, és megőriz téged.” Akiket mi emberek szeretünk, azokra vigyázunk. Isten kegyelme az is, hogy rábíz bennünket egymásra és áldott lehetőséget ad arra, hogy egymásra vigyázzunk, hogy egymást őrizzük. Mennyivel inkább megőrizi ő azt, aki szereti az ő beszédét! Ha szereted Isten Igéjét, az Istentől származó bölcsességet, akkor engedelmeskedni is tudsz annak. Ebben az engedelmeségben igazán tudtok egymásnak szeretetben szolgálni, és családi hajlékokban ezáltal egy kicsi Isten országa valósul meg. És ha valaki belép családi hajlékokba, boldogan fogja látni, hogy közöttetek ott lakozik Krisztus az ő szeretete és megtartó ereje által.

Kedves ifjú testvéreim! Istennél kész van az útravaló. Kínálja nektek, és arra vár, hogy engedelmesen elvegyétek azt az ő kezéből. De miután az ajándékot adta, adja a feladatot is. Neked, kedves férfitestvérem, azért adja Isten a felülről való bölcsességet, hogy aszerint becsüld, szeresd, védj és segítsd a te feleségedet az élet minden nehéz helyzetében. Neked pedig, kedves nőtestvérem, azt a feladatot adja Isten, hogy az ő Igéje szerinti járásban szelídséggel engedelmeskedj a te élettársadnak, akit Isten gondviselése rendelt számodra. Mindkettőtöknek azért adja az ő Igéjét, hogy az ő kegyelme sugározzék és ragyogjon rajtatok. Éljetek ezzel az isteni adománnyal hűségesen, hogy így töltsétek be rendeltetéséteket a földön.

Ha ezzel az Isteni ajándékkal indultok el az életútra, akkor az egymásnak való engedelmeség és szolgálat sohasem lesz teherré számotokra. Hajlékokot olyaná lesz, mint az a kicsi betániai ház, ahová örömmel szokott betérni Jézus. Úgy éljetez tehát ezzel az ajándékkal, hogy szemeteket emeljétek a magasságba, tekinteteket irányítsátok a földi életen túl, az örökkévaló haza felé. Készüljetez erre igaz hittel és buzgó imádsággal, hogy igazi boldogságban legyen részetek mind ebben az életben, mind az örökkévalóságban, amit készen tart számotokra is Krisztus Urunk, az ő áldott ígérete szerint. Ámen.

Temetési beszédek

Orbán János

Temetési igehirdetés

Alapige: Filippi 3,20-21

Kiről is van szó a felolvasott Igében? Az emberről, aki – bárki legyen is – nyomorúságos testben él ebben a világban, és Jézus Krisztusról, aki képes ezt a nyomorúságos embert a maga isteni dicsőségébe befogadni.

Ezen a temetésen fontos erre tekinteni, mert ennek a felismerése ad vigasztalást azok számára, akik bánkódó szívvel állnak e koporsó mellett, valamint isteni biztatást nyújt valamennyiünk számára, akik megjelentünk e temetésen. Erre valamennyiünknek szükségünk van, mert nincs közöttünk senki, aki ne mondhatná el Pál apostollal: „Ó, én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?” – de a választ is megadja: „Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által” (Róm 7,24-25).

Miért vettem fel ezt az Igét? Mert egy olyan atyánkfíat temetünk, akinek életében az általánosnál jobban kiütközött az emberi test nyomorúsága. Születésétől haláláig hordozta ezt a súlyos hátrányt, ami személyes életének gondot és hozzátartozóinak terhet jelentett. Édesanyjának – aki sok küzdelemmel nevelte fel gyermekeit – különös gondoskodására szorult még felnőtt férfiként is ez a gyermek. S az édesanya ezt a terhet vállalta és hordozta haláláig. Akkor – 41 évesen – vette magához testvére, akinek családjában otthon és ellátást kapott, ahol 24 éven át gondoskodtak róla, mert testvér volt, mert hozzátartozó volt, akinek a gondját fel kellett venniök, hiszen egyedül nem tudta ellátni magát.

Vajon milyen reménysége lehet az ilyen embernek? Erre a kérdésre ad feleletet a felolvasott Ige: Jézus elváltoztatja a mi nyomorúságos testünket. Milyen jó annak, aki

tudja, hogy azért jött az Embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett (Lk 19,10). Krisztus e kijelentésében még az is benne van, hogy ő, az Isten Fia még azt is megkeresi, még azt is megmenti, még azt is megváltja, aki olyan nyomorúságos, hogy talán nem is tudja emberi értelemmel felfogni Istennek a Krisztusban hozzá lehajló szeretetét. De Isten tudja, hogy az ilyen embernek még nagyobb szüksége van az ő irgalmára.

Boldog az az ember, aki öntudatosan képes vallást tenni arról, hogy a mi országunk a mennyekben van. De arra ügyljétek, hogy ne csak emberi ésszel értsetek meg ezt a tanítást, hanem bizonyágtételekkel, egész földi életetekkel mutassátok is meg, hogy ti Isten országának polgárai vagytok. Ha a mi országunk a mennyekben van, akkor ideiglenesen tartózkodunk ebben a világban. Vándorok vagyunk, akik több-kevesebb időt töltünk a földön, de már itt betölti a szívünket az a boldogság, hogy Istenhez tartozunk, hogy mint Krisztus által megváltottak, az Úr vagyunk. Egy csodálatos mennyei útlevelünk van, amit magunkban hordozunk. Ez a mi hitünk. Így értjük meg Jézus tanítását, hogy az Isten országa nem itt vagy amott, hanem tibennetek van.

De ha valaki – mint a most elköltözött testvérünk – a maga nyomorúságos testében erre sem volt képes, tehetünk-e érte valamit? Igen. Mit cselekedtek az elhunyt hozzátartozói? Néha-néha elhozták a templomba, még úrvacsorát is vett. Az Úr pedig mindezt tudta – mindig is tudja –, s az történik, amit megígért: a megrepedt nádat meg nem töri, s a pislogó gyertyát nem oltja ki. Egy ilyen megrepedt nád, egy ilyen pislogó gyertya volt a most elhunyt testvérünk egész földi életében (Ézs 42,2).

Annak mindenesetre tudatában volt, hogy mások segítségére szorul. De baj az, ha mi elfelejtkezünk arról, hogy mi is nagyon nyomorúságosak, gyarlók, esendők vagyunk, hogy nekünk valamennyiünknek szükségünk van Isten segítségére. Boldog, aki tudja, hogy van Megtartója: az Úr Jézus Krisztus, aki nélkül menthetetlenül elveszne bárki, bármilyen értelmesnek, erősnek és egészségesnek érezze is magát. Mert minél értelmesebb, annál világosabban tudnia kell azt, hogy ennek a testi életnek kezdete és vége van. Testileg porból lettünk és porrá leszünk. De az embert éppen az teszi emberré, éppen az különbözteti meg minden más teremtménytől – élőlénytől –, hogy a teremtéskor Isten belelehelte az életnek leheletét. Ez pedig az örök élet isteni ígérete az ember számára. A hívő ember bizonyágtétele: a mi országunk a mennyben van, honnét a megtartó Úr Jézus Krisztust is várjuk. Hogyan is énekeljük? „Te vagy napvilágom, Te vagy énekem, Téged várlak, Jézus, a kínos éjeken.” Majd énekünk így folytatódik: „Egő várakozás él minden szívben, bárha nem is tudja, Téged vár minden.” Jó erre a testvérünkre úgy gondolni, hogy ő egyike volt az ilyeneknek: bárha nem is tudta, mégis Krisztusra várt. Arra a Krisztusra, aki a megtartó, aki nem engedi, hogy elessen, hanem szeretetével átöleli, aki megtartja a gyarló embert és átviszi ebből a mulandó világból Isten örökkévaló országába. Oda, ahol ígérete szerint eltöröl minden könnyet szemekről, és ahol halál nem lesz többé, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé (Jel 21,4), nem lesz többé nyomorúság, mert Jézus elváltoztatja a mi nyomorúságos testünket, hogy hasonló legyen az ő dicsőséges testéhez.

Isten kijelentését képes volt hittel megragadni az a Jób, akinek leggyötrőbb szenvedései között nyomorúságos testéből, remegő ajkáról fakadt fel a bizonyágtétel: „Én tudom, hogy az én Megváltom él és utoljára az én porom felett megáll. És miután ezt a bőromet megrágnák, testem nélkül látom meg az Istent” (Jób 19,25–26). Mennyei Urunk elváltoztatja a mi nyomorúságos testünket, hogy hasonló legyen az ő dicsőséges testéhez. A feltámadásról így tesz bizonyágot az apostol: elvették romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban, elvették gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben (1Kor 15,42–43). Ez már nem földi, érzéki, hanem mennyei test, hasonló a feltámadott Krisztuséhoz.

Hogyan lehetséges ez? Az ő hatalmas munkája szerint. Ezt csak ő teheti meg az ő isteni erejével. Ebbe az ember beleavatkozni nem képes, ezt csak hittel lehet elfogadni.

A „maga alá vethet” kifejezés azt jelenti: befogad az ő országába. Az érettünk szenvedett töviskoronás Király befogad a maga országába. Ő az uraknak Ura, mi pedig hálaadással szolgálhatjuk őt ezért a megváltásért.

Ez legyen a ti vigasztalásotok. A feltámadás reménysége alatt Jézusra váró hittel kísérvük ki megboldogult testvérünk porsátorát a csendes temetőbe. Ámen.

Paul Schempp
Németország

Temetési beszéd

Alapige: János 4,14

Koporsóban fekvő testvérünk tegnap ünnepelhetne volna 60. születésnapját, ha egy alattomos betegség nem emésztette volna fel életét, míg végül a halál e hosszú szenvedésnek véget vetett. Őszinte részvétellel tekintünk az élettárstól búcsúzó hitvesre, aki mellett 34 évig állt hűségesen és derekasan a most távozó. Látjuk a megrendült gyermekek búcsúzását az édesanyától. Így mondom, hogy gyermekek, habár ők már felnőtt fiak és lányok a családban, de ők az anya számára egész életükön át gyermekek maradtak, s most, amikor elvesztették őt, majdnem annyit jelent, hogy félig hazájukat is elvesztették. Milyen hamar megtelik a szív keserűséggel az irgalmatlan halál hatalma alatt. Tehetetlenségünkben ide-oda csaponganak gondolataink okok és mulasztások keresésében, tele vagyunk „ha” és „talán” kérdésekkel, s nem jutunk tovább a koporsó és a sír kemény valóságánál. Ő, alig van ereje a vigasztalásnak, s azt gondolhatjuk: könnyen beszél a lelkipásztor Isten kezéről és arról, hogy Isten rendelkezése megadással bele kell törődnünk. Megadóak kellene hogy legyünk, s éppen az eltávozott mutatott erre példát türelmével és csendes hősiességével. De mit tegyünk, ha olyan nagy a szakadék a „kell” és a saját képességünk között, ha állandóan perelünk és tiltakozunk Isten rendelkezései ellen, s akkor talán jobb, ha szabadjára engedjük fájdalomunkat, míg egy napon az magától is elcsitul. Valljuk be inkább, hogy azután, amit látunk és átélünk, ami körülvesz és megráz s végül minket is porrá változtat, nagyon nehéz elfogadni azt, hogy Isten a mi Atyánk, aki minket bajtól, rossztól megvéd, oltalmaz és megtart. Azt nem tagadjuk, hogy valamilyen formában minden életben ott látható Isten jósága és gondoskodása, hogy senki sem él úgy — még ha nagy fájdalmak szántják is életét —, hogy ne lenne oka a hálára. De az, hogy Isten „minden rossztól megóv és megtart” — nem, ez mégsem egészen így van. Ahol betegség és fájdalom ilyen kézzelfoghatóan kísérik az életet, ott a valóság nagyon nyersen szól a hit, az atyai jóság és irgalmasság ellen. De épp ezért tudjuk meg, hogy hitünk nem a láthatókon alapszik, hanem a láthatatlanon. Ha mi Istent a mi mértékeink szerint mérjük, ahogyan megy az életünk, jól vagy rosszul, akkor a boldogság a hitre adna okot, a boldogtalanság pedig a kételkedésre és hitetlenségre. De ez inkább épp fordítva van Jézus Krisztus keresztiének igazsága és valósága szerint. Bár igaz, hogy ez a koporsó Isten jósága ellen tanúskodik és a te fájdalmad az Isten gondoskodásába vetett hit ellen borzolódik, de akkor hallgass annak az embernek a szavára, aki egész életében Isten szeretetéről tanúskodott, abban élt, azt osztogatta szóban és csodákban, arra támaszkodott, nem boldogságra és győzelemre, amikből nem is volt része. Hallgass arra, aki a kereszten Istenhez kiáltott, aki éhezett és szomjúhozott, aki hazátlanul szörnyű szeretetlenséget tapasztalt, azoknak a szeretetlenségét is, akik azt hitték, hogy jót akarnak neki, hallgass arra, aki meggyűlölve, elárulva, megkínózva, megvetve a bűnözők halálával halt meg. Hallgassd, hogy mit kínál nekünk és mindenkinek: „Valaki pedig abból a vízből iszik, amelyet én adok néki, soha örökké meg nem szomjúhozik!”

Úgy van az ebben a világban, hogy mi emberek újra és újra megszomjazunk, test szerint is — az eltávozott sokáig szenvedett ettől a rettenetes szomjúságtól —, s talán a lelki szomjúságtól még jobban; boldogság, szeretet, nyugalom, békesség utáni, az élet utáni, Isten utáni szomjúságtól. A hitves, az anya sírjánál érzett fájdalom is

szomjúság, kízó szomjúság vigasztalás után, s bármennyire is közönyösek és nyerek tudunk lenni egymással szemben, de ahol szomjúságot látunk, ott szeretnénk segíteni és a szomjat szeretnénk eloltani. Az eltávozott is sok jóságot és szeretetet tapasztalt szenvedésében, és azt kívánta, hogy mindenkinek fejezzem ki köszönetét, akik jósággal és szeretettel vették körül. De ugye épp ebben van a meghalás nehézsége, a sír éjszakája, hogy nem tudunk segíteni, hogy ahol az élet utáni szomjúság reménytelennek és csillapíthatatlannak mutatkozik, az ember már-már a halált szomjazza és a halál csak azt mutatja, hogy végül is mi mindnyájan szomjan halunk az életben és semmit sem tudunk a szomjúság örök csillapításáról, különben jótékonyak és vigasztalónak érezhetnénk a halált, mint minden kívánság és remény beteljesülését. De most Krisztus az, aki Igéjét mint az élet vizét nyújtja nekünk, ő, aki maga is szomjazott, aki a halálban sem érezhette segítőkész emberek vigasztalását, sem megnyugvást, sem Isten szeretetének védelmét. Az élet vizét nyújtja, ami a szomjúságot örökre oltja. A halál itt az ember életszomjúságától válik szörnyű valósággá, és a keresztyén hit felfoghatatlan titok, aminek minden látható dolog mindig csak ellentmond. Nem épp a hívők azok a Bibliában, akiknek lelke Isten után kiált, mint szomjúhozó szarvas a hús forrás vize után? Nem éppen a keresztyének szomjúhozzák-e az igazságot? Nem éppen Isten elhívottjai és vezetettjei azok, akik újra és újra víztelen sivatagokba, magányba, bajba és emésztő félelembé jutnak? Hol van csak egy is, aki ebben az életben nem szomjazik, aki azt mondhatná magáról, hogy Jézus élő vize már teljesen lecsillapította szomjúságát? Éppen itt, ahol a keresztes emberbe kapaszkodunk, itt van az a pont, ahol nem érzéseinkre és gondolkodásunkra támaszkodhatunk, hanem itt táplálkozik a hit annak a reménylett dolognak valóságából, ami nem látható, amit hinni kell. Hinni, hogy ő, Krisztus, a szomjúságot oltja és már eloltotta, mielőtt azt éreznénk, s már itt is van segítségével; mielőtt elkezdenénk a harcot, már meg is nyerte azt számunkra. Hogy ő az örök élet számunkra, akik csak ezt a múlt életet és ennek szomjúságát ismerjük. Mélyen a természetes lét, a szenvedés és a meghalás alatt elrejtve mutatja meg az ő Igéje az örök élet ajándékát. Mert ő feltámadt a halálból, mert ő az örökké élő, aki nem menekítette ki saját életét az istentelen világból, hanem ide hozta és itt hagyta azt a csillapítatlan szomjúság istentelen világában. Mit nélkülözött akkor a samáriai asszony, akinek Krisztus az élet vizét ajánlotta, és aki ezt nem értette? Nem ismerte meg azt, aki így szólt hozzá: „Adj innom!” Az asszony nem kérte az ő vizét, nem ismerte fel a mi szomjúságunk, fájdalomunk és meghalásunk végső okát, az ő bűnét és elveszettségét. De épp erre való a mi megkeresztelésünk és Isten Igéjének tanítása. Ezért adja tudunkra, hogy ő az egyetlen, akiben és aki által igaz lesz, hogy Isten a mi Atyánk, aki minket minden rossztól megóv és megtart, hogy semmi másba nem helyezhetjük reményünket, csak az ő igaz voltába, hogy ő, aki sokkal többet szenvedett, mint mi, és az, akit a világ kigúnyolt, amikor szomjúhozott, éppen ő olt el minden szomjúságot, mert ő kibékít Istennel és az ő országa Szentlélekben való békeség és öröm. Ihatunk a vízből, ami nem csupán a mennyekben vár reánk; örök folyam az, ami onnan hozzánk, a mi szomjas, sötét, kietlen és zűrzavaros halott világunkba lefolyik. Az a víz, amelyben mi mint az ő testének tagjai, az ő halálára megkereszteltettünk a halálból való feltámadás reményére. Az a keserű víz, ami a természeti embernek olyan kellemetlen, s ami mégis minden bűn, fájdalom és meghalás elleni gyógyszer. Az ő Igéjének vize ez, amelyben bízhatunk, mint kiapadhatatlan forrásban, ami folyásával minket az örök életbe vezet. Mit számít a halál, a búcsúzás, ha benne életre és teljességre találunk? Ő, a hű tanú szól hozzánk: „Ő, mindnyájan, kik szomjúhoztok, jertek e vizekre, vegyetek pénz nélkül és ingyen.” Csak sikerülne mindnyájunknak őt szabadítóként elfogadni, Igéje által gyógyulni és hinni, hogy aki erre az Úrra bízta magát, megáldatik és hasonló lesz a víz mellé plántált fához, amely „a folyó felé bocsátja gyökereit és nem fél, ha hőség következik, és levele zöld marad, és a száraz esztendőben sem retteg, sem a gyümölcsözéstől meg nem szűnik.” Ámen.

Fordította: Nagy Irén

Reformációi ünnepély

Ravasz László

Tartsd meg, ami nálad van*

Keresek egy gondolatot [...]. A Jelenések Könyvéhez nyúlok, és ezt az Igét ragadom meg: „Íme, eljövök hamar, tartsd meg, ami nálad van” (3,11). [...]

Tanuljuk hát meg, hogy a mi roppant nagy kincsünk és koronánk, a mi evangéliumi hitünk a *magyar református hit*. Ezt a hitet nem mi találtuk ki. Nem úgy jött létre, hogy sok okos ember összedugta és addig törte a fejét, amíg megállapodott benne. Ezt Isten adta ingyen ajándékkul. Éppen azért nem tudunk vele hivalkodni, mellünket verni, mert mihelyt dicsekszik vele valaki, abban a pillanatban elvesztette, csak az tartja meg, aki tudja, hogy a hit nem az övé, hanem Isten ajándéka. Még azt sem tehetjük, hogy ennek birtokában másokat lenézzünk és sajnálkozzunk, hogy el fognak kárhozni, mert éppen ez a hit tanít meg arra, hogy Istennek sok útja van megmenteni és megtartani az övéit. Az az Isten, aki a Békesség Tanácsában határozott az emberek üdvössége felől, mikor még sem ég, sem föld nem volt formálva: igazán nem hajlandó papi fejedelmektől és írástudóktól tenni függővé, kit idvezítsen. De azért mégis úgy vagyunk a más hitűekkel és a hitetlenekkel, mint Pál apostol volt Festusszal és Agrippával. Hátratéve és üldözve is szeretettel szólunk: Kívánnám, hogy lennétek olyanok, aminő én is vagyok, e bilincsektől megválva (ApCsel 26,29).

Ez a hit nem dogma, nem theologia, nem tanítás, mert mindez csak az edénye, hanem valami valóságos találkozás az élő Istennel. Egy felénk nyújtott kéznek a megragadása, egy elkiáltott szónak a meghallása, felgyújtott fénynek a meglátása, ígéret elfogadása, az életnek egy megvetett fundamentumra való boldog ráépítése. Aki a kezét nyújtja, a fényt gyűjtja, a hangot kiáltja, az ígéretet teszi, a fundamentumot megveti, az az élő örök Isten, aki mindezt Krisztusban és Krisztus által cselekszi; mi csak fogunk, fogadunk, hallunk, látunk, felelünk. Mi tükör vagyunk, Isten a fény; a fény tükör nélkül is fény. Tehát Isten nélkülünk is Isten, de a tükör fény nélkül lapos, hideg, merev vakság. A hit az élő Isten valóságos bírása.

Ez a hit ha Istentől jött is, de nem az égből csöppent le valami látomásban, szakadáros révületben, ez a történelem útján jött hozzám, adta anyám és apám, az iskola, amelybe jártam, a pásztor, aki megkonfirmált, az egyház, amely tagjává keresztelt, de ők is vették másoktól, elődeiktől, s így százezreken és évezredeken keresztül jött hozzám ez a hit a Golgota keresztjétől, sőt még előbből, Isten eleve elrendelésének, dekrétumának időtlen keltétől.

Ezt a hitet tehát különösképpen drágává teszi isteni eredete és igazsága mellett az, hogy atyáink teméntelen sokat szenvedtek érte. Volt idő, amikor életük sem volt drága, csak hogy ezt a hitet megtartsák és gyermekeiknek adják. Mit érdemel tehát az az ember, aki megtagadja, eladja, elszerződi a hitét, hogy fiaira, leányaira már nem mehet által?

Ebből az a következés, hogy ez a hit *keresztyén* hit. Tudja meg mindenki azt az egyszerű kátétudományt, hogy a mi családi nevünk a keresztyén nevezet, keresztnévünk a református nevezet. Tehát mi azért vagyunk reformátusok, hogy teljesebb, tisztább és igazabb keresztyének lehessünk. Nem tartozik közénk az, aki a reformációt üres tagadásokra használja, s nem tudja, hogy az az élet legnagyobb állításainak hősies kockázataképpen indult meg, s örökre is az marad. Nem közénk való tehát az, aki nem Krisztusért református, akinek református volta politikai érdek csupán, szent hagyomány, örök ellenzékiesség, felvilágosodottságból és szabadelvűségből származik. Mi nem földi hazánkért, mi nem emberi mivoltunkért, mi nem az egyéni szabadságunkért vagyunk reformátusok, hanem Krisztusért, Isten dicsőségéért, azért, mert Isten

*Előadás az ORPSZ székesfehérvári konferenciáján, 1937. VIII. 29

megváltott minket, de egy percig sem lennénk reformátusok, ha ez földi hazánknak, emberi mivoltunknak, halhatatlan lelkünk örök szabadságigényének ártalmára volna. Ellenben azt tapasztaltuk s ezért azt is valljuk, hogy csak mint igaz keresztyének tudunk reformátusok lenni, s csak mint református keresztyének tudunk jó magyarok, igaz emberek és szabad egyéniségek lenni. Ezért református voltom nem akadályozhat meg abban, hogy a keresztyénség alapján más vallású testvéreimmel is egységet tartsak, de református voltom alapján nem kötök olyan szövetséget, mely keresztyénségemnek ellentmond.

De ez a mi keresztyénségünk nem valami olyan általános keresztyénség, amelyik mindenkire talál és mindennel összekegyedik. Mi református keresztyének vagyunk, mindenestől fogva a reformáció gyermekei, azaz hozzátartozunk ahhoz a vállalkozáshoz, ahhoz a történelmi életegységhez, amely ezelőtt 400 esztendővel éppen a keresztyénség érdekében szükségesnek látta Isten közvetlen kijelentéséhez visszaigazodni és újratájakozódni. Úgy találta akkor, hogy a keresztyénségben sok az *intézmény*, s azt mondotta, hogy a keresztyénség *szellem*, úgy találta, sok benne az *anyag*, a tárgyszerűség, és azt mondotta, a keresztyénség *gondolat*; úgy találta, hogy egy *rend*, egy testület az ember fölé kerül, a halhatatlan lélek felett halandó ember kezdett parancsolni, s azt mondotta, hogy a keresztyénség szabadság; úgy találta, hogy a keresztyénség az életet behálózó szertartássá vált, s azt mondotta: egyetemes papság van, s legfőbb istentisztelet az újjászületett élet. A reformációnak is ahhoz az ágához tartozunk, mely Genfből, a Kálvin óriási szelleméből kiindulva, mindezeket a döntő igazságokat összefoglalta egyszerű meghatározásokba: Isten szuverén, kegyelemből, hit által igazít meg, üdvösségünk felől eleve döntött, az élet nem más, mint a zarándok ember útja és megérkezése, Mindez szellemibb, szabadabb, bensőbb, egyénibb, szigorúbb, egyszóval lelkibb és gyökeresebb keresztyénség; krisztusibb keresztyénség az, amit mi *kálvinizmusnak* nevezünk.

Ez a hit az én koronám. Ez azt jelenti, hogy lényünk benne felszabadul, sőt felmagasztosul. Békességet találok, s örök nyugtalansága lelkemnek elcsendesedik. Valami olyanforma történik velem, mint az ideges, reszkető delejtűvel, amikor a föld óriási delejességét megtalálva, benne elpihen. Ez a hit engem megszentel. Ez azt jelenti, hogy először is átalakít és aztán kifejleszt; megaláz, bűnvallásra indít, a kegyelem részesévé tesz, s ezáltal elfordít a múltó és romlandó világtól és belegyökereztet az örökkévalóba. Új életem igazi szépségeket mutat nekem, érzem az imádság örömét, a szolgálat örömét, az Isten társaságának örömét, mindezt összefoglalom azzal, hogy Krisztus belső, titokzatos élettársam lett.

Ennek a hatása egészen apró dolgokig meglátszik rajtam. Felébreszti bennem a jóság és a jótét és ezzel együtt a szíves és örvendező szolgálat szenvedélyét. Helyes ismeretre vezet az ember minősége és helye felől. Nem fogok embert imádni, mert testvérem, de nem fogok embert lenézni, mert testvérem. Nem fogok embert szolgálni, mert egyedül Istennek szolgállok, és nem fogok emberen uralkodni, mert Isten uralkodik mindnyájunk felett. A református ember sohasem lehet lakáj és sohasem lehet kényúr. Nem fogozom teremtménynek a dicsőítésébe, nincsenek csodatevő szentjeim, de vannak nagy, áldott tanítómestereim. Nincsenek szent tárgyaim, szent helyeim, de tapasztalom, hogy a Szentlélek fölséges művész és rajtam is dolgozik. Nem választom el ezt a világot a másvilágot, hogy az egyiket a Sátánnak és a másikat Istennek adjam, mert Isten mind a két világban Úr. De azért amily mértékben tudok ebben a világban a bűn és halál ellen harcolni és Isten mellé állani, olyan mértékben derül fel előttem a más, jövőd világnak dicsősége, szépsége és győzelme. Valóban ez az életnek a megkoronázása. Hogyne volna az, mikor rongyos koldus voltam és királyfi lettem, állat voltam és fiúvá fogadtattam, romlandó test voltam és bennem Isten-kép sugárzott fel; halott voltam, íme, most élő vagyok.

Ezt a hitet el akarják ragadni tőlem. Régi időkben szól egy színjáték, amelynek címe: Hit és haza. Egy fiatalasszony legnagyobb kincse gyanánt a Szentírást szorítja a szívére. El akarják venni először pénzért; nincs a világnak annyi drágasága, amelyért

odaadná. Azután szerelméért, megtagad minden érzést, ami nincs összhangban a szívéhez szorított Isten Igéjével; azután férjét, fiát ragadják el, s hitéért cserébe ígérik. Inkább velük együtt szenved, de a gonosz vásárba nem megy bele. Végül életét menthetné meg az üldözők törétől, ha odaadná, de ő nem adja oda, s halott kezéből sem tudják a tépett Bibliát kicsavarni.

Igen, ha nem is ilyen nyers formában, de azért mégis arra megy a játék, hogy kicsavarják kezünkéből, ami nálunk van, elvegyék tőlünk a koronát. Először a hitetlenség. [...] Azért nagy tanúság: ne játszodj a hit dolgaival, ne segíts azoknak, akik azt el akarják venni. Minden gúny, amit a hitre mondasz, minden káromlás és minden tagadás azt a világot készíti elő és az istentelenek hadseregének titkos szövetségese.

De van egy más veszedelem is: a közömbösség. Nemcsak erőszakkal lehet elvenni valamit, el lehet venni szép szóval is. A róka nem erőszakkal vette el a hollótól a sajtot, s az ifjúság lelkéből nem erőszakkal ölik ki az igaz hit tanításait. Elveszítettem azt akkor, ha egykedvűvé, viszonylagossá, langymeleggé válok, ha nem fontos nekem a Krisztus és az ő egyháza, ha nem érdeklődöm az Isten gondjai és törvényei iránt. Ha nekem mindegy: van-e templom, szól-e az igehirdetés, jár-e oda a gyermekem? Ha unalmasnak és akár a műveltségemmel, akár a tudásommal, akár az előkelő voltommal összeférhetetlennek tartom az Igét hallgatni, a sákramentumokkal élni. Ha helyt adok olyan bölcsetségnek, hogy a vallás magánügy, hogy minden vallás jó vallás, csak a kárvallás nem.

Így jutunk el odáig, hogy világnézeti alapon észrevétlenül is elveszíthetjük, ami nálunk van. Elveszíthetjük egy humanista, racionális felvilágosodottsággal, amely arról beszél, hogy az ember magában véve jó is, szép is, igaz is, hogy igaz az, ami természetes, hogy a nevelés mindenható és olyanná alakítja az embereket, amilyenné nekünk tetszik, hogy nincs szükség Istenre sem a tudományban, sem a nevelésben, sem a politikában, sem a lelkem belső világában.

De van egy harmadik veszedelem: a környezet átalakító hatalma.

Mi magyar reformátusok kisebbség vagyunk. A kisebbséget az jellemzi, hogy a többséggel szemben védekeznie kell. Nem is az a fontos, hogy a többség tudja vagy elismerje ezt, az a fontos, hogy a kisebbség el ne felejtse azt az egyszerű ténnyt, hogy ha nem védi magát, prédául esik. Mi tiszteljük a többség hitét, de igaznak a magunkét tartjuk. Mi mások meggyőződését megbecsüljük, de a magunk hite dolgában nem alkuszunk. Ha egyszer történetileg a fehér falú templom vakító tisztasága néma hitvallás volt a reformátusoknál, mi a magunkét nem festjük ki bármily művészi képekkel, s bármennyire tisztára bizonyítható, hogy vannak képek, amelyek nem esnek a Tízparancsolat tilalma alá. Ha egyszer úgy vettük atyáinktól, hogy templomainkon keresztül nincs, nem tesszük fel, bármennyire tiszteletreméltó és drága jelvénynek tartjuk magában véve a keresztet. Semmit sem tesszünk mimikriából, alkalmazkodásból, mindent azért teszünk, hogy hitünket megvalljuk és kifejezzük vele, s mivel az evangélium igaz hitét nagy nemzeti kérdésekben kifejezésre kell juttatni, ezért szólalunk meg István király ünnepén, s távolról sem azért, mintha a szentek tiszteletéről vallott református hitigazságból egyetlenegy jottát is engedtünk volna. A mimikri ellen egyedüli védelem az Ige, mely mindig ugyanaz, nem változik meg semmiféle hatalom kedvéért. Az Úr beszéde megmarad örökké.

Az Ige az, ami megvéd az észrevétlen belső átalakulás veszedelme ellen. Vajon nem fenyegeti-e a magyar református egyházat, hogy irigyeljük és túlbecsüljük az intézményt, pedig mi intézménnyel szemben *lelki* egyház akartunk lenni? Vajon nem harcolunk-e túlságosan sokat a papi rend tekintélyéért, kiváltságáért, sokféle igényéért, mi, akik az egyetemes papság elve alapján végezzük az élet nagy áldozatát, s Istentől elhívott férfiakat csak lelki tanítósággal bízunk meg? Vajon nem kíváncozunk-e nevek, külsőségek, módszerek után, ahelyett hogy magunknak mi adjunk nevet, vállaljuk a belsőség kockázatát és saját történelmi módszerünket kövessük? Vajon nem történik-e meg az, hogy az igehirdetés hallható misévé válik? Vajon nem két világban élnek, egy rituálisban vasárnap és hétköznap egy profánban? Papja vagyok-e én saját családomnak? Hány presbiter van itt, akinek mindennapi tápláléka a

Szentírás, aki a maga háza népe között Írást olvas és imádkozik, vasárnap pedig áhítattal hallgatja az Igét? Milyen veszedelem fenyegeti a mi koronánkat, és milyen borzasztó dolog kívülről harcban állani és osztozkodni a békételenség felelősségében, ugyanakkor belülről a reformáció előtti állapotba esni vissza. Nem százszor jobb út belül fokozni, erősíteni a kálvinizmust, s külsőleg tartani meg a nemzeti és keresztyén békességre való igyekvést? Nekem az a fanatikus meggyőződése, hogy minél reformátusabb keresztyén leszek, annál jobb barát és testvér tudok lenni azzal a magyarral, aki viszont a minél keresztyénebb katolikus akar lenni.

Mindez a presbiterre rendkívül nagy feladatot ró: megőrzi az ajándékba vett drága kincset, a református hitet mint keresztyén szellemiséget, külső és belső életformát. A református presbiter koronaőr Isten országában. Őrzi elsősorban a maga koronáját. Ha ezt megőrizte, nyer erőt és jogcímet arra, hogy a rábízott testvérek lelki koronáját őrizze. És amily mértékben ez a harmadik feladat is sikerül: olyan mértékben őrzi a Krisztus koronáját: az ő dicsőségét.

A végénél vagyok. Az Igében azt mondja az Úr: Íme, eljövök hamar. Ez azt jelenti, hogy ezzel egy ítéletidőt, számbavételt, végső próbatételt helyez kilátásba. Én azt hiszem, hogy mi már benne vagyunk ebben az ítéletben. Ez azt jelenti, hogy halogatni való idő nincs, jó lesz tisztázni lelkünknek és sorsunknak az ügyét. Jézus felzokogott Jeruzsálem pusztulásának a láttán, mert ez a nép nem ismerte meg az ő látogatásának idejét. Mi azért vagyunk itt, mert megismertük az Isten meglátogatásának idejét, s ezen a székesfehérvári találkozón ez történt mivelünk: hívőbb reformátusok, jobb keresztyének, egyházainknak hübb fiai és éberebb tiszthordozói lettünk. Ezzel bizonyára külön magyarokká lettünk.

Sinka József

Választott nép

Választott nép, elhívott nép!
Lásd, ez a név a te neved.
Ezt a nevet Isten adta
drága ajándéku! neked.
Választott nép, elhívott nép!
Eljegyeztek. Ne felejtsetek el!
Az Úr Jézus választását
köszönd meg szent életeddél.
Választott nép, elhívott nép!
Úgy szeretett az Úr téged,
hogy szent vére hullásával
szerzett neked idvességet.
Választott nép, elhívott nép!
A hulló vér nagyon drága,
bármilyen kalandra hívnak
tekints fel a Golgotára.

Választott nép, elhívott nép!
Az Úr háza a te házad,
ki ne sodorjon belőle
könnyen fellobbanó vágyad.
Választott nép, elhívott nép!
Elszalad a csalfa idő,
siess haza, hogy ne várjon
rád tovább az Idvezítő.
Választott nép, elhívott nép!
Csodás a te vőlegényed,
mélto arra, hogy ő legyen
eszményképed és vezéred.
Választott nép, elhívott nép!
Nézz tündöklő orcájára,
meg ne pihenj, míg egészen
nem hasonlítász rája.

Töltsétek meg a templomot

Szépítsétek a templomot,
legyen szent az Isten háza,
üdvösségre vágyó lelkünk
találjon ott otthonára.
Könyörögjünk: ha van folta,
mossa le a Krisztus vére,
hasonlítsa égi hazánk
szeplőtelen szépségére.

Gondozzátok a templomot,
falát omlás ne rútsa,
tépett hitünk reménységét
ép alakja adja vissza.
Könyörögjünk: ha ég zendül,
vagy megrendül a föld méhe,
Krisztus megváltott népének
legyen e ház menedéke.

Tiszteljétek a templomot,
legyen benne rend és béke,
istenes, szent jámborságunk
legyen legfőbb ékessége.
Könyörögjünk: falai közt
háború ki se törjön,
a szeretet magvetése
hozzon termést égen, földön.

Töltsétek meg a templomot,
pad üresen ne maradjon,
ha számba vesz a mi Atyánk,
mindenkit a helyén kapjon.
Könyörögjünk: itt e házban
tegyen jegyet homlokunkra,
ha a mennybe hazatérünk,
emlékezzék az arcunkra.

Vallató ének

Áll-e még a domboldalon
a hóféhér karsú torony
barokk kupolája?
Ha megszólal a harangja,
messze zeng-e még a hangja
s hallgatnak-e rája?
Vasárnapon, ünnepnapon
megtelik-e még a templom
Istent dicsérőkkel?
Le tudnak-e ott borulni,
és tudnak-e imádkozni
összekulcsolt kézzel?
Mikor megzendül az Ige,
kiárad-e mindenkire
Isten tüzes Lelke?
S ha megnyitja az egeket,
megtölti-e a szíveket
Jézus nagy szerelme?

Az orgona zengő szava
s az imádság halk moraja
felszáll-e az égre?
Az éneklő gyülekezet
a zsoltárok hangja mellett
lángra gyűl-e végre?
A vén templomajtó mellett
tartotok-e perselyeket
hálaáldozatra?
Érzi-e, hogy boldogabb lett,
aki csendes fohász mellett
pénzét belerakta?
Ha vége a vecseryének
és a hívek hazatérnek,
beszélnek-e róla?
Érzik-e, hogy életüket,
Szent Lélektől nyert hitüket
Isten megáldotta?

A 325 éves Székelyudvarhelyi Kollégium ünnepére

Csiha Kálmán

Az áradó olaj

Alapige: 2Királyok 4,1-7

Ennek a történetnek az elején egy árván maradt édesanya kiált. Nem volt mindig árva ez az édesanya, hiszen a férje, akivel együtt élt, a próféták fiai közül való volt. Bizonytal boldog és szép éveket éltek együtt, amíg eljött a kiáltás órája, amíg a halál elszakította férjétől, amíg jött a hitelező és kölcsön adott neki. Majd eljött, hogy ha nem tud fizetni, az akkori törvények szerint elvegye a fiait és rabszolgává tegye őket. Rabszolgájává akarja tenni őket, hogy felejtse el mindent, szülői beszédet, szülői imádságot, családot, hogy adjanak fel mindent, függetlenséget, bátorságot, hitet, hűséget, és az akkori törvények szerint legyenek rabszolgák, ami akkor beszélő állapot jelentett. Legyenek teljesen kiszolgáltatva a hitelezőnek, aki eljött értük, hogy elvegye őket.

325 éves édesanya kiáltását halljuk most, az alma mater szavát. Az alma maternek is voltak boldog esztendei, mert voltak Bethlen Jánosok, mert voltak adakozó szívéű székely emberek, mert voltak hűséges igazgatók és tanárok. Ennek az alma maternek is voltak boldog évei, amikor virágzott, amikor szabadon nőtt, amikor a szabadságnak, hűségnek és a hitnek nevelte gyermekeit.

A székelyudvarhelyi alma mater is sokszor kiáltott, mert jaj, sokszor járt itt a hitelező. Sokszor járt itt a hitelező, amikor elbukott Rákóczi szabadságharca, amikor 40 évig el volt nyomva anyaszentegyházunk; amikor elbukott az 1848-as szabadságharc és keményen ki kellett állni Udvarhely népének és a kollégium igazgatóságának a megmaradásért. Ez az alma mater is sokszor kiáltott két véres világháború, a kisebbségi sors, az elnyomatás, a légerek és a fogságok idején, amikor jött a hitelező és el akarta vinni a gyermekeit. És elvitte a gyermekeit, drága fiait, vad pusztulások mezejére. Ez az alma mater egy fél évszázadon át szakadatlan kiáltott, amikor jött az istentelenség hatalma, amikor jött az ateista hitelező és adott mindent, és cserébe nem kívánt semmi mást, csak a gyermekeink lelkét, az ifjúságunk jövődőjét. Így akarta rabszolgává tenni a hitet. Sokszor hallottuk a hitelezők szavát zörgetni a református kollégium, a Benedek Elek Kollégium 325 éves ajtaján, és az Úr Jézus Krisztus is sokat hallhatta az árván maradt édesanya, az alma mater kiáltó szavát: mit tegyek, eljött a hitelező, hogy elvegye a gyermekeimet.

Milyen jó, hogy legalább tudott kiáltani ez az árván maradt édesanya, hogy volt hit a szívében, hogy visszaemlékezett az ő férjére, hogy volt kire hivatkoznia Elizeus előtt; milyen jó, hogy nem felejtette el Istent ez az árván maradt édesanya. Elizeus megkérdezte tőle: mi van a házában? És így felelt: nincs a te szolgád házában semmi, csak egy korsó olaj. Isten egyik nagy ajándéka az olaj. Különösen az ókorban volt az. Az olajjal világítottak a mécsesekben. Amikor leszakadt a falvakra a sötét, amikor sírtak az özvegyasszony gyermekei, akkor olajat töltött a mécsesbe és azzal világította ki a házat. És az olaj volt a legfőbb táplálék is, hiszen azzal főztek. Izrael népe idejében az olaj volt az egyetlen gyógyszer, amit a sebekre töltöttek, amikor megégették, vagy megvágták magukat, vagy megsebesültek az emberek. Olajat töltöttek a sebre, hogy fertőtlenítsen, és úgy kötötték be a sebet. Nagy kincs volt az az utolsó korsó olaj.

Isten Fia, az Úr Jézus Krisztus, aki nagyobb, mint Elizeus, az Isten embere, most megkérdezi a Benedek Elek Kollégiumot, megkérdezi a református kollégiumi osztályt és tanárait, megkérdezi ezt a 325 éves iskolát, miként annyiszor megkérdezte: mi van a te házában? És szinte minden esetben elmondhatta ez az iskola: nincs már semmink, csak egy korsó olaj. De egy korsó olaj még van, és ez az egyetlen korsó olaj tartotta meg ezt az iskolát, és ez az egyetlen korsó olaj fogja megtartani mind az iskolákat, az egész ifjúságunkat, ha ez az egyetlen korsó olaj megmarad. Mert ezt az

egyetlen korsó olajat megáldja Isten. Elizeus azt mondja az özvegyasszonynak: hívd a te fiaidat, és hozzák a korsókat. És jönnek a gyermekek, és bezárkóznak a szobába, és ott bent valami csodálatos dolog történik. Bent, a falakon belül az Isten műhelye van, és Isten csodái születnek ott a nagy szegénységben.

Jönnek a fiúk, és tartják a gyermekek az üres korsókat. Az édesanya töltöget. És minden korsó tele lesz, amit hoznak, de mégsem fogy el abból az egyetlen korsóból az olaj. Én nem tudom, az Isten miként tette ezt. Az einsteini világvég szerint ez a csoda is lehetséges, jól tudják ezt az elméleti fizikusok. De Istennél minden lehetséges, és én azt tudom, hogy ebben a 325 éves iskolában is újra meg újra ez a csoda történt, ez a csoda ment végbe újra meg újra. Ez az iskola a falak mögött, a régi vagy a megújult falak mögött mindig valamiképpen Isten csodáinak műhelye volt. Így szólt az alma mater, a felnevelő édesanya gyermekeinek: nekem csodálatos, szent feladatom van: abból az egy korsóból kell teletöltenem minden korsót, minden fiatal életet, akit hozzám hoznak. A hit és a tudomány világosságával, a hit, a tudomány és a hűség olajával, az olaj táplálékával, gyógyító orvosságával kell teletöltenem minden egyes lélekkorsót. Az eltelt 325 éven keresztül nem történt itt semmi más, járhattak odakint bármilyen csapatok, történhetett a nagyvilágban bármi, itt mindig voltak hívő lelkű, hűséges tanárok, akik az igaz Jézus Krisztus szeretetében megemelték ezt az olajos korsót és így és ezáltal a falakon belül mindig valami szent, csodálatos nagy csoda ment végbe. Az üres szívek megteltek hittel, tudománnyal és hűséggel Isten iránt, népünk iránt, anyaszentegyházunk iránt, hogy amikor kimennek az életbe, akkor tudjanak majd világítani, akkor tudják majd átadni mint egy csodálatos vásáron az éltető olajat a mi népünknek, hogy tudjanak világítani sötét otthonokban, hogy tudjanak világítani Erdély sötét útjain, hogy tudjanak lelki táplálékot vinni a hitben, a tudományban és a hűségben, falvakba, városokba, kicsi gyermekek lelkébe, ahová mennek majd tanítani, hogy vigyék ők is a korsót, az immár tele lett saját korsójukat, és onnan osszák tovább az olajat, hogy legyen belőle mindenkinek. Mert odakint várnak bennünket, várnak bennünket a fáradtság sötétségébe hullott lelkek. Értitek-e ezt, tudjátok-e ezt, erre készültök-e, vagy egyszerűen csak fizetést akartok? Vagy egyszerűen csak áldást akartok? Vajon arra készültök-e, hogy átvegyétek itt az olajat? És azon a nagy piacon, ahol annyi romlott ételt mérnek, ahol annyi hamis étellel mérgezik a lelkeket, ahol oly sokszor kialszik az ifjú szívekben a világosság és sötétségbe borulnak a családok, igen, azon a nagy piacon, ahol már rég eladták a hűséget és a becsületet, ahol csak silány üzleti üggyé zsugorodott sokak szájában a népünk megtartásának az ügye, az Istenhez való hűség ügye, ott tudjatok hűségesen világítani, tiszta hittel és tudománnyal fényeskedni?

Vigyétek a megtartó olajat, és töltsétek tele a gyermeklelkeket. Tudjatok úgy élni, hogy majd esetleg az egyetlen végzése után, a gyermekek közelében, vagy ott, ahová állít benneteket Isten, akár lekipásztorként is tudjatok úgy állni, hogy ezt a kifogyhatatlan korsót vigyétek magatokkal, hogy tudjátok teletölteni a lelkeket, hogy mindenütt világosság, gyógyulás és élet fakadjon.

És nektek, kedves tanártestvéreim, van-e még olajatok? Nem lyukadt-e ki a korsótok, tudtok-e töltögetni, mint a régiek? Nem törődve saját magatokkal, hanem elsősorban népünkkel törődve, mely világosságra, táplálékra és gyógyulásra vár, tudtok-e új és új nemzedékeket küldeni körükbe, hogy mindenütt, ahová kimegye a kollégium népe, világosság, gyógyulás és élet legyen. Isten áldjon és segítsen meg benneteket, hogy tudjátok magasra emelni a korsót és tudjátok naponként megtapasztalni Isten nagy csodáját, hogy nem fogy el belőle sohasem az olaj. Minél többet adtok, annál több marad. Csak akkor szűnt meg az olaj áradása, amikor nem volt több korsó.

Vigyázzatok a gyermekekre! Minden évben háromezer lélekkel temetünk többet az Erdélyi Református Egyházkerületben, mint amennyit keresztelünk. Minden évben egy háromezer lelkes gyülekezetet temetünk el, mert az édesanyáknak nem kellene a gyermekek. Vigyázzatok a otthonokra, hogy ne kelljen egyszer kimondania az édesanyának: nincsen több üres korsó, nincsen több gyermek. Ha nekünk lesznek gyermekeink, akkor Isten bizonyára megőrzi iskoláinkat, de ha egyszer nem lesz több

gyermek és nem lesz hova tölteni az olajat, megszűnik az Isten csodája, az olaj szakadatlan áradása.

Ott és akkor azt mondta Elizeus: menjetek el és adjátok el az olajat, s az árából fizessétek ki a hitelezőt. Eddig mindig így történt! 325 éven keresztül mindig így történt, hogy az olaj ára megmentette az iskolát. Hogy akik innen elmentek, legyenek Backamadarasi Kis Gergelyek, legyenek Orbán Balázsok, legyenek Benedek Elekek, legyenek névtelen, hűséges munkásai anyaszentegyházunknak és népünknek, vitték az olajat, és a továbbadott olaj népünk részéről és az Úr Isten kegyelméből mindig visszatért hűségben és adományokban. Így mindig ki tudtuk fizetni a hitelezőt. De csak azért, mert valaki nem olajjal, hanem az ő drága vérével fizetett értünk, ezért az iskoláért is, ott a golgotai véres keresztfán. Az Úr Jézus fizette ki igazán a hitelezőt, hogy nekünk életünk legyen. És nekünk addig lesz életünk, amíg mellette maradunk, ameddig az ő olajából veszünk magunknak, ameddig továbbadjuk azt.

Végül azt mondta Elizeus: éljetez a maradékból. Az olaj maradékából. Nagy csodák nyomán a maradékból is lehet élni, mert a maradék több lett, mint amivel elkezdődött a sareptai olajcsoda. Emlékeztek az Úr Jézus csodájára, amikor néhány cipóval és hallal 5000 embert vendégelt meg? Felszedték a maradékot, és lett két tele kosárral, több lett, mint amivel elkezdődött ott és akkor az az ételcsoda. Mi, testvéreim, a maradékból élünk, egy csodálatos szép, szent maradékból.

Isten szent Fia itt járt a földön, és lehozta a mennyet, de az emberek bemocskolták, összetörték és keresztre feszítették. De akik vele jártak, azok megírták a történeteket. Nem tudták pontosan, szóról szóra az egészet leírni, csak a maradékot, ami a lelkükben maradt. A Szentlélek segített nekik. De ez a maradék ebbe a könybe, a Szentírásba van belefoglalva, és 2000 év óta ebből a maradékból él a keresztyénség és a reformáció óta ebből a maradékból él a mi református anyaszentegyházunk. Ebből a maradékból, ami mindennél több, és ami mindenre elég. Amíg hűségesek leszünk ehhez a maradékhoz, amíg ebből az evangéliumból fogjuk töltögetni az olajat, addig, csak addig lesz világosságunk, táplálékunk, sebgyógyító orvosságunk, áldott gyógyulásunk, megmaradó életünk és megmaradó iskolánk. Így nem kell rabszolgának eladnunk gyermekeinket. Hadd legyenek gyermekeink szabad lelkű követői az Úr Jézus Krisztusnak és hűséges gyermekei anyaszentegyházunknak és a mi népünknek a szentháromság egy örök igaz Isten kegyelméből. Amen.

